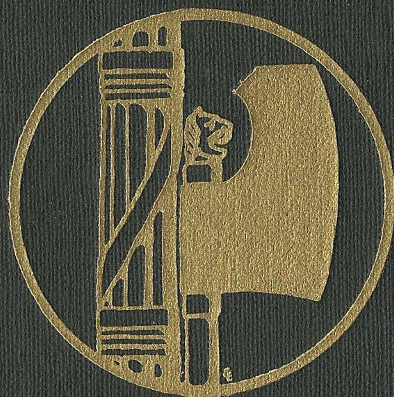
ITALIA
MUSSOLININ JOHTAMANA

Kirjoittanut

EDVARD R. GUMMERUS

Benito Mussolini.

ITALIA
MUSSOLININ JOHTAMANA

KIRJOITTANUT

EDVARD R. GUMMERUS

SUOMENTANUT

M. JÄRVINEN

15 KUVAA

PORVOO

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

WERNER
SÖDERSTRÖM
OSAKEYHTIÖN
KIRJAPAINOSSA
PORVOOSSA
1930

JOHDANTO.

Tummansinisen Välimeren ympäröimänä ulottuu Italia Alppien lumipeitteisiltä huipuilta pohjoisessa tuliperäisen Sisilian appelsiinipuulehtoihin etelässä. Apenninit, maan selkäranka, peittävät paljaine vuorijonoineen ja ylätasankoineen suuren osan pitkulaista niemimaata. Siellä, missä vuoret eivät ulotu mereen asti, leviää hedelmällisiä, pienikumpuisia tasankoja. Italian pinta-ala on 310 000 neliökilometriä, ja maa on niin muodoin Suomea huomattavasti pienempi. Sisilia mukaan luettuna maan pituus on 1 200 kilometriä pohjoisesta etelään, ja sen eri osat eroavatkin huomattavasti toisistaan ilmastonsa, kasvillisuutensa ja kulttuurinsa puolesta. Maantieteellisessä suhteessa tehdään ero manner- eli Pohjois-Italian ja niemi-Italian välillä. Sisilia ja Sardinia sekä niiden rannikon edustalla olevat saariryhmät muodostavat saari-Italian.

Pohjois-Italiassa ovat maan viljavimmat ja tiheimmin asutut seudut. Po'n tasangolla, joka on saanut nimensä 652 kilometrin pituisesta Po-virrasta, viljellään maissia ja riisiä, vehnää ja viiniä sekä kaikenlaatuisia hedelmiä. Teollisuus on korkealle kehittynyt, ja satalukuiset tehtaat valmistavat kaikenlaista, hämähäkinseitin kevyisistä silkkikankaista jättiläisvetureihin asti. Monet vanhat kaupungit ovat tulvillaan ihania taideteoksia ja lukemattomia keski- ja renessanssinaikaisia kirkkoja ja palatseja. Pohjois-Italia käsittää Piemonten, Lombardian, Veneton, Emilian ja Ligurian maakunnat. Tärkeimmät kaupungit ovat: Torino komeine linnoineen ja Fiat-tehtaineen, jotka ovat Euroopan suurimmat automobiilitehtaat; Milano, Italian suurin

teollisuuskaupunki, jossa on Sforza-suvun vanha linna ja valkeanhohtava marmorikatedraali; romanttinen Venezia kanavineen ja marmoripalatseineen; suuri satamakaupunki Trieste; vanha yliopistokaupunki Bologna torneineen ja muureineen sekä »Genova la Superba» (ylpeä Genova) suurine veistämöineen ja laajoine satamineen.

Pohjoisitalialainen on ahkera, tarmokas ja edistyvä. Kaikista italialaisista hänellä on enimmän taipumusta elämän käytännöllisiin puoliin ja hän ymmärtää parhaiten yhdistää yksilön ja yhteiskunnan edut. Pohjoisitalialainen on luonut Italian valtion ja laskenut perustan maan teollisuudelle. Hän halveksii eteläitalialaista, joka ei hänestä pidä, ja hänen itsevarmuutensa muuttuu toisinaan kerskailuksi ja ylvästelyksi. Kuvaavaa kylläkin on piemontilaisia, joissa ovat yhtyneinä monet pohjoisitalialaisten virheet ja ansiot, kutsuttu »Italian preussilaisiksi». Pohjoisitalialainen teollisuudenharjoittaja tuntee myös eräänlaista teorioiden ja teoreetikkojen halveksuntaa. Kansanmies, joka tavallisesti on sangen jäykkä ja itsepäinen, raivostuu helposti, kun hän on juonut liikaa Pohjois-Italian tulisia viinejä tai väkeviä »grappa»- ja »mistrà»-paloviinoja. Pohjois-Italian eri seuduilla kansa puhuu murteita, joita ulkomaalainen ei ymmärrä. Mutta kaikki kuitenkin ymmärtävät ja käyttävät myös kirjoittaessaan yleisitaliaa.

Sekä väestönsä että luontonsa puolesta eroaa Keski-Italia sangen paljon Pohjois-Italiasta. Kaikkialla näkyy ruskeanpunaisia tai harmaita vuoria, viheriöiviä kukkuloita sekä pieniä kyliä ja kaupunkeja, jotka sijaitsevat luoksepääsemättömillä kallioilla tuomiokirkkoa ja linnaa ympäröiden. Rannikoilla on suuria pinjametsiä ja autioita malariatautisia tasankoja, »Maremme», joilla ainoastaan pitkäsarvinen puhveli käy laitumella miehenkorkuisessa ruohikossa. Teollisuus on vähemmän kehittynyttä, ja väestön pääelinkeinona on maanviljelys. Keski-Italiaan kuu-

luvat maakunnat Toscana, Umbria, Marche, Lazio ja Abruzzi.

Toscanan pääkaupunki on Firenze, joka sijaitsee Arnovirran varrella viheriöivien kukkuloiden ympäröimänä. Lukemattomine taidekokoelmineen, kirkkoineen, palatseineen ja puutarhoineen kaupunki on taiteenharrastajan paratiisi. Muista Keski-Italian kaupungeista mainittakoon vilkas satamakaupunki Livorno, vanha Pisa vinoine torneineen, Ancona Adrianmeren rannalla ja keskiaikaismainen Perugia.

Lazion (Latium) maakunnalla on aivan erikoinen leima. Siitä on suuri osa autiota, mutta suurenmoista roomalaista Campagnaa, jota kolmelta puolelta rajoittavat vuoret ja neljänneltä meri. Keskellä, seitsemännellä historiallisella kukkulallaan sijaitsee roomalaisten imperaattorien ja paavien Rooma, maailman muinainen valtiatar, ikuinen kaupunki. Tuossa satojen kirkkojen, valtavien raunioiden ja maailmanhistoriallisten muistojen kaupungissa hallitsevat Viktor Emanuel III, Italian kuningas, Mussolini, fascismin diktaattori, ja Pius XI, Kristuksen sijainen maan päällä ja katoolisen kristikunnan päämies. Täällä maa on monituhatvuotisen sivistyksen pyhittämää. Etruskeja, kreikkalaisia, roomalaisia ja muita kansoja, joiden nimi on jo aikoja sitten häipynyt historian hämärään, on elänyt, taistellut ja kuollut täällä.

Abruzzi on villi ja luonnonkaunis vuoristomaakunta, jonka eteläisemmissä osissa karhu vielä tekee pesänsä pilvenkorkuisten kuusien juureen sekä kotka ja korppikotka leijailevat vuorenhuippujen yllä. Mahtavan Gran Sasso d'Italia nimisen vuoren juurella, joka 2 914-metrisenä on Apenninien korkein huippu, sijaitsee Aquila, maakunnan huomattavin kaupunki.

Keski-Italian seutujen asukkaat eroavat paljon toisistaan. Toscanalainen on avomielinen, rehellinen ja

vapautta rakastava. Pienissä kaupungeissa ja kylissä kukoistaa taidekäsityö ja työmiehet pitävät kunnianaan suorittaa niin taiteellista työtä kuin mahdollista. Useat Italian suurimmista taiteilijoista, sellaiset kuin Michelangelo ja Botticelli, ovat olleet toscanalaisia. Yleensä toscanalainen on sympaattisin kaikista italialaisista. Hän puhuu myös kauneinta Italiaa, ja Toscanan murre on sen tähden pantu Italian kirjakielen perustaksi. Ylpeä ja itsenäinen roomalainen voi olla sangen ironinen, mutta myös leikkisä ja hyväluontoinen. Hän tulee helposti ylpeäksi tuntiessaan olevansa »romano di Roma» (Rooman roomalainen) ja hänellä on eräänlaista taipumusta vetelehtimiseen. Abruzzin ja Keski-Italian vuoristoseutujen asukas on yleensä työteliäs, harvasanainen ja sangen uskonnollinen. Hän on myös tunnettu fanatismistaan ja itsepäisyydestään.

Etelä-Italia käsittää Campanian, Apulian, Basilicatan ja Calabrian maakunnat. Maa on paikoittain sangen karua, vuoret ovat tuliperäisiä ja maanjäristyksiä sattuu usein. Siellä missä on vettä, maa on erittäin viljavaa. Väestö elääkin maanviljelyksestä. Suuria tehtaita on ainoastaan kaupungeissa. Etenkin Basilicata ja Calabria, niemimaan kaksi eteläisintä maakuntaa, ovat sangen takapajulla. Luku- ja kirjoitustaidottomia on paljon, ja maanviljelystä harjoitetaan kaikkein alkeellisimmin keinoin. Väentiheys, joka Liguriassa on 248 neliökilometriä kohden, laskee Calabriassa 100:aan ja Basilicatassa 47:ään neliökilometriä kohden.

Napoli on Etelä-Italian huomattavin kaupunki. Sen ympäristöt ovat sangen hedelmällisiä ja väkirikkaita, ja lähinnä kaupunkia sijaitsevalla osalla maakuntaa on kuvaava nimi, »Terra del Lavoro» (työn maa). Napoli on Italian suurin kaupunki, ja missään ei katuelämä ole niin kirjavaa ja meluisaa kuin täällä. Kaupungin luonnonkaunis asema taivaansinisen merenlahden rannalla, Vesu-

viuksen savuava kartio taustalla, on maailmankuulu. Sanotaanhan »vedere Napoli e poi morire» (nähdä Napoli ja sitten kuolla). Kaupungissa on muuten suuria tehtaita ja ahkeraan käytetty satama. Muut Etelä-Italian tärkeimmät kaupungit ovat: satamakaupunki Bari, joka harjoittaa vilkasta liikennettä Levantin kanssa; sotasatama Taranto; Foggia, hedelmällisen Apulian ylätasangon, »Il Tavoliere delle Puglie'n» (Apulian pöydän), keskus; Potenza, Catanzaro ja Reggio.

Eteläitalialaisella on yleensä ansaitsemattoman huono maine. Hänen paljonpuhuttu laiskuutensa on vain satua. Polttavassa auringonpaahteessa hän työskentelee ankarasti aamusta iltaan laihoilla pelloillaan. Hänen tietämättömyyttään ja äkkipikaisuuttaan korvaavat tyytyväisyys ja uutteruus. Jos eteläitalialainen vain saa tilaisuutta kehittyäkseen, hän ei jää kenestäkään jälkeen.

Sisilia ja Sardinia muodostavat oman maailmansa. Tuo kolmikulmainen saari ikivanhoine kulttuureineen ja Euroopan suurimpine tulivuorineen muistuttaa monessa suhteessa Afrikkaa. Sen ilmasto on kuumaa ja veltostuttavaa, sen kasvillisuus rehevää ja sen väestö vulkaanista kuten maaperä, jolla se elää. Koko Sisilian sisäosan täyttää majesteetillinen, lumihuippuinen Etna ja sen haarautumat. Maa tuottaa suuret määrät viljaa, tulisia viinejä ja ihania hedelmiä. Suojaisilla paikoilla kasvaa banaaneja ja taatelipalmuja, jotka antavat kypsiäkin hedelmiä. Rannikoilla pyydetään pesusieniä, koralleja, sardiineja ja suurta tonnikalaa. Sisiliassa ovat myös Euroopan suurimmat rikkikaivokset. Palermo, Messina ja Catania ovat saaren huomattavimmat kaupungit.

Sisilialainen on yleensä pieni ja laiha. Hän kiivastuu helposti ja antaa silloin kuuman verensä viedä itsensä väkivaltaisuuksiin. Kuten muutkin eteläitalialaiset, hän on työteliäs ja tyytyväinen. Useinkaan ei häneen kuiten-

kaan ole luottamista, ja vasta viime vuosina kovakouraiset fascistiprefektit ovat lopullisesti murtaneet salaisten yhdistysten vallan.

Sardinia, tämä mereen vajonneen mantereen viimeinen jäännös, on Euroopan ihmeellisimpiä saaria. Monine muinaisjäännöksineen se todistaa ikivanhasta sivistyksestä, jonka arvoitusta ei kenenkään tähän asti ole onnistunut ratkaista. Väestö puhuu kummallista murretta, joka jonkin verran muistuttaa latinaa, ja on säilyttänyt monta vanhaa tapaa ja menoa. Pääelinkeinot ovat maanviljelys, karjanhoito ja kalastus. Sardinian kaivokset, joiden merkitys Italialle on suuri, tuottavat elohopeaa, sinkkiä, rautaa ja jonkin verran hiiltä. Viime vuosina fascistinen hallitus on saaren väestön hyväksi teettänyt suuria kastelu- ja kuivatuslaitteita sekä muita yleisiä töitä. Sardinian viimeinen rosvopäällikkö ammuttiin jokin vuosi sitten suureksi suruksi kaikille rosvoromantiikan ihailijoille. Cagliari ja Sassari ovat saaren huomattavimmat kaupungit.

Kuten olemme nähneet, eroavat Italian eri maakuntien asukkaat sangen paljon toisistaan. Sisilialaisen ja piemontilaisen välillä on yhtä suuri ero kuin ranskalaisen ja espanjalaisen välillä. Sen tähden on vaikeata löytää mitään ominaisuuksia, jotka olisivat erikoisesti ominaisia italialaiselle yleensä. Kielellä, uskonnolla, tietyillä tavoilla ja menoilla sekä voimakkaalla kansallistunnolla on suurempi merkitys yhdistävänä momenttina kuin fyysillisillä ja moraalisilla ominaisuuksilla. Muuan vanha legenda, joka vielä, ihmeellistä kyllä, silloin tällöin sukeltautuu esiin, kuvaa italialaisen sellaiseksi, jonka pääasiallisena puuhana on makarooninsyönti, posetiivinsoitto sekä »dolce far niente» (suloinen toimettomuus). Ja kuitenkin työskennellään Italiassa ehkä enemmän kuin missään muussa maassa ja usein sangen vaikeissa olosuhteissa. Ferdinand Lassalle sanoi italialaisista: »Italialaiset ovat antaneet

Euroopalle sen ensimmäisen kulttuurisysäyksen ja neljän vuosisadan ajan he ovat mitä suurimmalla tarmolla työskennelleet kulttuurin kehittämiseksi. Heitä meidän on kiittäminen runoutemme, kauppamme ja kansantaloutemme ensimmäisestä kukoistuksesta.» On myös muistettava, että paljolla sellaisella, mikä meistä pohjolan asukkaista tuntuu vähemmän miellyttävältä, kuten teatraalisilla liikkeillä ja usein mahtipontisella retoriikalla, on juurensa etelämaalaisten tulisemmassa luonteessa, ja se on heille aivan luonnollista.

Italian kuningaskunnan väestö on nykyjään noin 41 miljoonaa henkeä. Maan väentiheys on siis noin 132 henkeä neliökilometriä kohden. Pohjois-Italiassa ja Napolin ympärillä olevissa seuduissa on tihein väestö. Ulkomailla, etenkin Ranskassa, Pohjois- ja Etelä-Amerikassa elää useita miljoonia italialaisia siirtolaisia. Vuonna 1905 muutti maasta 726 000 henkeä. Sodan jälkeen siirtolaisuus on kuitenkin suuresti vähentynyt ja vuonna 1922 se käsitti ainoastaan 123 000 henkeä. Italian suurimmat kaupungit olivat vuonna 1921: Napoli 780 000, Milano 718 000, Rooma 691 000, Torino 502 000, Palermo 400 000, Genova 300 000, Firenze 253 000, Trieste 238 000, Catania 255 000 ja Bologna 210 000 asukasta.

Pääelinkeinona Italiassa on maanviljelys. Enimmän kasvatetaan vehnää, maissia, riisiä, viiniä, oliivipuuta sekä hedelmiä ja vihanneksia. Perunaa viljellään suhteellisen vähän ja se korvataan monin paikoin maissilla. Persikoita, aprikooseja, viikunoita, manteleita, appelsiineja ja kirsikoita kasvatetaan melkein koko maassa. Kastanjapuu kasvaa luonnonvaraisena ja antaa runsaita satoja. Vehnäsato nousi vuonna 1927 5 329 100 tonniin. Italia on Euroopan suurin oliiviöljyn, viinin ja riisin tuottaja. Pohjois-Italiassa karjanhoito on sangen hyvin kehittynyt.

Italia on raaka-aineista köyhä maa. Mainittavassa

määrin tavataan ainoastaan rikkiä, rautaa, elohopeaa ja ruskohiiltä. Vuosittain tuodaan maahan 6—12 miljoonaa tonnia kivihiiltä, joka melkein kokonaan puuttuu maasta. Runsas vesivoiman saanti korvaa kuitenkin hiilen puutteen. Maan vesivoimavarojen lasketaan nousevan 5 000 000 hevosvoimaan, joista vuonna 1920 ainoastaan 1 191 000 hevosvoimaa oli käytäntöön otettuna. Italian teollisuus sai alkunsa 1880-luvulla Ranskaa vastaan käydyn tullisodan aikana. Se on nykyjään voimakkaassa kehitystilassa, jota pääoman puute kuitenkin jonkin verran vaikeuttaa. Kutomateollisuus on maan tärkein. Se on keskittynyt pääasiallisesti Pohjois-Italiaan. Nuorta tekosilkkiteollisuutta edustaa suuri Snia-Viscosa-yhtiö, jonka osakepääoma on 1 miljardi liiraa ja joka nykyjään lienee maailman suurimpia tekosilkin tuottajia. Maassa on lukuisia automobiilitehtaita, joista Fiat, Isotta-Fraschini, Lancia, Ansaldo ja Alfa-Romeo lienevät tunnetuimmat. Myöskin italialaiset lentokonetehtaat ovat viime aikoina suuresti edistyneet. Metalliteollisuutta edustavat suuret yhtiöt, Breda Milanossa, Ansaldo lähellä Genovaa sekä Ilva ja Terni Keski-Italiassa, jotka valmistavat maanviljelyskoneita sekä sota- ja rautatietarpeita. Genovan, Napolin ja Triesten veistämöillä on suuri merkitys. Italian uusimmat valtamerijättiläiset, 30—40 000 tonnin turbiini- ja moottorilaivat on rakennettu kotimaassa. Kemiallinen teollisuus tuottaa etupäässä rikkiä, soodaa ja tekolannoitteita. Italia on Yhdysvaltojen ohella maailman suurin rikin tuottaja. Tämän tavaran tuotanto nousi vuonna 1927 306 000 tonniin. Montecatini-yhtiö, jonka osakepääoma on yli 1 miljardin Suomen markan, tyydyttää maan koko tekolannoitusaineen tarpeen. Myöskin elintarviketeollisuudella, joka vie maasta suuret määrät säilykkeiksi valmistettuja vihanneksia ja hedelmiä, on merki-

tystä. Suurteollisuus ei ole tukahduttanut kotiteollisuutta, joka päinvastoin on sangen vilkasta.

Suurena etuna Italian teollisuudelle on runsas työvoiman saanti. Italialainen on sitäpaitsi etevä teollisuustyömies ja vienee voiton muista oppivaisuudessa ja nopeassa käsityskyvyssä. Suuri englantilainen kansantalousmies Stuart Mill puhuu italialaisesta työmiehestä seuraavin sanoin: »Italialaisten hyvä käsityskyky näyttäytyy siinä nopeudessa, jolla he heti käsittävät uuden työn, joka heille tarjotaan, sekä siinä helppoudessa, jolla he perehtyvät työnantajan ajatuksenjuoksuun ja mukautuvat olosuhteisiin.»

Italian kauppa ulkomaiden kanssa on vilkasta. Elintarvikkeiden suuren tuonnin tähden kauppatase on kuitenkin epäsuotuisa. Vienti käsittää etupäässä kutomatavaroita, tuoreita ja kuivattuja hedelmiä, koneita, marmoria, rikkiä sekä taideteollisuuden tuotteita. Tärkeimmät tuontitavarat ovat elintarvikkeet, raaka-aineet ja puolivalmisteet sekä koneet. Vuosina 1920—1927 tuonnin ja viennin suhde oli seuraava:

	Tuonti		Vienti	
1920	26 821 622 000	liiraa	11 774 125 000	liiraa
1921	17 226 621 000	»	8 275 000 000	»
1922	15 728 320 000	»	9 292 849 000	»
1923	17 217 000 000	»	11 097 000 000	»
1924	19 404 000 000	»	14 375 000 000	»
1925	26 281 000 000	»	18 275 000 000	»
1926	25 950 000 000	»	18 665 000 000	»
1927	20 524 000 000	»	15 618 000 000	»

Tuontienemmyyttä korvaavat kuitenkin suureksi osaksi siirtolaisten rahalähetykset kotimaahan, joiden laskettiin vuonna 1908 ylittävän 500 miljoonaa kultaliiraa. Myöskin

turistiliikenteellä, jota kuvaavasti kutsutaan turistiteollisuudeksi, »industria dei forestieri», Italia ansaitsee suuria summia.

Italian kansa ja kulttuuri ovat tuhatvuotista sukuperää. Mutta itse Italian kuningaskunta on nuori valtio, joka on kasvanut seitsenkymmenvuotisista sodista, vallankumouksista ja kapinoista ja jonka vapaus on ostettu tuhansien uskollisten isänmaanystävien verellä. Kun Viktor Emanuel II, »Isänmaan Isä», joksi italialaiset häntä sanovat, vuonna 1860 nousi Italian valtaistuimelle, oli suuri työ ainoastaan osaksi toteutettu. Vielä oli jäljellä jättiläistyö: Italian valtion luominen.

Maa oli uuvutettu, hallinto rappiolla ja kassat tyhjät. Todellinen kansallistunto puuttui, ja Cavour saattoi sanoa: »Olemme luoneet Italian, nyt on luotava italialaiset.» Etenkin Etelä-Italiassa väestö suhtautui, pappien ja entisten ruhtinashuoneiden tukemana, vieläpä vihamielisesti uuteen hallitukseen. Piemontilaiset valtiomiehet, joiden oli laskettava perustus valtiorakennukselle, ymmärsivät, että ennen kaikkea täytyi liittää maan eri maakunnat yhteen yhdeksi kiinteäksi kokonaisuudeksi, jotta voitaisiin heikontaa paikallisisänmaallisuutta ja luoda kansallinen valtio. Mutta he olivat liian suuria teoreetikoita ja sitä paitsi heillä oli aikaa niukalti. He ottivat esikuvansa mistä saattoivat, ajattelematta, että Italia oli useimmista Euroopan maista jäljessä kehityksessä ja poliittisessa kypsyydessä ja ettei sitä sen tähden voitu ohjata ja hallita samojen periaatteiden mukaan kuin Englantia tai Ranskaa. Niistä hätäisistä toimenpiteistä, joihin silloin ryhdyttiin, on etsittävä syyt suureen osaan niitä epäkohtia, joita myöhemmin ilmaantui Italiassa.

Italian valtiosääntö on laadittu englantilaisen esikuvan mukaan. Nämä Sardinian Karl Albertin maaliskuun 4 päivänä 1848 julkaisemat »statuutit» (asetukset) olivat

alkujaan tarkoitetut ainoastaan Sardinian kuningaskuntaa varten, mutta ne ulotettiin myöhemmin pätemään koko Italiassa. Niitten mukaan Italian kuningaskunta on perustuslaillinen ja Savoijin ruhtinashuoneessa periytyvä monarkia. Ministerineuvostonsa välityksellä kuningas käyttää toimeenpanevaa valtaa ja parlamentin kanssa hän jakaa lakiasäätävän vallan. Hän voi näet tietyissä tapauksissa julkaista kuninkaallisia asetuksia, joita ei tarvitse esittää parlamentille. Käytännössä Italian kuninkaalla on kuitenkin ollut suhteellisen vähän osaa poliittisessa elämässä.

Parlamentti käsittää kaksi huonetta, senaatin ja edustajakamarin. Kuningas nimittää senaattoreiksi korkeita virkamiehiä, entisiä ministereitä ja edustajia, tiedemiehiä, kirjailijoita ja taiteilijoita sekä henkilöitä, jotka tavalla tai toisella ovat ansioituneet maan palveluksessa. Kaikki Savoijin huoneen prinssit kuuluvat 21 ikävuodestaan lähtien senaattiin. Senaattorien on ollut täytettävä 40 vuotta ja heidät nimitetään elinajaksi. Heidän lukunsa vaihtelee 350:stä 400:aan. Senaatti muodostaa myös tarpeen vaatiessa korkeimman tuomioistuimen, jossa ministerit ja senaattorit, joita on syytetty valtiopetoksesta ja muista rikoksista, voidaan asettaa syytteeseen. Senaatti voi hylätä lakeja, jotka edustajakamari on jo hyväksynyt. Käytännössä tätä on kuitenkin harvoin esiintynyt, joskin toisinaan näyttäytyy jonkinlaista ristiriitaa molempien huoneiden välillä. Yleensä senaatti on vähäisempi tekijä maan poliittisessa elämässä kuin edustajakamari.

Edustajakamariin kuului v. 1924 535 jäsentä, jotka valittiin viideksi vuodeksi. Koko maa muodostaa yhden ainoan vaalialueen, ja vaalit ovat yleiset, salaiset ja suhteelliset. Kaikilla 21 vuotta täyttäneillä miehillä on äänioikeus. Vaalikelpoisuusikä on sitä vastoin 25 vuotta.

Edustajakamari ja senaatti kokoontuvat joka vuosi. Edellisen kuningas voi hajoittaa. Hänen on siinä tapauk-

sessa julistettava uudet vaalit neljän kuukauden kuluessa. Sekä hallituksella, senaatilla että edustajakamarilla on esitysoikeus. Kuitenkin täytyy kaikkien lakien, joilla on rahallinen luonne, saada ensin edustajakamarin hyväksyminen, ennen kuin ne voidaan esittää senaatille.

Siihen asti, kunnes Mussolini vuonna 1922 astui hallitukseen, hallitsivat Italiaa pääasiallisesti edustajakamari ja mahtavat puoluejohtajat. Nyt ovat olot pohjaltaan muuttuneet, ja vaikkakaan perustuslakia ei ole muodollisesti koskaan kumottu, ovat fascistihallituksen uudistukset ohjanneet poliittisen elämän toisille urille.

Italian hallinto on rakennettu ranskalaisen mallin mukaan. Kuten ranskalainen hallintojärjestelmä, on myös italialainen suuresti keskitetty. Maa on jaettu prefektien hallitsemiin provinsseihin ja provinssit aliprefektien hallitsemiin piireihin. Prefektit ja aliprefektit ovat välittömästi Roomassa olevan sisäasiainministerin alaisia, josta he, sekä poliittisesti että hallinnollisesti, ovat suuresti riippuvaisia. Kun myös useimmat virastot ja tärkeimmät julkiset laitokset sijaitsevat Roomassa, on byrokraattinen koneisto vähitellen saavuttanut peloittavat mittasuhteet. Jo vuonna 1896 oli 30 valtion virkamiestä 10 000 asukasta kohden. Italialaiset virastot toimivat siitä huolimatta erityisen huonosti ja hitaasti. Sen lisäksi virkamiehet olivat huonosti palkattuja, ja heitä uhkasi alituisesti ero tai siirto, aina sen mukaan miten poliittiset tuulet vaihtelivat. Sanonta »il ballo dei prefetti» (prefektien tanssi) on olosuhteita hyvin kuvaava. Hallinnolliset provinssit eivät ole samat kuin juridiset, sotilaalliset ja kirkolliset hallintoalueet.

Valtion raha-asiat ovat aina tuottaneet Italian hallituksille suuria vaikeuksia. Jo se seikka, että entisillä pikkuvaltioilla oli kaikilla oma rahajärjestelmänsä, omat tullinsa ja veronsa, tuotti pahan esteen. Italian ensimmäi-

nen budjetti osoittikin 2 241 miljoonan liiran valtionvelkaa ja 102 miljoonan liiran vajausta. Sen lisäksi tulivat Itävaltaa vastaan vuonna 1866 käydyn sodan kustannukset, jotka nousivat 800 miljoonaan. Hallituksen oli mielestään pakko melkoisesti lisätä setelistöä, määrätä uusia rasittavia veroja sekä ottaa lainoja ulkomailta. Vuonna 1888 valtionvelka oli noussut 11 miljardiin, ja valtionvararikko oli lähellä. Tämä vältettiin kuitenkin onnistuneilla finanssitoimenpiteillä. Emissionipankkien luku supistettiin kolmeen, jotka olivat Banca d'Italia, Banco di Napoli ja Banco di Sicilia. 1890-luvulla raha-asiat vakiintuivat lopullisesti. Kukoistamaan ruvenneesta teollisuudesta valtio sai uuden tulolähteen. Vuosilta 1860—1929 valtion budjetti osoittaa seuraavia lukuja:

Vuonna	Tuloja		Menoja	
1860	456 000 000	liiraa	783 000 000	liiraa
1870	966 000 000	»	969 000 000	»
1884	1 413 000 000	»	1 410 000 000	»
1899	1 672 000 000	»	1 697 000 000	»
1908—09	2 584 696 915	»	2 502 815 599	»
1911—12	2 682 640 373	»	2 623 425 632	»
1918—19	22 080 185 522	»	33 470 204 060	»
1920	25 135 688 958	»	37 784 785 961	»
1922—23	20 362 791 723	»	21 550 329 357	»
1923—24	20 362 791 722	»	21 550 329 357	»
1925—26	21 485 100 000	»	23 005 500 000	»
1926—27	22 093 900 000	»	24 592 500 000	»
1927—28	19 726 700 000	»	21 826 600 000	»
1928—29	17 773 400 000	»	18 178 100 000	»

Valtion pääasialliset tulolähteet ovat monopolit (suola ja tupakka), tullit sekä välittömät ja välilliset verot. Verot ovat sangen ankarat, ankarammat kuin useimmissa

muissa Euroopan maissa. Yksistään Sardiniassa tapahtui vuosina 1885—1897 52 060 pakkohuutokauppaa maksamattomien verojen suorittamiseksi. Vuonna 1909 valtionvelka nousi 13 483 818 000 liiraan ja kaksikymmentä vuotta myöhemmin 87 787 000 000 liiraan. Italian kansallisomaisuuden sitä vastoin laskettiin vuonna 1909 olleen 61 miljardia liiraa.

Kuten useimmat etelämaalaiset, on italialainen suuri individualisti ja sen tähden hän tunteekin tiettyä vastenmielisyyttä valtiota, hallitusta ja sen edustajia kohtaan. Tämä on osaksi luontainen ominaisuus hänessä. Mutta aikojen kuluessa tämä valtionvastainen asenne on yhä lisääntynyt. Ei ole unohdettava, että Italiaa ovat usean vuoden ajan hallinneet tyrannimaiset itsevaltiaat, joiden mielilause on ollut: »l'état c'est moi», ja ulkomaalaiset varakuninkaat, jotka sortivat ja köyhdyttivät kansaa. Sen tähden nykypäivien italialainen pelkää vaistomaisesti poliisia ja on sangen taipuvainen liittymään salaisiin yhdistyksiin. Ei ole sattuma, että Etelä-Italia ja Sisilia ovat »Camorran» ja »Maffian» kotimaita. Kaikkina aikoina on hallinto näissä osissa maata ollut huonoin mitä voi ajatella. Mutta toisaalta monisatavuotinen sorto on vienyt italialaiselta osan hänen luontaista aloitevoimaansa ja yritteliäisyyttään. Hän odottaa, että valtio ja hallitus tekee kaiken hänen puolestaan, ja pienimmänkin vastoinkäymisen sattuessa hän on valmis valittamaan maan huonoa hallintoa. »Piove, governo ladro» (sataa, on hallituksen syy), sanoo italialainen puolittain pilalla. Ei ole siis vaikeata ymmärtää, että Italia oli kuusikymmentä vuotta sitten vielä vähemmän kypsä äärimmäisyyteen asti demokraattiseen ja parlamentaariseen hallitusjärjestelmään. Kansa tarvitsi vapautta, mutta myös lujaa hallitusta, joka ymmärsi ylläpitää valtion auktoriteettia. Mutta sellaista hallitusta on Italialta aina puuttunut, kunnes

Mussolini tuli valtaan. Vuonna 1898 kirjoitti tunnettu italialainen kansantalousmies Canovai: »Italiassa valtiolla ei ole ollut oikeata käsitystä oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Teoriassa valtion tulee huolehtia maan rauhasta, suojella kansalaisten henkeä ja omaisuutta, tukea tuomarien itsenäisyyttä, ylläpitää voimakkaalla ulkopolitiikalla maan mainetta, huolehtia ulkomailla olevista kansalaisista sekä pitää kunnossa hallinto, raha-asiat ja maan puolustusvoimat. Sen sijaan valtio on ottanut itselleen oikeuksia, jotka eivät sille kuulu. Se on vahvistanut italialaisten taipumusta odottaa kaikkea valtiolta, ja astumalla yksityisaloitteen sijaan se on heikontanut kansalaisten vastuuntunnetta ja lamauttanut heidän aloitevoimaansa. Valtio on tahtonut olla rakennusmestari ja yksityisen toiminnan tarkastajana se on omalla tavallaan tahtonut suojella maanviljelystä, kauppaa ja teollisuutta.» Lyhyesti, Italiassa hallitus ja valtio eivät ole olleet tehtävänsä tasalla.

Silloin oli aivan luonnollista, että kansa kerääntyi niiden ympärille, jotka lupasivat uudistuksilla asettaa kaiken kuntoon. Ja ainoa todellinen uudistuspuolue Italiassa oli kauan aikaa sosialistinen puolue. Italiassa sosialismi syntyi samaan aikaan kuin suurteollisuus, joka on sen varsinaisena edellytyksenä, nimittäin 1880-luvun kuluessa. Italian sosialismilla on aina ollut erikoisleima. »Saksalainen sosialismi on taloudellinen liike, italialainen on poliittinen ja vallankumouksellinen» ja »Saksassa sosialistit ovat idealisteja, Italiassa sosialistit ovat ainoastaan tyytymättömiä kansalaisia», kirjoitti kaksi italialaista kansantalousmiestä, Borgese ja Canovai. Ja ehkä juuri siitä syystä sosialismi, jonka kannattajat hankittiin pääasiallisesti maataloustyöväen, tilattomien ja tehdasproletariaatin keskuudesta, lisääntyi Italiassa hyvin nopeasti. Monin paikoin liittyi myös pikkuporvarillinen aines, kuten kaikissa romaanisissa

maissa, sosialistisiin joukkoihin. 1880-luvun lopulla esiintyi ensimmäinen sosialisti edustajakamarissa, vuonna 1895 sosialistit saivat 80 000 ääntä, vuonna 1897 250 000 sekä 15 edustajanpaikkaa, vuonna 1900 32 ja vuonna 1909 41 edustajanpaikkaa. Jo sitä ennen sosialistinen kiihoitustyö oli johtanut Milanossa ja Emiliassa väkivaltaisiin kapinayrityksiin, jotka maksoivat paljon verta. Sisiliassa maataloustyömiehet olivat järjestäytyneet Sosialistisiin Ryhmiin, »Fasci Socialisti», joissa oli 2—300 000 jäsentä. Myöskin ne tekivät vuonna 1894 tuloksettoman kumousyrityksen. Sosialismi oli niin muodoin Italiassa omaksunut puhtaasti vallankumouksellisen luonteen, joka vaikutti paljon sen suureen menestykseen. Mutta 1800-luvun lopun rauhattomien lakkovuosien jälkeen liike kuitenkin kehittyi maltillisempaan suuntaan. Juuri ennen sotaa sosialistit ehkä olivat maan mahtavin ja parhaiten järjestetty puolue. Monet valtionvirkamiesjärjestöt, etenkin posti-, lennätin- ja rautatievirkamiesten, oli voitettu sosialismille.

Myöskin anarkistiliike, eräs toinen tyytymättömyyden ilmaus, kukoisti maassa 1890-luvulla. Ranskan presidentti Sadi Carnot, Yhdysvaltain presidentti Mac Kinley, Itävallan keisarinna Elisabet ja Italian kuningas Umberto kaatuivat kaikki italialaisten anarkistien tikarien ja pommien uhreina. Italian hallituksen onnistui kuitenkin voimakkailla toimenpiteillä piankin tehdä vaarattomaksi tämä yhteiskunnanvastainen järjestö.

Mitä tulee ulkopolitiikkaan ja sen kanssa läheisessä yhteydessä olevaan siirtomaapolitiikkaan, ei niiden laita ollut parempi kuin sisäpolitiikan. Cavourin jälkeen Italian ainoan todellisen valtiomiehen, Francesco Crispin, kukistivat vasemmistopuolueet, jotka olivat tyytymättömiä hänen politiikkaansa. Hänen oli onnistunut voittaa Italialle Itä-Afrikassa sijaitsevat Erytrean ja Somalimaan siir-

tomaat. Nämä suhteellisen köyhät maat olivat kuitenkin maksaneet maalle paljon rahaa ja verta. Etenkin italialaisten siirtomaajoukkojen Aduan luona kärsimä suuri tappio vuonna 1896, jolloin Abessinian keisari Menelik ne voitti, oli syvästi nöyryyttänyt italialaisia ja joksikin aikaa ehkäissyt kaikki suunnitelmat uusien siirtomaiden hankkimiseksi.

Italian ulkopolitiikan hoitajalla oli ratkaistavana sangen vaikea tehtävä. Olisihan ollut aivan luonnollista, että nuori Italia olisi liittynyt siihen valtaan, joka enimmän oli maata tukenut vapaustaistelussa, nimittäin Ranskaan. Mutta tämän maan epäviisaan neulanpistopolitiikan tähden Italia loittoni yhä enemmän »latinalaisesta sisarestaan». Kun vihdoin Ranska vuonna 1883 valtasi Tunisin, jota maata italialaiset olivat aina pitäneet kovin silmällä, ja alkoivat rettelöidä siellä olevien lukuisten italialaisten kanssa, oli mitta täysi. Italia liittyi Bismarck'in perustamaan Itävallan ja Saksan väliseen liittoon. Italian asema Välimeressä pakotti sen itse asiassa pyrkimään keskusvaltojen liittoon. Tämä käy ilmi mm. eräästä keskustelusta, jossa Rudini, Italian ulkoministeri vuonna 1891, lausui: »Italian täytyy pitää kiinni kolmiliitosta. Sen heikkous johtuu maan maantieteellisestä asemasta. Jos liitymme Englantiin, saamme selkäämme maalla, jos liitymme Englannin vihollisiin, voittaa tämä valta meidät merellä ja hävittää meidän satamamme.» Alussa näytti Saksan ja Italian välinen ystävyys jäävän pysyväksi. Mutta pian tuuli kääntyi. Vapaamielinen Italia ja vasemmistopuolueet eivät koskaan olleet tunteneet mitään myötätuntoa Saksaa ja Itävaltaa kohtaan, ja saksalaisen sanomalehdistön ylimielinen kieli sekä kömpelö saksalainen diplomatia saivat aikaan, että kolmiliitto alkoi menettää kansansuosion. Ranskalaisystävällinen suunta, jota Ranskan lähettiläs Barrère erinomaisen kätevällä tavalla tuki,

sai pian yliotteen, ja juuri ennen maailmansotaa ainoastaan kostotoimenpiteiden pelko pidätti Italiaa kolmiliitossa. Tämä selittää suureksi osaksi Italian ns. petoksen keskusvaltoja kohtaan ja sen ryhtymisen sotaan ententeʼin puolella.

Mikä jää nyt yleiseksi vaikutelmaksi Italian historiasta kuningaskunnaksi julistamisesta vuonna 1860 sen viisikymmenvuotisriemujuhlaan vuonna 1911?

Näinä viitenäkymmenenä vuotena Italia on huolimatta heikoista hallituksista, sopimattomasta hallitusmuodosta ja laajasta poliittisesta turmeluksesta astunut ihmeteltäviä edistysaskeleita, edistysaskeleita, jotka kansantalousmies ja poliitikko Nitti esitti seuraavalla tavalla: »Italian väkiluku on noussut 44 % :lla, ja sen kansallisomaisuus on kolminkertaistunut. Niemimaa on peittynyt maantieverkolla, ja 13 000 kilometriä rautatietä risteilee siellä kaikkiin suuntiin. Italia on luonut sotajoukon ja laivaston, jotka, joskaan ne eivät voi kerskailla kunniakkaista voitoista, kuitenkin ovat suojelleet maan yhtenäisyyttä. Ennen vuotta 1860 Italialla ei ollut mitään mainittavaa teollisuutta. Sen jälkeen on sen kauppa lisääntynyt 99 % :lla ja sen vienti 120 % :lla. Silloin ei ollut mitään tieteellistä sivistystä. Nyt on 50 000 kansakoulua ja 1 000 keskikoulua, ja Italialla on omintakeisia tiedemiehiä ...» Mutta tämä kehitys on samalla kertaa laajentanut kuilua kansan ja hallituksen välillä. Joka vuosi tulee voimakkaammaksi oppositio turmeltunutta ja kukistumaisillaan olevaa parlamentaarista hallitusmuotoa vastaan, joka osoittautuu yhä sopimattomammaksi Italialle. Italia lähenee poliittista vallankumousta, jota voidaan siirtää toistaiseksi, mutta ei välttää, ja jota maailmansodan puhkeaminen jouduttaa.

I.

FASCISMIN HISTORIALLINEN KEHITYS.

1. *Poliittinen tilanne Italiassa ennen maailmansotaa ja sen aikana.*

Jotta voisi oikein ymmärtää italialaista fascismia ja sen sisältöä, on välttämätöntä siirtyä aikaan juuri ennen maailmansodan puhkeamista. Sillä ne tapahtumat, jotka toukokuussa vuonna 1915 saivat aikaan, että Mussolini perusti Vallankumoukselliset ryhmät, »I Fasci Rivoluzionari», ja että Italia ryhtyi sotaan, tulivat määräämään maan koko tulevan poliittisen kehityksen. Eräässä merkityksessä fascismin historia siis ulottuu taaksepäin tähän aikaan. Mutta sen varsinaisilla syillä ja edellytyksillä on paljon vanhempi syntyperä ja niitä on etsittävä Italian koko historiasta ja kulttuurista.

Viitenä viimeisenä monivaiheisena vuotena ennen maailmansotaa oli poliittinen tilanne Italiassa sangen epäselvä. Maa oli käännekohdassa eikä kukaan, ei edes vanha parlamentaarikko Giolitti, joka lähes vuosikymmenen oli hallinnut maata melkein diktaattorin vallalla, voinut aavistaa, millaiseksi tulevaisuus muodostuisi. Enemmän kuin koskaan kaivattiin todella kaukonäköisiä poliitikkoja; puoluejohtajia ja parlamentaarisia vehkeilijöitä oli yltä kyllin. Yhä voimakkaammaksi tuli tyytymättömyys parlamentarismiin, yhä korkeammiksi kävivät puoluekiihkon laineet. Ei tiedetty, mitä haluttiin parlamentarismin ti-

lalle, mutta eräs seikka oli useimmille selvä: se oli tehnyt vararikon ja osoittautunut kykenemättömäksi hallitsemaan maata. Tämä anti-parlamentaarinen mielentila ei tosin ollut mitään uutta, sillä jo vuonna 1883 saattoi silloisen Italian suurin runoilija lausua edustajakamarissa esiintyvästä poliittisesta elämästä seuraavat, vähän imartelevat sanat: »Kenelläkään ei ole mitään auktoriteettia täällä, kenelläkään ei ole mitään vaikutusta ministeriparkoihin, jotka ainoastaan pelkäävät edustajia ja heidän ääniään. 'Polyypit' s. o. 500 edustajaa sekä heidän viisisataatuhatta (mainitsen tämän luvun umpimähkään, sillä niitä on varmasti useita satojatuhansia) poikaansa, pojanpoikaansa, veljenpoikaansa, rouvaansa, rakastajatartansa, rouviensa rakastajaa, rakastajattariensa ystävää, parittajaansa ja valitsijaansa imevät kaiken, kietovat kaiken ja likaavat kaiken. Myöskin parhaimpiin tarttuu turmelus. Parhaimmassa tarkoituksessa he tekevät hylättäviä tekoja huomaamatta sitä.» Näin kirjoitti Giosué Carducci, tuo hehkuva demokraatti ja tasavaltalainen. Kaksikymmentäseitsemän vuotta myöhemmin kirjoitti eräs toinen isänmaanystävä, entinen ministeri ja entinen kuvernööri F. Martini sanomalehdessä »Vita» (Elämä): »Kuilu maan ja sen edustajien välillä tulee yhä laajemmaksi. Miksi? Koska maa on väsynyt odottamaan ja olemaan aina ymmärtämystä vailla ja koska se aivan liian usein huomaa, että se on tekemisissä henkilöiden ja nimien eikä aatteiden kanssa ... Ministerit edustavat intressejä, jotka he tuomitsivat, niin kauan kuin he olivat edustajia; tätä he sanovat joustavuudeksi ja taktilliseksi välttämättömyydeksi, mutta tällainen toimintatapa järkyttää ja tuskastuttaa maata.» Samoin ajatteli moni muu italialainen isänmaanystävä.

Kaikesta poliittisesta turmeluksesta huolimatta yksityisen elämä oli ehkä huolettomampaa kuin ennen. Taloudellisella alalla vallitsi maassa voimakas kehitys. Hyvin-

vointi oli lisääntymässä, ei ainoastaan ylemmissä yhteiskuntaluokissa, vaan myös kansan laajoissa kerroksissa. Jokainen, joka ennen maailmansotaa matkusti tai oleskeli Italiassa, tietää, miten uskomattoman halpaa elämä oli, etenkin pienissä provinssikaupungeissa ja maaseudulla. Tyytyväisen kansan olo oli siis, huolimatta palkkojen alhaisesta tasosta, verraten mukiin menevää.

Mutta lisääntyvä teollistuminen oli myös suuresti kartuttanut työväestöä Pohjois-Italian teollisuuskeskuksissa. Ja tämän köyhälistön keskuudessa sosialistiset opit olivat tavanneet hyvin suotuisan maaperän. Syndikalismista, jota edusti »Confederazione Generale del Lavoro» (ammattiyhdistysten keskusjärjestö), oli tullut mahti, joka sekä työnantajain että hallituksen täytyi ottaa lukuun. Mutta kuten poliittisessa elämässä yleensä, havaittiin myös sosialistien leirissä voimakasta taipumusta hajaantumiseen ja ryhmämuodostukseen. Radikaalisemmat puoluemiehet näkivät suuttumuksen vallassa puolueen kehittyvän taloudelliseksi järjestöksi, joka ei ilman muuta torjunut kaikkea yhteistyötä porvarillisten vapaamielisten hallitusten kanssa. Toisaalta puolueen kokeneet johtajat eivät aikoneet poiketa siltä tieltä, jonka he kerran olivat valinneet ja joka heidän mielestään varmasti vei valtaan. Nämä hajaantumistaipumukset tulivat näkyviin Reggio Emiliassa vuonna 1912 pidetyssä puoluekongressissa, missä sosialistinen puolue jakaantui kahteen ryhmään: reformisteihin ja ankariin marxilaisiin. Edelliset eivät olleet haluttomia yhteistyöhön porvarillisten puolueiden kanssa. Radikaaliset marxilaiset taas, joihin ranskalaisen teoreetikon George Sorel'in »väkivalta-teoriat» olivat suuresti vaikuttaneet, olivat sovittamattoman luokkataistelun ja köyhälistön diktatuurin kannalla.

Edellämainitussa Reggio Emilian kongressissa esiintyi eräs mies, josta myöhemmin oli tuleva sosialistien vaaral-

lisin vastustaja, radikaalisen sanomalehden »La Lotta di Classe'n» (Luokkataistelun) julkaisija, Benito Mussolini. Hän oli kyläsepän poika Predappiosta, Romagnasta, ja syntynyt vuonna 1883. Täällä hän esiintyi ensimmäisen kerran radikaalisen syndikalismin edustajana ja herätti suurta huomiota hehkuvilla puheillaan. Häntä pidettiin puolueen parhaimpiin kykyihin kuuluvana. Jonkin aikaa myöhemmin tulikin hänestä »Avanti'n», Italian levinneimmän sosialistisen sanomalehden toimittaja. Tapaamme hänet pian toisessa yhteydessä.

Mutta suurelle osalle kansaa sosialismilla ei ollut mitään merkitystä. Talonpojat, käsityöläiset, virkamiehet ja suuri porvariluokka pysyivät isiltä perityssä uskossaan liberaaliseen monarkiaan tai kirkkoon ja välittivät muuten politiikasta ainoastaan, mikäli se koski heidän persoonallisia etujaan. Tämä välinpitämätön joukko äänesti enimmän tarjoavaa, ja sen saivat liikkeelle muutamat harvat kokeneet ammattipoliitikot ja puolueenjohtajat, jotka etukäteen olivat varmoja tietystä edustajanpaikkamäärästä. Tällä tavalla saattoi joku Giolitti, joku Nitti ohjata koko valtiokoneistoa. Oppositioon kuuluivat sosialistit, natsionalistit ja muutamat tasavaltalaiset edustajat.

Natsionalistit nauttivat eräänlaista kansansuosiota, sitten kun heidän oli onnistunut vuonna 1911 kansan mielipiteen kannattamina saada Giolitti julistamaan sota Turkkia vastaan ja anastamaan Turkin siirtomaa Tripolis sekä Egean meressä olevat saaret. He ylläpitivät vilkasta yhteyttä niiden italialaisten isänmaallisten järjestöjen kanssa, jotka Itävallassa taistelivat italialaisen väestön itsehallintavaatimusten tunnustamisen puolesta. Mutta natsionalistit eivät olleet kyllin voimakkaita voidakseen ryhtyä taisteluun suurien puolueiden kanssa.

Poliittinen tilanne oli siis lyhyesti sanottuna seuraava. Toisella puolella oli kaksi vähemmistöpuoluetta: sosialistit

ja äärimmäinen oikeisto. Toisella puolella suuri liberaalinen, klerikaalinen ja konservatiivinen puolue ynnä niiden mahtavat johtajat, jotka itseasiassa hallitsivat maata. Vihdoin oli puolueiden ulkopuolella monta kaukonäköistä persoonallisuutta, mutta he olivat kaikkea poliittista valtaa ja auktoriteettia vailla. Ja lopuksi kansa, välinpitämättömien kansalaisten suuri joukko.

Kun sota puhkesi, oltiin Italiassa kuin pilvistä pudonneita. Muodollisestihan Italia oli liitossa keskusvaltojen kanssa. Mutta kansan sympatiat olivat entente'in puolella. Saksalaista kulttuuria pidettiin suuressa arvossa ja ihailtiin, mutta saksalaisia itseään pidettiin usein naurettavina ja myös ylimielisinä. Ja Itävaltahan oli Italian perivihollinen. Tätä mielialaa käyttikin tunnontarkasti hyväkseen erinomaisen kätevästi suoritettu ranskalainen propaganda. Mutta varovainen Giolitti tahtoi odottaa. Italia julistautui puolueettomaksi ja näytti haluavan jäädä sellaiseksi.

Kaikki, jotka uskoivat, että keskusvaltojen voitto merkitsisi tuhoa demokraattiselle Euroopalle, puolsivat sotaa Saksaa vastaan. Niiden joukossa oli Mussolini, joka näki Italian kohtalonhetken lyöneen. Pitäen kiihkeän nuhdepuheen hän erosi sosialistisista tovereistaan, jotka eivät kyenneet näkemään, mitä aika ja kansakunta heiltä vaati, ja perusti marraskuun 14 päivänä vuonna 1914 sanomalehden »Popolo d'Italia» (Italian kansa), josta myöhemmin oli tuleva fascismin pää-äänenkannattaja. Mussolini oli ollut hehkuva syndikalisti, vallankumouksellinen ja kaikkien kapitalististen sotien vastustaja ja nyt hänestä oli tullut yhtä hehkuva Italian sotaan ryhtymisen puoltaja. Tämä hänen mielipiteidensä äkillinen muuttuminen voi tuntua lievimmin sanottuna kummalliselta, mutta itse asiassa se on loogillinen seuraus Mussolinin luonteesta ja hänen vakaumuksestaan. Hän näki, että Eurooppa oli historiansa käännekohdassa ja että Italian, voidakseen val-

voa mahdollisuuksiaan, oli otettava osaa sotaan. Viimeisessä puheessaan, jonka hän piti sosialistisille tovereilleen ja ystävilleen, hän lausui mm.: »Aika on näyttävä, kuka on ollut oikeassa tässä elämän ja kuoleman kysymyksessä, jonka suhteen sosialismi ei ole koskaan ottanut asennetta yksinkertaisesti siitä syystä, että sellaista ennenkuulumatonta taistelua kuin nyt käynnissä oleva, jossa miljoonat ja jälleen miljoonat proletäärit seisovat haarniskassa toisiaan vastassa, ei koskaan ole esiintynyt ihmiskunnan historiassa. Nyt käymässä oleva sota, joka tavallaan muistuttaa Napoleonin sankarisatua, ei ole mitään jokapäiväistä. Vuonna 1815 maailman kohtalosta heitettiin arpaa Waterloon luona; vuonna 1914 kumotaan ehkä jokin toinen periaate ja jokin toinen valtaistuin lyödään pirstaleiksi. Ehkä vapaus pelastetaan, ja uusi maailmanhistoriallinen aikakausi alkaa, uusi aikakausi etenkin köyhälistön historiassa...» Se Mussolini, joka täten saarnasi pyhää sotaa, ei ollut niinkään paljon isänmaanystävä Mussolini kuin sosialisti ja internatsionalisti, joka hyökkäsi vasten yksinvallan ja taantumuksen vallitusta Euroopassa. Ei voida kuitenkaan kieltää, että Mussolini aina Trentossa oleskelustaan asti vuonna 1908, jolloin hän teki tuttavuutta niin hyvin Cesare Battisti'n, »irredentistien» etevimmän johtajan, kuin myös itävaltalaisten vankiloiden kanssa, oli saanut voimakkaita vaikutteita »irredenttistisestä» propagandasta. Siitä ajasta lähtien hän oli kehittynyt yhä enemmän eräänlaisen epäselvän kansallissosialismin suuntaan. Mussolini, luonteeltaan monisärmäisenä ja intohimoisena, saattoi olla isänmaanystävä ja internatsionalisti, sotilas ja luokkatietoinen proletääri samalla kertaa. Häntä veti puoleensa sosialismin uupumaton toiminta ja sen vallankumouksellinen henki, vaikka hän ei ollut oikeastaan koskaan ollut marxisti sanan varsinaisessa merkityksessä. Syystä sanoi venäläinen vallankumouksellinen

Anna Kulisjov Mussolinista, kun tämä vielä oli »Avanti'n» toimittajana: »Hän ei ole ensinkään mikään marxisti eikä hän ole oikeastaan myöskään sosialisti ...» Mussolinille sosialismi oli ainoastaan siirtymisaste johonkin, jonka hän kerran tulevaisuudessa oli löytävä: syndikaaliseen fascismiin.

Uuden sanomalehtensä palstoilla Mussolini alkoi nyt häikäilemättömän propagandan ja keväällä 1915 hän perusti »Fasci Rivoluzionari'nsa» (Vallankumoukselliset ryhmät), joiden tuli kaikin voimin työskennellä Italian sotaan ryhtymisen hyväksi ja myöhemmin taistella sotaväsymystä vastaan sisälinjoilla.

Ulkopoliittinen tilanne oli keväällä 1915 täydellisesti muuttunut. Eräässä Lontoossa pidetyssä salaisessa konferenssissa entente-vallat olivat antaneet Italian edustajille hyvin pitkälle meneviä lupauksia. Jos Italia ryhtyisi sotaan, saisi maa rauhanteossa osan Itävallan Tyrolia, koko Istrian ja Adrian meren itäiset rannikkomaat, eräitä osia Vähää-Aasiaa sekä jonkin Saksan siirtomaista. Vanha Giolitti häilyi, ja kiihtymys kasvoi Italiassa päivä päivältä. Toukokuun 5 päivänä d'Annunzio puhuu Quartossa lähellä Genovaa, josta Garibaldi ja hänen tuhat punapaitaansa lähtivät tarumaiselle sotaretkelleen Sisiliaan, kahteensataantuhanteen henkeen nousevalle kansanjoukolle. Toukokuun 20 päivänä kokoontuu parlamentti. Saksan ja Itävallan lähettiläät lähtevät Roomasta, ja toukokuun 24 päivänä vuonna 1915 italialaiset joukot menevät Itävallan rajan yli. Mussolini itse lähtee sotaan vapaaehtoisena »bersaglierena» (tarkka-ampujana) ja lausuu lehdessään hyvästit ystävilleen ja kannattajilleen seuraavin tyypillisin sanoin:

»Pyhä sota siis. Koko kansa on tietoinen siitä. Italian kansa valmistautuu ihailtavalla tyyneydellä voittamaan tämän koettelemuksen, joka on vaikein sen historiassa.

Ne ovat rauhallisia, jotka tuntevat voimansa.

— — —

Italia panee aseensa oikean palvelukseen: kas siinä on todistus, joka aateloi ja kohottaa sodan.

— — —

Italian nuoret sotilaat, muistakaa taistelun vaikeimpanakin hetkenä, että Te olette ihmisiä, että Te olette syntyneet siinä maassa, joka kaksi kertaa on lahjoittanut sivistyksen Euroopalle.

Ja nyt, ennen kuin miekat pannaan ristiin, kohotkoon ainoa huuto rinnastamme: Eläköön Italia! Emme koskaan, niin kuin tänä hetkenä, ole tunteneet, että Isänmaa on olemassa, että se on häviämätön ja ehkä välttämätön tosiasia ihmisen tietoisuudessa; emme koskaan niin kuin nyt sodan alkaessa, ole tunteneet, että Italia on historiallinen, todellinen, elävä ja kuolematon olio.

Kuinka kauan on siitä, jolloin Metternich sanoi Italiaa »ainoastaan maantieteelliseksi nimeksi»!

Näillä hävyttömillä sanoilla on nyt päinvastainen merkitys.

Kuinka pitkä aika on kulunut siitä, jolloin Lamartine nimitti maatamme »kuolleiden maaksi»!

Emme ole unohtaneet näitä sanoja. Mutta kas, tästä vanhasta maasta nousevat elävät esiin, tuhansin, miljoonin aseet kädessä ja uskaltaen ryhtyä leikkiin . . .

Emme ole alistuneet sotaan. Me olemme tahtoneet sitä. Olemme osoittaneet maailmalle »uuden Italian» olemassaolon, ja tämä Italia seisoo nyt yksimielisenä rajoilla . . .

Tahdomme voittaa. Millä hinnalla ja millä uhreilla hyvänsä. Vastarintamme on oleva luja ja itsepäinen kuten Ranskan. Meilläkin on kysymyksessä elämä ja kuolema.

Ja me, oi Italia-äiti, pelotta ja kaipauksetta annamme puolestasi henkemme ja veremme . . .»

Meistä voi tuntua, että tämä on pelkästään retoriikkaa. Mutta Mussolinille ja kaikille italialaisille isänmaanystäville tämä puhe oli täysipainoinen ilmaisu siitä, mitä he syvimmin tunsivat.

Sodan aikana »Popolo d'Italia» ja »Vallankumoukselliset ryhmät» rajoittuivat vastustamaan haluttomuutta sotaan. Rauhanteon jälkeen nämä ryhmät hajaantuivat itsestänsä. Mutta Mussolini oli ollut oikeassa. Entente-vallat ja niiden mukana Italia voittivat. Trentino ja Trieste liitettiin emämaahan. Kaikkien italialaisten isänmaanystävien unelma »yhtenäisestä ja jakamattomasta Alpeilta mereen ulottuvasta Italiasta» oli täyttynyt.

Nyt näytti siltä, kuin maa saattaisi alkaa rauhassa työskennellä sodan yhteiskuntaruumiiseen iskemien haavojen parantamiseksi. Mutta yleinen sodan jälkeinen rauhattomuus, vaikeat taloudelliset olot, äärimmäisyyspuolueiden voimakas etenemiskulku ja parlamentaaristen hallitusten heikkous tekivät sen mahdottomaksi. Vielä kerran Mussolini astuu esiin, ja nyt pelastaakseen Italian yleisestä sekasorrosta, kelvottomasta parlamentaarisesta hallituksesta ja uhkaavasta kommunistisesta vallankumouksesta.

Nyt perustetaan fascismi nykyisessä merkityksessään, se saa organisaationsa, ohjelman ja päämäärän, jonka puolesta taistella. Fascismi alkaa järjestäytymis- ja sotaisen kautensa, jonka kruunaa sen riemukulku: »Marssi Roomaan».

2. *Fascismin synty.*

Vastakohtana monille muille maille Italia oli kärsinyt suhteellisen vähän sodasta. Ja kuitenkin oli maan tila sangen vaikea. Suuret sotateollisuuslaitokset, jotka olivat pitäneet työssä kymmeniä tuhansia työmiehiä, lopettivat toimintansa tilausten puutteessa. Demobilisoidut rintamasotilaat tulvailivat kotipaikoilleen ja siten vielä lisäsivät vaikeaa työttömyyttä. Hallitus, jonka oli taisteltava ennen kuulumattomia rahallisia vaikeuksia vastaan, näki olevansa

kykenemätön luomaan järjestettyjä oloja. Maassa kuohui. Sosialismi ja vielä radikaalisempi kommunistinen puolue, joka juuri oli perustettu Venäjän mallin mukaan, etenivät nopein askelin. Kaikki, mikä muistutti sotaa, tuli joukkojen vihan kohteeksi. Suurkaupunkien roskaväki, jota sotatilan ankarat määräykset ja sotilaskurin rautakahleet eivät enää pidättäneet, osoitti julkisesti sitä ihmiselämän halveksintaa, jota se oli oppinut juoksuhaudoissa. Rikollisuus sai peloittavan laajuuden. Etenkin hyvin pukeutuneiden henkilöjen oli vaarallista liikkua öisin suurien kaupunkien »quartieri popolari'ssa» (työväenkortteleissa). Mentiin niin pitkälle, että hallitus virallisesti kehoitti sotilashenkilöitä olemaan käyttämättä sotilaspukua, koska tämä saattoi ärsyttää joukkoja. Niihin, jotka uhmasivat tätä kehoitusta, käytiin useinkin käsiksi ja heidän olkaimensa revittiin.

Yleislakot, myötätuntoisuuslakot ja kaikenlainen jarrutus kuului päiväjärjestykseen. Tekijä, joka tähän aikaan oleskeli Roomassa, sai itse kokea, miten epämiellyttäviä nämä erilaiset työnseisaukset saattoivat olla. Kun puhtaanapitotyömiehet lakkoilivat, kasaantui kaduille pahalta tuoksuavia tunkioita, ja kun sitten oli sähkötyömiesten vuoro, asettivat sotilasviranomaiset valonheittäjiä ja asetyleenilyhtyjä katujen kulmiin luomaan välttämättömintä valoa kaduille. Myymälöissä ja kodeissa saatiin tulla toimeen niin hyvin kuin voitiin. Ja nämä lakot kestivät toisinaan viikkoja ja kuukausia. Kulkuneuvot olivat epävarmoja. Junat saapuivat tavallisesti useita tunteja myöhästyneinä ja usein ne eivät tulleet ensinkään perille määräpaikkaansa. Vielä kauan rauhanteon jälkeen vallitsi elintarvikkeiden puute.

Tappeluita ja kahakoita, joissa usein ihmisiä haavoitettiin ja surmattiin, tapahtui joka viikko eri puolueiden kesken. Ja yleisessä sekamelskassa liikkuivat kommunis-

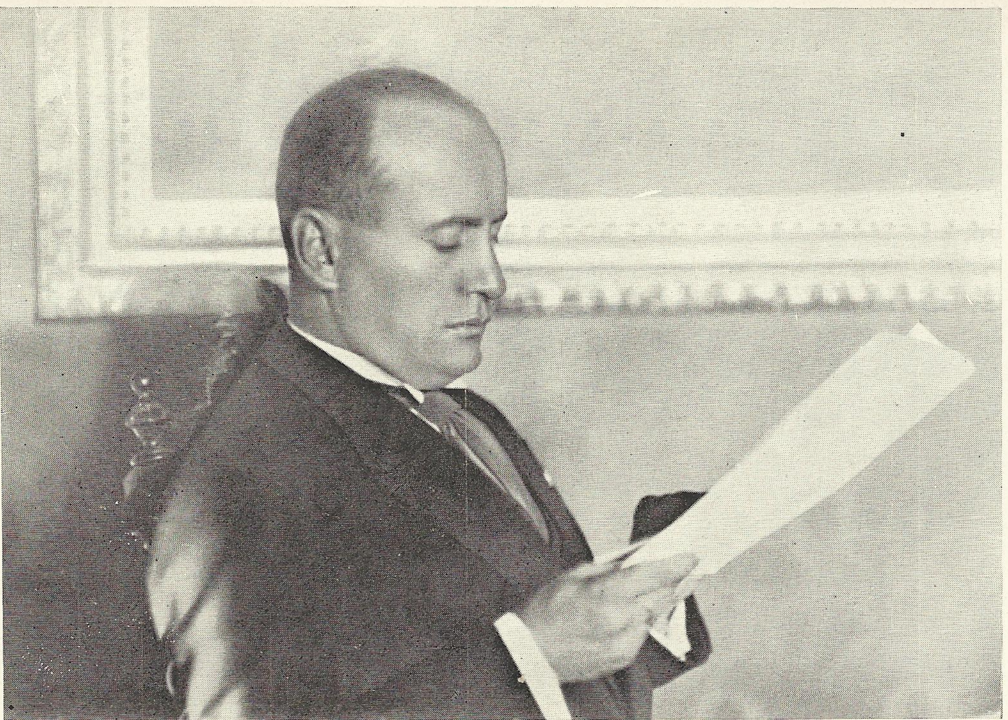
tien agitaattorit kaikkialla, perustaen punakaarteja, yllyttäen luokkavihaan ja vallankumoukseen sekä innostaen joukkoja fantastisilla kuvauksilla paratiisista, Neuvosto-Venäjästä. Niillä seuduilla, missä kommunistit ja sosialistit olivat enemmistönä, vallitsi suurin epäjärjestys. Ei kukaan porvari ollut varma hengestään. Tekijä oli kerran seuraamassa erästä isänmaallista juhlasaattoa, kun Roomassa syntyneen sotasankarin, Enrico Toti'n, maalliset jäännökset piti siirrettämän viimeiseen leposijaansa. Tämän juhlatilaisuuden kulku on luonteenomaista maassa siihen aikaan vallinneelle yleiselle rauhattomuudelle ja epävarmuudelle.

Juhlasaattueen, jonka piti lähteä sankarin syntymäkodin luota, Tiberin vasemmalta rannalta, Trasteveren korttelista, täytyi kulkea läpi suuren osan Roomaa tullakseen S. Lorenzon suurelle hautausmaalle, joka sijaitsee aivan kaupungin itäisessä laidassa. Odotin juhlasaattuetta eräällä Tiberin sillalla ja seurasin sitten sen mukana. Siinä näki suunnatonta komeutta ja loistoa, jonka tarkoituksena oli erityisesti vaikuttaa komeutta rakastavien roomalaisten mieliin. Arkku oli verhottu Italian lipulla ja peitetty kukilla. Sitä kuljetettiin tykkivaunuissa, ja ympärillä kulki kaupungin virkamiehiä komeissa livreepuvuissa ja upseereita paraatipuvuissa. Sitten seurasi sotilas- ynnä muita yhdistyksiä lippuineen ja standaareineen, vanhoja garibaldilaisia, valkopartaisia sotavanhuksia vapaussodan päiviltä veripunaisissa paidoissaan, natsionalisteja sinisissä paidoissa ja siniset kypärät päässä, paljaspäisiä munkkeja vahakynttilät käsissään ja lopuksi suuria kansanjoukkoja. Liehuvin lipuin ja soiton helkkyessä saattue kulki vanhan Rooman katuja pitkin. Äkkiä kuului revolverin laukaus. Pakokauhu tarttui kansanjoukkoon, ja koko kulkue joutui sekasortoon. Mutta hälytys oli väärä, ja pian oli järjestys palautettu. Mutta tuskin oli ehditty muutamia satoja

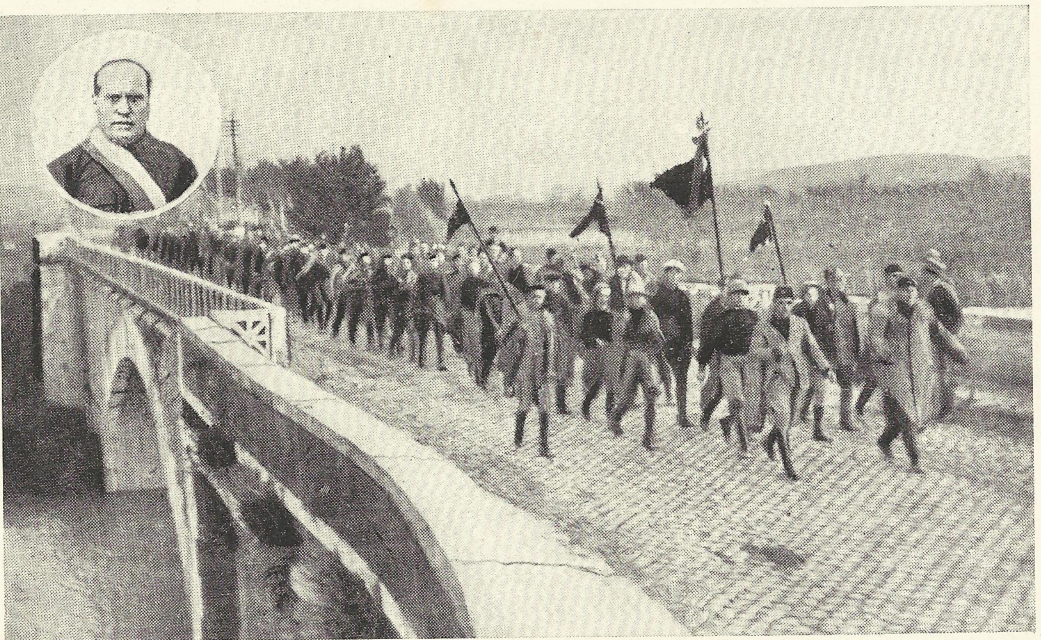
metrejä eteenpäin Piazza Venezialle, jossa Italian »tuntematon sotilas» lepää Viktor Emanuel II:n ratsastajapatsaan juurella, ennen kuin kuului uusi laukaus, ja sama näytelmä toistui. Olin silloin ehtinyt väsyä kaikkeen ja jätin juhlasaaton oman onnensa nojaan. Ja kävi sangen surullisesti. Kun oli kuljettava työväenkortteleiden kautta, jotka ympäröivät hautausmaata, kohtasi juhlasaattoa säännönmukainen ampuminen, ammussade ympärillä olevista vuokrakasarmeista. Revolverit ja kiväärit paukkuivat, käsikranaatit jymähtelivät, ja ennen kuin poliisi oli ehtinyt paikalle, oli tosi katutaistelu käymässä. Tulos: muutamia kuolleita ja joukko haavoittuneita. Tämänlaatuiset näytelmät kuuluivat päiväjärjestykseen. Ja poliisi tuli tavallisesti liian myöhään.

Ainoat, jotka uskalsivat pitää puolensa äärimmäisyyspuolueita vastaan, olivat natsionalistit ja rintamasotilasyhdistykset. Näiden suuri järjestö, »Associazione Nazionale Combattenti» (Rintamasotilaiden kansallinen liitto), suojeli jäseniään väkivallalta ja säilytti sodanaikaisia traditioita huolehtimalla sankarihautauksista ja pystyttämällä muistomerkkejä sodassa kaatuneille.

Parlamentaariset hallitukset olivat enemmän tai vähemmän voimattomia. Ei ollut tietenkään helppoa saada aikaan järjestystä maassa, eikä hallituksilla, jotka usein istuivat ainoastaan muutaman kuukauden, ollut aikaa tehdä mitään, ennen kuin oppositio ne jo kukisti. Vika oli koko parlamentaarisessa järjestelmässä. Ei mikään hallitus kyennyt ylläpitämään järjestystä, kun vasemmistopuolueilla ja radikaaleilla oli enemmistö edustajakamarissa. Ja näiden päämääränähän oli saada aikaan vallankumous ja kukistaa porvarillinen valtio. Ei ollut myöskään apua uusien poliisijoukkojen, sellaisten kuin Nittin »Guardie Regie'n», perustamisesta eikä yrityksistä puoluekompromisseilla välttää ministeripulia. Olisi tarvittu lujempia

Mussolini valtiomiehenä.

Lokakuun vallankumouksen taistelijat marssimassa Roomaa vastaan (1922).

toimenpiteitä ja voimakkaita persoonallisuuksia, jos liberalismi ja Italian parlamentaarinen hallitusmuoto oli pelastettava. Nyt kohosi yhä useammin huuto diktatuurin puolesta. Yhdentekevää, tuliko sosialistinen vai sotilasdiktatuuri.

Ulkopoliittinen asema ei ollut myöskään loistava. Syystä katsoi Italia kärsineensä vääryyttä entisten liittolaistensa taholta. Viimeksimainitut eivät olleet pitäneet lupauksiaan ja koettivat nyt kaikin tavoin pitkittää asiaa. Italiaa kohdeltiin toisen asteen valtana, ja italialaisia loukkasi syvästi, kun he saivat kuulla, että he olivat »vallaton pieni kansa».

Suuri porvariluokka, joka Italiassa on perinnäisesti ollut aina vapaamielistä, alkoi nyt herätä horrostilastaan. Oli kysymyksessä maan pelastaminen vallankumouksesta ja sisällissodasta.

Mutta toiminnan aika ei ollut vielä tullut. Yhteiskuntaa säilyttäviltä aineksilta puuttui järjestö, joka olisi edustanut niiden ja koko kansakunnan elinetuja. Ja hallitukseen, joka milloin hyvänsä saattoi joutua vasemmistopuolueiden käsiin, ei voitu luottaa. Sen tähden heräsikin ajatus perustaa taistelujärjestö valtion ja yhteiskunnan suojaksi anarkiaa ja epäjärjestystä vastaan samanaikaisesti eri tahoilla.

Heti sodan jälkeen Mussolini ei ollut antanut paljoa puheenaihetta itsestään. Hän oli edelleen »Popolo d'Italia'n» toimittajana, hyökäten sen palstoilla tapansa mukaan intohimoisen kiihkeästi vasemmistopuolueita ja hallitusta vastaan sekä arvostellen hänen mielestään vanhanaikaista parlamentarismia. Myöskin Mussolini oli jo kauan sitten ymmärtänyt, että oli pantava kova kovaa vastaan. Nyt hän näki toiminnan hetken tulleen ja keväällä vuonna 1919 hän kutsui Milanoon muutamia uskollisia ystäviään

ja kannattajiaan. Syntyikin eräs järjestö ja se kastettiin »I Fasci di Combattimento'ksi» (Taisteluryhmiksi). Fascismi oli perustettu.

Sen lähimmäksi tehtäväksi tuli taistelu kansakunnan valtionvastaisia aineksia vastaan. Mussolini tiesi, että hän saattoi odottaa tukea suurelta osalta maan nuorisoa, rintamasotilailta sekä yleensä kaikilta isänmaanystäviltä, jotka eivät tahtoneet, että Italiaa hallitsisi venäläismallinen diktatuuri.

Fascismin organisaatio tuli yksinkertaiseksi ja helppotajuiseksi. Ei ollut aikaa kadotettavissa monimutkaisiin järjestelyn esitöihin. Taisteluryhmät toimivat seuraavien sääntöjen mukaan:

»I. Ryhmiä johtaa keskuskomitea, johon kuuluu kaksikymmentäyksi kongressin valitsemaa jäsentä. Niistä kymmenen asuu Milanossa ja yksitoista muissa osissa Italiaa.

II. Milanossa asuvat jäsenet muodostavat keskuskomitean toimeenpanevan komissionin, jonka tehtävänä on hoitaa ryhmien omaisuutta ja tehdä sellaisia kiireellisiä päätöksiä, joita poliittinen tilanne vaatii.

III. Maakuntakongresseissaan ryhmät valitsevat yhden edustajan, ja kaikkien maakuntien edustajat muodostavat yhdessä Kansallisneuvoston.

IV. Kansallisneuvosto kokoontuu kaksi kertaa vuodessa keskuskomitean määräämään paikkaan sekä aina silloin, kun poliittinen tilanne vaatii. Kansallisneuvosto voi kokoontua, jos vähintään kolmasosa ryhmistä sitä keskuskomitealta anoo.»

Mitä Mussolini silloisissa olosuhteissa vaati hallitukselta? Kahdessa »Popolo d'Italia'n» artikkelissa, joista toinen oli helmikuun 20 päivänä 1920 ja toinen elokuun 21 päivänä 1920, hän on muutamin pääkohdin esittänyt fascismin vaatimukset:

»a) kahdeksan tunnin työpäivä kaikille eri työläisluokille;

b) minimipalkat;

c) työläisten edustajien päästävä osallisiksi teollisuuden teknilliseen hallintoon;

d) määrätyt yleiset laitokset jätettävä luottamustanauttivien työläis- ja ammattijärjestöjen haltuun.»

Tämän mukaisesti fascismi julistaa, että se tunnustaa luokkaliikkeen hyödyllisyyden, mikäli tämä liike edistää kansallista kehitystä.

Ja edelleen fascismin vaatimuksiin kuuluu:

»I. Uudenaikainen sosiaalilainsäädäntö.

II. Kansallisten, ammattiyhtymien valitsemien työteknillisten neuvostojen muodostaminen, joilla on lakiasäätävä valta ja jotka ovat kokoonpannut teollisuuden, maatalouden, kuljetustoimen, henkisen työn, sosiaalisen terveydenhoidon, kulkulaitosten ym. edustajista.

III. Yleishyödyllisten laitosten (rautatiet, posti, lennätin ym.) uudistaminen ja niiden vapauttaminen kankeasta valtion byrokratiasta, joka vain ehkäisee niiden toimintaa.»

Kuten näkyy oli Mussolinin ohjelmalla sosialistinen, ei suinkaan taantumuksellinen, vivahdus. Ja eräissä kohdin hän uskalsi mennä pitemmälle kuin sosialismi, joka ei esim. ollut koskaan rohjennut vaatia minimipalkkoja.

Seuraava aika tiesi »Taisteluryhmille» yhtämittaista taistelua kommunisteja ja sosialisteja vastaan. Jokaiseen fascistiseen ryhmään kuului toimiva osasto, joka oli aseistettu ryhmysauvoilla, revolvereilla ja pelätyillä »Sipe»-käsikranaateilla. Fascistit soveltivat oppia »silmä silmästä ja hammas hampaasta». Jokaisesta fascistista, jota pahoinpideltiin tai joka murhattiin, vaadittiin hyvitystä. Kaikilla fascisteilla oli musta paita, jollaista valitut italialaiset iskujoukot, ns. »Arditi» (rohkeat), maailmansodan

aikana käyttivät. Tänä aikana raivosi monissa osissa maata todellinen sissisota äkkihyökkäyksineen, väijytyksineen ja säännönmukaisine otteluineen, jolloin sekä konekiväärit että käsikranaatit tulivat käytäntöön. Kommunistit ja sosialistit, jotka eivät avoimella kentällä voineet pitää puoliaan hyvin järjestettyjä ja päättäväisiä rankaisuretkikuntia (»spedizioni punitive») vastaan, kostivat käymällä yksityisten fascistien kimppuun, kiduttamalla ja murhaamalla heitä. Usein joutuivat aivan viattomatkin ihmiset kärsimään, kuten esimerkiksi kauheassa Milanon Diana-teatterissa tapahtuneessa mellakassa, jolloin kymmenet ihmiset menettivät henkensä kommunistien ja anarkistien toimeenpaneman pommiräjähdyksen johdosta.

Fascistit kävivät sotaa kahdella rintamalla: parlamentaarisia hallituksia vastaan, jotka eivät kyenneet ylläpitämään valtion auktoriteettia eivätkä suojelemaan yksityisiä kansalaisia, ja äärimmäisyyspuolueita vastaan, jotka eivät tunnustaneet tätä auktoriteettia. Fascisteilla ei alkujaan ollut mitään vallankumouksellisia tarkoitusperiä. He tahtoivat vain olla kansallisena miliisinä, joka astuisi voimattoman hallituksen tilalle ja tukisi porvarillista yhteiskuntaa sen vihollisia vastaan. Mutta pian Mussolinille kävi selväksi, että parlamentin porvarilliset puolueet eivät koskaan vapaaehtoisesti myöntäisi, että heidän edustamansa liberalismi oli tehnyt vararikon tai että se sillä kertaa oli voimaton. Parlamentaariset hallitukset tekivät tällöin taktillisen virheen, jolla tuli olemaan kauaskantavat seuraukset. Sen sijaan, että olisivat ottaneet vastaan tarjotun avun ja muodostaneet fascisteista eräänlaisen perustuslaillisen kansallismiliisin eli suojeluskunnan, joka olisi voinut tukea hallituksia, asettui varsinkin Nittin hallitus fascismia vastaan. Mussolini teki tästä sen johtopäätöksen, että järjestyksen aikaansaamiseksi maassa oli parlamentaarinen hallitusmuoto ensiksi poistettava käytännöstä.

Mitä taktiikkaa Mussolini aikoi noudattaa vuoden 1919 yleisissä vaaleissa? Fascismi ei vielä ollut kyllin voimakas voidakseen esiintyä omin voimin ja sen täytyi siis etsiä liittolaisia eri tahoilta. Milanossa, lokakuussa 1919 pidetyssä kokouksessa päätettiin vaalitaktiikan suhteen seuraavaa:

»1. Fascististen ryhmien tulee liittyä sellaisiin vaaliliittoihin, joilla on sama käsitys sodasta kuin fascismilla, ja vaatia Italian oikeutettujen intressien mukaista Adrianmeren kysymyksen ratkaisua.

2. Fascistiset ryhmät eivät missään tapauksessa saa liittyä vaaliliittoihin, jotka eivät ota ohjelmaansa fascismin osoittamia toimenpiteitä sodan jälkeisten vuosien taloudellisten pulmien ratkaisemiseksi. Nämä toimenpiteet ovat: määrätyn pääoma-osan luovuttaminen valtiolle, sota-ajan voittojen takavarikointi, progressiivisen perintöveron käytäntöön ottaminen, kirkonomaisuuden takavarikoiminen.»

Se vaaliliitto, johon fascistit näin ollen yleensä joutuivat liittymään, käsitti: rintamasotilaat, tasavaltalaiset, kansallis-sosialistit sekä futuristit (ryhmä kuuluisan futuristin Marinettin johtamia radikaaleja taiteilijoita).

Niinkuin näkyy, oli fascistien vaaliohjelma vanhoilliselta porvarilliselta näkökannalta katsoen hyvinkin radikaalinen. Voi tuntua omituiselta, että fascistit, jotka avoimesti myönsivät taistelevansa parlamentarismia vastaan, kuitenkin ottivat osaa vaaleihin. Mutta tämän voi selittää taktillisista syistä johtuneeksi. Fascistit menivät vaaleihin, koska he huomasivat voivansa vain sillä tavoin saada äänensä kuuluville, niin kauan kuin edustajakamari itse asiassa hallitsi maata.

Mutta fascismin vastustajat eivät ottaneet Mussolinia vakavalta kannalta. He leimasivat koko liikkeen »koulupoikain kujeiksi» arvellen, että se pian kuivuisi kokoon.

He näyttivätkin olevan oikeassa. Vaalit päättyivät vasemmistopuolueiden ja klerikaalien voittoon, joilla yhdessä oli nyt enemmistö kamarissa. Lukemattomiin puolueryhmiin jakaantuneet liberaalit ja konservatiivit hävisivät sitä vastoin tuntuvasti. Rahvas oli vielä agitaattorien mielikuvituksellisten lupausten lumoissa. Fascistit olivat sitä paitsi radikaalisen vaaliohjelmansa vuoksi törmänneet yhteen klerikaalien kanssa, jotka tästä alkaen lukeutuivat heidän vihollisiinsa. Mussolinilla ei ollut muuta neuvoa kuin pysytellä puolustuskannalla ja järjestöä vahvistamalla koettaa voittaa takaisin, mitä fascismi oli vaaleissa menettänyt.

Yksi vuosi meni työhön sisälinjoilla. Uusia fascistisia ryhmiä syntyi kuin sieniä sateella. Sosialistien ja kommunistien johtajat sekä hallitus alkoivat käydä hermostuneiksi. Nyt ei puhuttu enää »koulupoikien kujeista».

Vuoden 1921 vaaleja varten fascistien Milanossa oleva keskuskomitea julkaisi seuraavan luonteenomaisen kehoituksen:

»Italialaiset.

— — —

Me voisimme luetella toisia probleemeja, kuten kysymyksen laivaston ja ilmailuvoimien järjestelystä sekä verotuskysymyksen, mutta se on tarpeetonta. On luotava se poliittinen luokka, jonka kerran tulee käydä käsiksi näihin kysymyksiin ja ratkaista ne. Kas siinä todellisuuden ääni, joka kaikuu yli kansanvillitsijäin rääkyvien houkutushuutojen. Fascismi, joka on osoittanut paremmuutensa avoimella kentällä, ei pelkää vaaliuurnien ratkaisua. Fascismi tulee rukouksia kuulematta kulkemaan omaa tietään. On italialaisten asia vetää viiva vuoden 1919 vaalien yli, jotka antoivat maailmalle sen käsityksen, että Italia oli hajoamaisillaan. Edessä olevien vaalien tulee osoittaa päinvastaista, — että Italia sisäisistä ja ulkonaisista vaikeuksista huolimatta pyrkii roomalaisella itsepintaisuudella suurta tulevaisuuttaan kohti. Omanaan

tämä vuorenvankka usko isänmaan tulevaisuuteen, ihmisistä, vaihtuvista ja horjuvista poliittisista hallitussuunnista piittaamatta, käy fascismi taisteluun.

Italialaiset, 'a Noi'! Eläköön Italia. Eläköön fascismi!»

Poliittinen tuuli oli itse asiassa kääntymässä. Fascisteilla oli näissä vaaleissa paljon suurempi menestys kuin edellisissä.

Samaan aikaan riehui sisällinen sota maassa. Se oli näet todellista sotaa hyökkäyksineen, rankaisuretkikuntineen ja katutaisteluineen. Vain verisissä hyökkäyksissä vasemmistopuolueet saivat tilaisuuden purkaa vihaansa menestyksellisille vastustajilleen. Vanha havainto osoittautui todeksi: kuta heikommaksi jokin poliittinen puolue tuntee itsensä, sitä enemmän se kallistuu äärimmäisyyksiin. Saadakseen tämän rikkirepivän ja rauhattoman tilan päättymään eräät klerikaalien edustajat ehdottivat, että fascistit ja sosialistit tekisivät muodollisen rauhansopimuksen. Sellainen saatiinkin aikaan Roomassa elokuun 3 päivänä 1921. Tämän Italian historiassa ainutlaatuisen asiakirjan allekirjoittajien joukossa olivat Mussolini ja hänen lähimmät miehensä, De Vecchi, Giuriati ja Rossi sekä sosialistisen puolueen ja ammattiyhdistysten keskusjärjestön (»Confederazione Generale del Lavoro») edustajat.

Mutta tästä sopimuksesta ei ollut paljon hyötyä. Molemmin puolin oltiin liian kiihkeitä, jotta olisi voitu välttää yhteentörmäyksiä. Taistelu fascismin ja toiselta puolen kommunismin ja sosialismin välillä jatkui sen vuoksi yhtä katkerana.

Marraskuun 7 päivänä julistettiin Roomassa »Kansallisen fascistipuolueen» (Partito Nazionale Fascista, lyhennettynä P. N. F.) kolmas kongressi juhlallisesti avatuksi. Fascistit kokoontuvat »Augusteo'on», keisari Augustuksen hautarakennukseen, ja Mussolini pitää erään suuria puhei-

taan. Kongressi saa vastaanottaa myötätuntoisuusadressin Pohjois-Amerikassa olevilta maanmiehiltä, ja lopuksi marssii nelikymmentuhantinen mustapaitojen kulkue ikuisen kaupungin vanhoja katuja. Puolueen pääsihteeri lukee selontekonsa poliittisesta tilanteesta ja fascismin kehityksestä. Tämän raportin mukaan kuului fascistijärjestöön yllämainittuna ajankohtana enemmän kuin 320 000 järjestynyttä jäsentä. Ensimmäiseen kansalliskongressiin, joka pidettiin Firenzessä lokakuussa 1919, otti osaa 56 ryhmää, noin 17 000 jäsentä, ja toiseen, joka pidettiin toukokuussa 1920 Milanossa, 100 ryhmää, 30 000 jäsentä. Joulukuussa 1920 oli ryhmiä jo 800 ja seuraavan vuoden helmikuussa toistatuhatta.

Pääsihteerin ilmoituksen mukaan oli 151 644:stä fascistista: liikemiehiä ja kauppiaita 13 878, teollisuudenharjoittajia 4 269, vapaiden ammattien harjoittajia 9 981, valtion virkamiehiä 7 209, yksityisten palveluksessa olevia virkailijoita 14 989, opettajia 1 680, ylioppilaita 19 783, merimiehiä 1 506, teollisuustyöläisiä 23 418, maataloustyöläisiä 36 847, maanomistajia (pienviljelijät ja vuokraajat mukaanluettuna) 18 084. Näistä kaikista oli valitsijoita 111 853 ja rintamasotilaita 87 186. 1 122 fascistia oli julkisissa toimissa. Sitä paitsi oli 138 osuuskuntaa sekä 614 työväensyndikaattia, joissa oli jäseniä 64 000; näistä oli $^2/_3$ yksistään Emilian, Toskanan ja Veneton maakunnista.

»Fascismi on nyt omaksunut selvästi vallankumouksellisen luonteen. Ei tule enää kysymykseen sovinnonhierominen parlamentaaristen hallitusten kanssa, nyt on valloitettava valtio», sanoo Mussolini eräässä kansakunnalle osoitetussa julistuksessaan. Esitämme tässä siitä osan:

»Niin tänään kuin eilen on fascismin kunnianimi: *kansakuntaa palveleva vapaaehtoinen miliisi.* Tämä on

perusta, jolle liikkeemme rakentaa. *Me tulemme olemaan yhtä valtion kanssa ja valtion puolesta,* silloin kun se osoittautuu ankaraksi kansallisen tradition, kansallistunnon ja kansan tahdon vartijaksi, puoltajaksi ja ylläpitäjäksi, silloin kun se näyttää kykenevänsä hinnasta mistä hyvänsä taivuttamaan kaikki tahtoonsa.

Me tulemme astumaan valtion sijaan, silloin kun se osoittautuu kyvyttömäksi asettumaan rintamaan ja taistelemaan niitä syitä ja elementtejä vastaan, jotka uhkaavat kansallista solidaarisuutta.

Me tulemme nousemaan valtiota vastaan, jos se joutuu niiden käsiin, jotka ovat uhkana kansakunnan toiminnalle.

Italia ennen kaikkea. Italia yli kaiken, kas siinä eilispäivän, tämän päivän ja tulevaisuuden ohjelma.

Eläköön Italia! Eläköön fascismi!

Kansallisen fascistipuolueen hallitus.»

Se oli fascismin sodanjulistus parlamentaariselle hallitukselle, jonka oli mahdoton alistua fascistien holhoukseen ja jota vastaan näiden sen vuoksi oli taisteltava. Tästä julistuksesta kävi selville, että fascistit eivät koskaan tunnustaisi heille vihamielistä hallitusta. Siinä he hylkäsivät myös sen parlamentarismin tärkeimmistä periaatteista, että asiat ratkaistaan vaaleissa.

Fascismi oli nyt eräänlainen valtio valtiossa ja sellaisena sillä tuli olla myös perustuslakinsa. Marraskuun 23 päivänä 1921 Mussolini julkaisi »Popolo d'Italia'ssa» fascismin säännöt. Esitämme tässä osan tuosta laajasta asiakirjasta:

»KANSALLISEN FASCISTIPUOLUEEN SÄÄNNÖT.

Yleiset perusteet.

Kansallinen fascistipuolue on kansakunnan palveluksessa oleva vapaaehtoinen miliisi. Tämän mukaisesti sen toiminnalla on seuraavat kolme perusedellytystä: järjestys, kuri ja sotilaallinen organisaatio.

Puolueohjelmassa esitettyjä päämääriä silmälläpitäen on järjestö jaettu seuraaviin osastoihin: a) puoluehallitus; b) puoluejaostot; c) spesialistiryhmät; d) taisteluryhmät; e) provinssijärjestöt; f) maakuntajärjestöt; g) puolueen parlamenttiryhmä.

Puoluehallitus.

Se jakaantuu seuraavasti: a) kansallisneuvosto; b) keskuskomitea; c) johtokunta; d) pääsihteerinvirasto.

Kansallisneuvosto.

Kansallisneuvostoon kuuluvat keskuskomitean jäsenet. Kansallisneuvoston tulee valvoa ja tarkastaa koko puolueen järjestelyä. Se kokoontuu joka kuudes kuukausi sekä sitä paitsi tarpeen vaatiessa.

Keskuskomitea.

Keskuskomitean jäsenten lukumäärä on yhtä suuri kuin Italian maakuntien. Siihen kuuluvat myös johtokunnan jäsenet. Keskuskomitean jäsenet valitsee kansalliskongressi. Keskuskomitean tehtävänä on valvoa eri maakuntien provinssijärjestöjä ja sillä on oikeus tehdä muutoksia kansalliskongressin päättämiin toimenpiteisiin. Se kokoontuu joka kolmas kuukausi sekä tarpeen vaatiessa. Päätöksiensä toimeenpanoon keskuskomitea käyttää johtokuntaa ja pääsihteerinvirastoa.

Johtokunta.

Tähän kuuluu 11 jäsentä, jotka kansalliskongressi valitsee. Johtokunnan on valvottava puolueen toimintaa ja hoidettava puolueen varoja.

Pääsihteerinvirasto.

Tähän kuuluu pääsihteeri, kaksi varasihteeriä ja hallinnollinen sihteeri. Pääsihteerin nimittää keskuskomitea, ja hänen tehtävänään on puoluehallituksen edustajana suoranaisesti valvoa koko puolueen toimintaa. Myöskin hallinnollinen sihteeri on välittömästi puoluehallituksen alainen. Pääsihteerinvirastoon kuuluu tarkastajakollegi, jonka on joka puolivuosi tarkastettava puolueen varojen hoito ja tilit. Tilintarkastajat valitaan keskuskomitean jäsenistä.

P u o l u e j a o s t o t.

Puoluejaosto voidaan muodostaa paikkakunnalla, missä on vähintään 20 fascistia. Muussa tapauksessa muodostetaan alajaostoja. Jokaisella jaostolla on taistelumerkkinsä (pieni, mustasta silkistä tehty kolmikulmainen viiri, jossa on jaoston nimi). Jaoston johdossa on direktorio ja sihteeri. Kaikki saman provinssin jaostot muodostavat yhdessä provinssijärjestön.

S p e s i a l i s t i r y h m ä t.

Näihin kuuluvat kaikki ne fascistit, joilla on erikoista kokemusta kansakunnan, provinssin ja kunnan taloudellisten ja hallinnollisten asiain hoidossa. Kaikki jollekin alalle erikoistuneet työmiehet sekä ammattimiehet kuuluvat myös näihin ryhmiin. Näitä voidaan taisteluryhmien suojaamina käyttää myös kunnan tai provinssin rajojen ulkopuolella.

T a i s t e l u r y h m ä t.

Jokaiseen jaostoon kuuluu taisteluryhmä, jonka johtaja valitaan ryhmän jäsenistä. Kullakin ryhmällä on taistelumerkkinsä, ja ryhmien jäseninä on vapaaehtoisia fascisteja. Ryhmien korkein päällikkö on pääsihteerinvirastoon kuuluva ylitarkastaja. Taisteluryhmät ja puoluejaostot muodostavat erottamattoman kokonaisuuden. Ryhmät ovat jaostonsa direktorion alaisia.

P r o v i n s s i j ä r j e s t ö t.

Tähän kuuluvat kaikki provinssin puoluejaostot. Nämä kokoontuvat kerran vuodessa ja valitsevat silloin provinssikomitean ja provinssisihteerin. Viimeksimainitun on lähetettävä kuukausiraportti puolueen pääsihteerinvirastoon.

M a a k u n t a j ä r j e s t ö t.

Yhdessä maakunnan keskuskomiteassa olevan edustajan kanssa muodostavat provinssi-sihteerit kussakin maakunnassa maakuntakomitean, jonka tehtävänä on järjestää yhteistyö maakunnan eri puoluejärjestöjen välille.

Parlamentaarinen ryhmä. Tähän kuuluvat edustajakamarissa olevat puolueen edustajat. Keskuskomitealla on määräysvalta heidän toimintansa suhteen.

Näillä säännöillä Mussolini oli tehnyt fascismista peloittavan järjestön. Kaikki valta oli keskitetty puoluehallituksen, s. o. Mussolinin käsiin. Viittaus häneltä, ja fascismi oli valmis taisteluun.

Hyvin tärkeä kysymys oli puolueen toiminnan rahoittaminen. Ei kenenkään sivullisen ole onnistunut saada vihiä fascismin raha-asioista. Sosialistien väite, että fascistit ottivat muka vastaan avustusta kansainvälisiltä rahamiespiireiltä, on varmaankin aiheeton. Fascistit perustivat taloutensa eräänlaiseen suhteelliseen verotusjärjestelmään. Jäsenmaksujen suuruus riippui jäsenten omaisuudesta ja tuloista. Sitä paitsi suorittivat järjestöön kuuluvat osuuskunnat ja syndikaatit suurempia tai pienempiä maksuja.

Toinen vaikea pulma oli kysymys fascismin suhteesta monarkiaan. Olihan suuri osa fascisteja alkujaan tasavaltalaisia, ja Mussolini itse oli kauan ollut kuninkuuden katkera vastustaja. Mutta kuta enemmän puolueen mahti ja arvo kasvoi, sitä vaarallisemmaksi kävi riitaantua Savoijin hallitsijasuvun monien uskollisten kannattajain kanssa, sillä olihan tämä hallitsijasuku aina ollut Italian kansan suuresti suosima ja sillä oli melkein tuhatvuotinen traditio takanaan. Toiselta puolen täytyi Mussolinin ottaa huomioon puolueen tasavaltalainen siipi. Sen vuoksi tuli puolue ottamaan puolueettoman asenteen. Useissa puheissaan Mussolini huomautti, ettei fascismi millään tavoin vastustanut kuninkuutta, mikäli kuningas ei itse, asettumalla fascismin suhteen vihamieliselle kannalle, antanut sellaiseen oppositioon aihetta. Eräässä puheessa, jonka Mussolini piti Udinessa syysk. 20 päivänä 1922, vähää ennen kuin »marssi Roomaan» alkoi, hän sanoo mm.:

»Oikeastaan en luule, että monarkialla voisi olla mitään syytä vastustaa fascistien vallankumoushankkeita. Se ei olisi monarkian etujen mukaista, sillä silloin se joutuisi meidän vastustajaksemme. Ja me emme voisi säästää sitä, koska silloin olisi kysymys meidän elämästämme tai kuolemastamme. Ne, jotka ovat myötätuntoisia fascismia kohtaan, eivät voi vetäytyä varjoon. Niiden täytyy pysyä valossa. Täytyy rohjeta olla monarkisti. Miksi me olemme tasavaltalaisia? Eräässä merkityksessä sen vuoksi, että meillä on edessämme hallitsija, jossa ei ole kylliksi kuningasta. Monarkian tehtävänä on suojella kansakunnan historiallista jatkuvaisuutta. Kaunis tehtävä, tehtävä, jolla on arvaamaton historiallinen merkitys.»

Fascismi saa nyt yhä enemmän vallankumousliikkeen luonteen. Fascistiset työntekijäin syndikaatit ja korporaatiot, Mussolinin rohkein luoma, tulevat nyt yhä tärkeämmiksi tekijöiksi puolueen toiminnassa. Tammikuussa 1922 fascistiset työntekijäin syndikaatit kokoontuvat Bolognaan ja muodostavat oman järjestön. Kongressissa tehtiin seuraavat päätökset:

»Kokoontuneina kongressiin Bolognaan ovat Kansalliset syndikaatit perustaneet Kansallisten syndikaattien yleisen liiton (»la Confederazione Generale dei Sindacati Nazionali»). Liitto on henkisen, ruumiillisen ja teknillisen työn tekijäin yhtymä. Sen jäsenet tahtovat liittää toisiinsa oikeuden vapaaseen moraaliseen ja taloudelliseen kehitykseen, joka riippuu yksilöiden omasta tahdosta ja kyvystä, sekä kansalaisten ehdottomat velvollisuudet kansakuntaa kohtaan.»

Kongressin päätöslauselma sisälsi vielä seuraavat pääkohdat:

»1. Työ tekee ihmisestä täydellisesti ja kokonaan yhteiskunnan hyödyllisen jäsenen.

2. Työ on harmonista toimintaa, jonka tarkoituksena on luoda, saattaa loppuun ja kartuttaa kaikkea sitä,

mitä ihminen tarvitsee aineellista, moraalista ja henkistä hyvinvointiaan varten.

3. Kaikkia niitä, jotka tekevät työtä ja toimivat yllämainitussa tarkoituksessa, on erotuksetta pidettävä työntekijöinä. Sen tähden tuleekin eri syndikaalisten järjestöjen ottaa heidät vastaan, sitten kun he ovat jakaantuneet eri luokkiin.

4. Kansakunta — kansan henkisen ja aineellisen energian summa — on luokkien ja sosiaalisten kategoriain yläpuolella. Yksilöt, sosiaaliset kategoriat ja luokat ovat välikappaleita, joita kansakunta käyttää päästäkseen täyteen kehitykseensä.

Yksilöjen, sosiaalisten kategoriain ja luokkien vaatimukset ovat oikeutettuja, mikäli ne käyvät yhteen kansakunnan korkeampien etujen kanssa.

5. Syndikaalisten järjestöjen tehtävänä on opettaa järjestyneitä jäseniään ymmärtämään syndikaatin palveluksessa suoritettavaa tietoista työtä, sosiaalisten suhteiden monimutkaista verkkoa sekä sitä tosiasiaa, että luokan yläpuolella on yhteiskunta ja isänmaa.»

Muutamia kuukausia myöhemmin, kesäk. 6 päivänä 1922, kokoontuivat syndikaaliset korporaatiot ensimmäiseen kansalliskongressiinsa. Kongressiin otti osaa 473 edustajaa 52:sta Italian provinssista. »Unione Federale Italiana delle Corporazioni» (Italian korporaatioiden unioni) käsitti jo nyt 2 176 syndikaattia, joiden 458 284 jäsentä jakaantuivat eri korporatiivisten järjestöjen osalle seuraavasti:

Kansallinen maatalouskorporaatio	277 084
Kansallinen teollisuuskorporaatio	72 600
Kansallinen virkamieskorporaatio	31 000
Henkisen työn tekijäin kansallinen korporaatio	6 300
Rautatieläisten, merimiesten ja satamatyöläisten kansallinen korporaatio	43 000
Näyttelijäin kansallinen korporaatio	5 000
Teknillisten johtajain kansallinen syndikaatti .	8 200

Kunnallisten laitosten syndikaatti 10 700
Muut syndikaatit 5 000

Mussolini oli jo kauan sitten hylännyt sosialistien käsityksen luokkataistelun välttämättömyydestä. Korporatiivinen valtio, jossa kaikkia samaan ammattiryhmään tai luokkaan kuuluvia edustaa korporaatio, riippumatta siitä, ovatko he työnantajia vai työntekijöitä ja katsomatta heidän yksilölliseen asemaansa yhteiskunnassa, kuuluu fascismin elinvoimaisimpiin luomiin. Aate ei tosin ole uusi; sitä on seikkaperäisesti käsitellyt jo ranskalainen monarkisti Charles Maurras 1890-luvun lopulla. Mutta Mussolinilla on kunnia olla sen ensimmäisenä täytäntöönpanijana. Joka tapauksessa vastaa korporatiivinen syndikalismi ajan vaatimuksia aivan toisella tavoin kuin Marxin vanhentunut dualistinen luokkataisteluteoria, joka jättää kokonaan huomioon ottamatta luokkien välisen kansallisen solidaarisuuden ja joka ei sovikaan yhteen meidän aikamme, sen pankkiyhtymien, kartellien ja trustien kanssa. Eräässä puheessaan Mussolini sanoo seuraavasti:

»Me kiellämme, että on olemassa vain kaksi luokkaa, me kiellämme, että maailmanhistoria on luokkataistelun historiaa, sillä ihminen ei ole vain taloudellinen eläin. Me väitämme, että luokkataistelu, samoin kuin luokkien yhteistyö, ovat historiallisia momentteja, me väitämme — vastoin sosialismin idyllisiä ennustuksia —, että niin kauan kuin on ihmisiä maan päällä, tulee aina olemaan taistelua, taistelua yksilöjen, kategoriain, luokkien, kansakuntien ja rotujen välillä, — kas siinä kohtalo, joka on varattu ihmiskunnalle.

Sen vuoksi emme myönnä mahdolliseksi tehdä loppua taistelusta luovuttamalla omaisuuden työläis-, kansalais- tai ihmisyhteisölle. Herrat sosialistit, pyydämme selitystä. Sanokaa meille, minkä omaisuuden tahdotte siirtää yhteisön haltuun? Me tiedämme hyvin, mikä ennenkuulumaton mahdottomuus kätkeytyy tähän epämääräiseen lupaukseen: omaisuus, joka siirtyy valtiolle,

ja valtio, josta tulee yhden puolueen ja sen palkattujen miesten monopoli; taloudellinen valtio kehitettynä äärimmilleen; siis valtio, joka — pakostakin — syöksee kaikki, työläiset, kansalaiset ja ihmiset köyhyyteen, turmioon ja orjuuteen.»

Mussolini ja hänen miehensä olivat nyt valmiit ottamaan vastaan sen liberaalisen valtion perinnön, joka oli ollut kyvytön ylläpitämään auktoriteettiaan ja joutunut kansanvillitsijäin leikkikaluksi. Maata uhkasi täydellinen katastrofi. Valtion finanssivuoden 1920—21 tulo- ja menoarviossa oli 12 649 000 000 liiran vajaus. Vuoden 1921 lopussa oli maassa 541 775 työtöntä. Niin arvovaltaiset sanomalehdet kuin esim. »Corriere della Sera» vaativat hallitusta viipymättä ryhtymään ponteviin toimenpiteisiin. Mutta Factan ministeristö ei huomannut sen paremmin kuin edeltäjänsäkään, kuinka vakava tilanne todellisuudessa oli. Pääministeri Facta tyytyi yhtämittaa toistamaan: »Nutro fiducia ...» (minulla on hyviä toiveita). Mutta siinä olikin kaikki, mitä hän teki. Mussolini päätti nyt pitää viimeisen joukkojensa pääkatselmuksen. Fascistien käskettiin saapua suureen tarkastukseen Napoliin. Täten Mussolini tahtoi näyttää Etelä-Italian väestölle, joka siihen saakka oli pysytellyt jokseenkin välinpitämättömänä fascismin suhteen, että tämä todellakin oli huomioon otettava mahti. Hän toivoi myös, että tällä Rooman läheisyydessä pidettävällä kongressilla olisi terveellinen vaikutus viranomaisiin. Ehkä oli Mussolini myös saanut urkkijoiltaan kuulla, että häntä vastaan valmisteltiin vallankaappausta, ja hän katsoi paremmaksi ehdättää edelle.

Napolin kokouksesta tuli loistava menestys. Helposti syttyvät napolilaiset, jotka aluksi olivat asettuneet odottavalle kannalle, sai fascistijoukkojen kuri ja järjestys innostuksen valtaan. Mussolini piti puheen ja hänet otettiin vastaan kunnianosoituksin. Kaikki oli jo valmista koti-

Taisteluosasto Rooman valloittamisen jälkeen.

»Il Duce» tarkastamassa joukkojansa.

matkaa varten, kun äkkiä eräs huhu levisi salaman nopeudella innostuneiden fascistien keskuuteen. Väitettiin, että hallitus valmistautui suurisuuntaisiin toimenpiteihin fascismia vastaan. Mussolini ei kauan epäröinyt. Hetki oli tullut, jolloin oli iskettävä. Vallankumous oli ovella.

Salaisella päiväkäskyllä määrättiin koko puolue pantavaksi liikekannalle. Napoliin kokoontuneet fascistit marssivat Roomaa kohti. Asetettiin salainen »kvadrumviraatti». Hallitus oli aivan voimaton. Sen valta ei ulottunut ikuisen kaupungin muureja pitemmälle. Koko Pohjois- ja Keski-Italia oli fascistien käsissä. Joka taholta marssivat fascistijoukot Roomaa vastaan, jota uhkasi elintarvikepula. Kiihtymys kaupungissa oli tavaton. Sotaväki oli miehittänyt ja piikkilanka-aidoilla sulkenut kaikki sillat ja kaupungin portit, ja siellä täällä pantiin kuntoon ampumahautoja. Konekiväärejä ja kenttätykistöä oli sijoitettu strategisesti tärkeimpiin paikkoihin. Jos hallitus ei antaisi myöten, merkitsi se sisällistä sotaa. Mussolinin Italian kansalle osoittamia julistuksia näkyi kaikkialla:

»Fascistit! Italialaiset!

— — —

Tästä päivästä alkaen on kaikki fascistit pantu liikekannalle, ja fascismin sotalait ovat voimassa. Mussolinin määräyksestä ottaa salainen kvadrumviraatti, jolla on diktatoriset valtuudet, käsiinsä puoluehallituksen sotilaallisen, poliittisen ja hallinnollisen toimivallan ...

Fascismi tahtoo opettaa kansakunnalle tottelevaisuutta ja antaa tukensa kaikille niille voimille, jotka toimivat kansakunnan taloudellisen kehityksen ja sen hyvinvoinnin kohottamisen hyväksi. Työväen luokalla ei ole mitään pelättävää fascismin puolelta. Me tulemme rehellisesti suojelemaan sen oikeuksia. Me tulemme olemaan jalomielisiä aseettomia vastustajiamme kohtaan, leppymättömiä muita kohtaan.

Fascismi vetää miekkansa hakatakseen poikki ne monet Gordionin solmut, jotka ovat tukehduttamaisillaan kansakunnan ...

Eläköön Italia! Eläköön fascismi!»

Mutta hallitus antoi perään. Factan ministeristö erosi, sitten kun kuningas oli kieltäytynyt allekirjoittamasta määräystä maan julistamisesta piiritystilaan. Ei kukaan uskaltanut eikä tahtonut ottaa toimekseen hallituksen muodostamista. Lopuksi Viktor Emanuel kutsui sähköteitse luokseen Mussolinin, joka »alamaisimmasti otti tehtävän vastaan». Fascismi oli voittanut. Sosialistit ja kommunistit, jotka odottivat yhtä veristä terroria kuin he itse olisivat toimeenpanneet, jos olisivat päässeet valtaan, pakenivat suin päin. Trikolori liehui joka rakennuksen katolla, ja kaduilla marssivat fascistit mustissa paidoissaan.

3. *Fascismin voitto.*

Mussolini saattoi juhlia voittoaan. Kokonaisen päivän kesti fascistirykmenttien marssi Italian tuntemattoman sotilaan haudan ohitse ja ohi kuninkaan, tämän seisoessa Kvirinaalipalatsin parvekkeella vierellään Mussolini, sepän poika ja entinen tasavaltalainen, samalla kun lukemattomat soittokunnat soittivat vuoroin kuningashymniä »Marcia Reale», vuoroin fascistien sotalaulua »Giovinezza». Valtavia kansanjoukkoja oli liikkeellä, Italian säteilevä aurinko kirkasti tuon suurenmoisen näyn, ja ikuinen kaupunki näytti heräävän unestaan tervehtiäkseen voittajiaan, mustapaitoja Alppien laaksoista ja Lombardian viheriöiviltä tasangoilta. Fascistisen aikakauden ensimmäinen vuosi alkoi. Se tapahtui lokakuun 28 päivänä 1922, »Anno I».

Mussolini erosi lehdestään Popolo d'Italia'sta ja lähetti maan virkamiehille ensimmäisen kiertokirjeensä:

»Hänen Majesteettinsa Kuninkaan kutsumana otan tästä päivästä lähtien käsiini maan hallituksen. Vaadin, että kaikki virkamiehet ylimmästä alimpaan viisaasti ja järkevästi tekevät velvollisuutensa ja kaikessa toiminnassaan pitävät silmällä isänmaan parasta. Olen itse näyttävä hyvää esimerkkiä.

Mussolini
Konseljinpresidentti ja sisäasiainministeri.»

Nyt alkoi verrattomasti vaikein osa fascismin työstä. Mutta ennenkuin Mussolini ryhtyy toimeen, lähettää hän italialaisen tavan mukaisesti julistuksen kansalle:

»Italialaisille!

Kun kansakunta nyt juhlii sodan muistoa, tulee sen jälleen löytää itsensä ja rohkeasti valmistautua kestämään kaikkea sitä kovaa, mitä nykyhetki siltä välttämättä vaatii. Hallitus tahtoo hallita ja se on hallitseva. Se tulee käyttämään kaikki voimansa turvatakseen kansakunnalle sisäisen rauhan ja kohottakseen sen arvoa ulkomailla.

Vain työllä, kurilla ja yksimielisyydellä voi isänmaa lopullisesti päästä ahdingosta kulkeakseen kohti hyvinvoinnin ja suuruuden aikaa.

Hallituksen puolesta: Mussolini.

Ennen kuin jatkamme, on meidän hetkeksi pysähdyttävä niihin tekijöihin, jotka veivät fascistit hallitukseen. Voisi näet tuntua omituiselta, että 40-miljoonainen kansa antautuu, tosin tarmokkaan, mutta enintään 2 miljoonaa käsittävän vähemmistön armoille.

Tällöin on ensiksi huomattava, että maassa, jossa jotakin sellaista kuin fascistien vallankaappaus voi tapahtua, täytyy hallituksen olla etääntynyt hyvin kauaksi kansasta. Ja niinhän olikin Italiassa asian laita. Oli kyllästytty ikuiseen edustajakamarin kinasteluun, suuriin sanoihin ja alin-

omaa uudistuviin häpeällisiin kohtauksiin. Sen vuoksi hallitus ei fascistien ahdistaessa saanut mitään tukea kansasta. Jos fascismi olisi asettunut kuninkuutta vastaan, olisi tilanne ollut aivan toinen. Mutta Mussolini oli siihen liian viisas. Nyt suurin osa Italian kansaa tervehti häntä vapauttajana.

Toisena syynä fascismin menestykseen oli Mussolinin erinomainen järjestyskyky. Paitsi armeijaa ja laivastoa, ei maassa ollut ennen vallankaappausta mitään järjestöä, joka olisi vetänyt vertoja fascismille. Paljon enemmän kuin sosialismilla, jonka parhaat päivät olivat Italiassa jo luetut, oli fascismilla edellytyksiä tulla hallituspuolueeksi tai pikemminkin perustaksi diktatuurille. Jokaisessa kylässä, joka kaupungissa oli fascistinen jaosto. Ja tähän jaostoon kuuluivat usein paikkakunnan vaikutusvaltaisimmat, taitavimmat ja tarmokkaimmat henkilöt. Sen vuoksi saattoivat fascistit, Mussolinin annettua yleisen liikekannallepanomääräyksen, vastustuksetta ottaa haltuunsa kaikki rautatieristeykset, lennättimen ja puhelimen, tärkeimmät hallitusrakennukset ja muut strategisesti tärkeät paikat. Ja niin olikin fascisteilla maa käsissään.

Mutta tämä ei olisi kuitenkaan käynyt päinsä ilman verisiä taisteluja, ellei poliittisesti välinpitämättömien kansan suurten joukkojen myötätunto olisi ollut fascistien puolella. Tätä myötätuntoa olivat fascistit kaikin tavoin vaalineet. Tyypillisen esimerkin heidän kyvystään käyttää hyväkseen kaikkia tilaisuuksia kansan suosion saavuttamiseksi mainitsee Mussolini eräässä puheessaan. Pientä, Spezian lähellä olevaa San Terenzion kaupunkia oli kohdannut luonnonmullistus, joka hävitti sen kokonaan. Kaupungin pormestari lähetti kiireellisen avunpyynnön, ei hallitukselle, vaan Mussolinille. Fascistit olivat heti paikalla. He kaivoivat esiin kuolleet raunioista ja hautasivat ne, he jakoivat asukkaille elintarvikkeita ja suojelivat heidän

omaisuuttaan varkaita vastaan, sanalla sanoen, he tekivät kaiken sen, mikä hallituksen olisi pitänyt tehdä.

Mutta myöskin porvariluokka ja koko armeija olivat fascistien puolella. Edellinen odotti näiltä apua sosialisteja ja kommunisteja vastaan, ja jälkimmäinen ei tahtonut eikä voinut olla vihamielinen fascistien kaltaisia patriootteja kohtaan, joiden johdossa lisäksi oli entisiä upseereja ja aliupseereja.

Ne tekijät, jotka aiheuttivat fascistien valtaanpääsyn, olivat siis ensi sijassa kansan myötätunto, fascistien oma hyvä järjestys ja johto sekä parlamentaaristen hallitusten kelvottomuus.

Ulkomailla on tehty suuri numero fascistien väkivaltaisuuksista. Tekijä on itse, silloin kun »Marssi Roomaan» tapahtui, ollut niille alttiina ja myös puhutellut työläisluokkaan kuuluvia henkilöitä, jotka olivat joutuneet niitä kokemaan. Mutta mitä olivat fascistien väkivaltaisuudet bolshevikkien terroriin verrattuna? Suomessa oli punaisten kapinan aikana murhattujen lukumäärä huomattavasti suurempi kuin niiden luku, jotka joutuivat fascistien kuulien ja ryhmysauvojen uhreiksi. Ja kuitenkin on Italian väkiluku enemmän kuin 36 miljoonaa Suomen väkilukua suurempi. Tosin ei voi kieltää, että fascistit tekivät itsensä syypäiksi hylättäviin väkivallantekoihin. Mutta heiltä voi tuskin vaatia, että he olisivat istuneet kädet ristissä ja alistuneet kommunistien väkivaltaisuuksiin. Eräässä kuuluisimmista puheistaan Mussolini on itse ottanut puolustaakseen toimintaansa ja fascistien väkivaltaisuuksia:

»Tulen nyt väkivaltaisuuksia koskevaan lukuun. Väkivalta ei ole hylättävää. Se on joskus moraalisesti puolustettavissa. Me kiellämme vihollisiltamme oikeuden puhua väkivallasta, sillä meidän väkivaltaisuutemme ovat lasten leikkiä verrattuina niihin, joita tehtiin Italiassa noina onnettomina vuosina 1919 ja 1920, ja niihin, joihin bolshevi-

kit ovat tehneet itsensä syypäiksi Venäjällä, siellä kun on teloitettu kaksi miljoonaa ihmistä ja toiset kaksi miljoonaa nääntyvät vankiloissa. Väkivalta on nopeasti vaikuttava keino, sillä heinäkuun lopussa ja elokuun alussa me saavutimme 48 tunnin järjestelmällisillä ja sotaisilla väkivaltaisuuksilla enemmän kuin olisimme saaneet aikaan 48 vuotta kestävillä saarnoilla. Meidän väkivaltaisuutemme ovat moraalisesti oikeutettuja, ihailtavia ja välttämättömiä tehdessään lopun mädäntyneestä ja kestämättömästä tilanteesta. Mutta, ystävät, fascistit, minä puhun koko Italian fascisteille, meidän väkivallallamme tulee olla erikoinen, fascistinen leima. Kun kymmenen harjoittaa väkivaltaa yhtä kohtaan, on se hylättävää väkivaltaa, jota ei ole sallittava. On väkivaltaa, joka vapauttaa, ja väkivaltaa, joka panee kahleisiin; on väkivaltaa, joka on moraalista, ja väkivaltaa, joka on tyhmää ja epämoraalista.»

Fascismi on nyt päässyt valtaan. Sen lähimmäksi tehtäväksi tulee järjestäytyminen puolueeksi kansakunnassa, valtioksi valtiossa. Mutta sen toiminta laajenee yhä ja rikkoo puoluejärjestön ahtaat puitteet. Yhä vaikeammaksi käy saada yleissilmäystä liikkeestä. Uudet virtaukset saavat jalansijaa puolueessa, ja uusia miehiä astuu näyttämölle. Seuraavassa luomme lyhyen yleiskatsauksen fascismin kehitykseen vuoteen 1928 saakka ja käsittelemme sen toiminnan tärkeimpiä puolia.

II.

FASCISMI VALLASSA.

4. *Puolue ja kansakunta.*

Nyt hallitsivat Mussolini ja mustapaidat Italiassa. Mutta vallallakin on omat vastuksensa. Hallituspuolueena ei fascismin asema ollut helppo, silloin kun ei enää ollut kysymyksessä vallankumous, vaan uudistusten aikaansaaminen. Niin kauan kuin fascismi oli hallitusta vastaan taistelevana vallankumouksellisena liikkeenä, jota vastaan hallitus vuorostaan taisteli, ei siltä voitu vaatia enempää kuin miltään muultakaan vastustuspuolueelta. Nyt oli Mussolinin sitä vastoin täytettävä lupauksensa ja näytettävä, mihin hän kykeni, ellei tahtonut nähdä vallan luisuvan käsistään.

Heti verettömän fascistisen valtiokaappauksen jälkeen ei tilanne maassa vielä paljoakaan muuttunut. Tunnettiin lujan käden pitävän peräsintä ja että hiljainen muutos parempaan sisäpoliittisissa olosuhteissa oli käynnissä. Mutta melkein kaikki vanhan suunnan miehet istuivat vielä paikoillaan. He pysyivät odottavalla kannalla, mutta fascistiselta näkökannalta ei heihin ollut luottamista.

Mussolinissa itsessään oli huomattavissa jonkinlaista epäröimistä. Rupeaisiko hän heti toteuttamaan käytännössä kaikkia fascismin teoreettisia vaatimuksia vai ryhtyisikö ainoastaan välttämättömimpiin uudistuksiin? Kummassakin tapauksessa olisi ensin puhdistettava 'Augeiaan

tallit'. Mussolini ei kuitenkaan hajoittanut parlamenttia, nyt kun se oli hänen vallassaan. Siihen hän oli liian viisas. Parlamentin oli itsensä määrättävä ja teossa näytettävä, tahtoiko se olla hänen puolellaan vai häntä vastaan. Edustajakamarissa pitämässään ensimmäisessä suuressa puheessa Mussolini sanoi selvästi tahtovansa olla yhteistyössä parlamenttipiirien kanssa, mikäli nämä suhtautuivat siihen täysin vilpittömästi:

»Minun epäonnistumiseni olisi vaarallinen minulle, mutta vielä paljon vaarallisempi se olisi kansakunnalle. Minä olen itse pitävä peräsintä — enkä luovuta sitä kenellekään — mutta minä tahdon mielelläni ottaa kannelle ne, jotka tahtovat olla yhteistyössä kanssani sekä auttaa minua neuvoin ja toimin.»

Tämä kutsu ei jäänyt myöskään kuulematta. Mussolinin ensimmäiseen hallitukseen kuului kuusi parlamentaarista ministeriä, nimittäin kaksi liberaalia, kaksi klerikaalia ja kaksi kansanvaltais-sosiaalista. Etupäässä liberaalit olivat fascismia lähinnä. He edustivatkin kansakunnan valistuneimpaa osaa.

Tänä ajankohtana Mussolini siis vielä uskoi, etteivät parlamentaariset piirit olleet haluttomia vilpittömään ja rehelliseen yhteistyöhön hänen kanssaan. Vai oliko tämä hämmästyttävä sovinnollisuus ainoastaan kauas tähtäävän poliittisen otteen varjona? Sitä on vaikea todeta. Joka tapauksessa fascismi näytti olevan tulemaisillaan parlamentaariseksi hallituspuolueeksi, todella puolueeksi, jolla oli käytettävänään toistasataa tuhatta aseistettua miestä, mutta kuitenkin puolueeksi. Parlamentarismi oli sittenkin suurena vaarana fascismille, sillä nämä olivat sovittamattomia vastakohtia. Jos fascismi kehittyisi enemmistöpuolueeksi, jolla olisi edustajat edustajakamarissa, ei sen kylläkään tarvitsisi pelätä vaaliuurnien tulosta, sillä liike oli yleisesti

kansan suosima. Mutta se kadottaisi silloin koko erikoisuutensa ja menettäisi mahdollisuuden luoda jotakin uutta, jotakin, joka herättäisi suurempaa huomiota kuin kaikki muut Euroopan poliittiset liikkeet kommunismin olematta poikkeuksena. Fascismin onneksi eivät asiat kehittyneet tähän suuntaan.

Parlamentaariset piirit eivät olleet mitään oppineet eivätkä mitään unohtaneet. Ei kestänyt kovinkaan kauan, kun ensi kauhun asetuttua kaikki palautui entiselleen. Ei tahdottu tai ehkä ei osattu ymmärtää, että intrigipelin päivät olivat auttamattomasti ohi. Fascismin Suuren Neuvoston edessä 22 päivänä heinäkuuta 1924 pitämässään puheessa Mussolini ivaa lukemattomia puolueita ja puolueryhmiä sekä niiden toimintaa:

»Meidän tulee olla kohteliaita ja aloittaa oppositiosta. On sanottu, että Italiassa on liian monta oppositiopuoluetta voidaksemme puhua todellisesta oppositiosta. Oppositio on liian monivivahteinen, ja jo nyt on huomattavissa tämän liian sekavan seuran hajaantumista. 'Oppositio Aventinuksella' (niin nimitettiin, vertaamalla tunnettuun vanhan Rooman patriisien ja plebeijien välisen taistelun episodiin, parlamentin istunnoista poisjääneitä vastustuspuolueen jäseniä), jonne ei yksikään fascistinen Menenius Agrippa ole menevä tunnettua tarua kertomaan, eroaa sangen paljon paikallisten komiteoiden oppositiosta. Jo nyt kuuluu valituksia ja nähdään valittajien joukoittain astuvan esiin sormi pystyssä. 'Patentoitu oppositio' Aventinuksella on vaarassa joutua provinssien vastustuspuoluelaisten silmissä lumeeksi. Sanoakseni totuuden, eivät oppositioparlamentaarikot ajan kulukseen voi tehdä muuta kuin äänestää päiväkäskyn mukaisesti. Kumpikaan ryhmä ei voi edes ajatella fascismin kukistamista. Parlamentaarinen epäluottamuslause ja nousu fascismia vastaan ovat kumpikin yhtä mahdottomia. Muut mahdolliset luopumiset fascismista eivät myöskään voi muuttaa tilannetta. Mitä enemmän oppositio paisuu, sitä heikommaksi se tulee, ja sitä enemmän suurenevat sen sisäiset eripuraisuudet. Oppositio voi

epäilemättä näyttää valtavalta. Puolueita Italiassa ei ole kymmentä vähempää eikä antifascistisia ryhmiä kuutta tai seitsemää vähempää.»

»Laskekaamme ne. Ehkä jotakuta hävettää olla niin lukuisassa seurassa... Anarkistit, kommunistit, maksimalistit, yhtenäisyyssosialistit, tasavaltalaiset, klerikaalit, kansanvaltais-sosiaalinen sekä kansanvaltais-perustuslaillinen puolue, talonpoikaispuolue, sardinialainen ja lucanialainen (Lucania on Napolin eteläpuolella oleva maakunta) aktiivinen puolue. Lisäksi vielä erilaiset sivistys-, maakunta- ja paikalliset yhtymät sekä ryhmät: 'Vapaa Italia', 'Isänmaa ja Vapaus', 'Liberaalinen Vallankumous' sekä muut enemmän tai vähemmän fascistiset ryhmät.

Kaikkiin näihin puolueisiin ja ryhmiin on lisättävä vapaamuurarit (vapaamuurarilooshit ovat Italiassa muodostaneet mahtavan järjestön, jossa on jäseniä melkein kaikista puolueista), jotka ovat avoimesti julistaneet sodan fascistiselle hallitukselle.»

Parlamentin oppositio saattoi näyttää naurettavalta ja kuitenkin se esiintyi jonkinlaisena vaarana. Osittain se vaikutti hermostuttavasti fascisteihin itseensä häiriten vehkeilyllään heidän järjestelytyötään, osittain se ehkäisi rauhallisuuden palauttamista maahan.

Mitä tämä oppositio sitten halusi? Sitä on hyvin vaikea ymmärtää, etenkin jos lukee lukemattomia puolueohjelmia ja vaalijulistuksia. Mutta yhdestä asiasta kaikki oppositiopuolueet olivat samaa mieltä: palaamisesta säännöllisiin oloihin. Säännöllisillä oloilla he tarkoittivat tietysti niitä oloja, jotka olivat vallinneet heti sodan jälkeisenä aikana. Säännöllisyyttä merkitsi heille siis sekasorto ja sosiaalikommunistinen terrori. Kuitenkaan fascismi ei millään tavalla estänyt oppositiopuolueiden toimintaa. Heidän sanomalehtensä ilmestyivät esteettömästi ja heidän agitaattorejaan ei häiritty maan hyvää tarkoittavassa työssä. Yllämainitussa Suurelle Neuvostolle pitämässään puheessa

Mussolini on esittänyt sattuvasti ja lyhyesti koko kysymyksen:

»Pyydetään ehkä yleisen järjestyksen palauttamista maahan? Maassa vallitsee täydellinen järjestys. Mahdollisesti pyydetään, että yleinen ja yksityinen toiminta saisi jatkua häiriintymättä? Kukin voi nähdä, ettei mitään esteitä aseteta sen tielle. Ei pidä luonnottomalla tavalla erottaa sisäistä järjestystä ulkonaisesta. Joka tapauksessa ei missään maassa tässä maailmassa voida täydellisesti ylläpitää sisäistä järjestystä pelkillä sanoilla, sillä kaikissa maissa on rauhattomuuden elementtejä, joita hallitukset, myöskin vapaamielisimmät, valvovat ja rankaisevat. Vai tarkoitetaanko ehkä, että fascistinen miliisi on sovitettava perustuslain kehyksiin? Kuten tulen osoittamaan, on tämä jo tapahtunut. Tahdotaanko mahdollisesti, että laittomuutta vastaan olisi työskenneltävä? Viime aikojen tuomioistuinten pöytäkirjat tulvivat kuritushuonerangaistuksia, joita on jaettu fascisteille auliudella, jonka arvostelemista minä varon, vieläpä hyväksyn sen keskustelutta. Fascistien laittomuuksia siis koetetaan ehkäistä ja ne rangaistaan, vaikka kansallisvastaisten puolueiden poliittiset ja moraaliset laittomuudet samanaikaisesti lisääntyvät. Tahdotaanko fascistinen hallinto vetää tuomioistuimen eteen? Vastaamme siihen, että fascismi antaa ainoastaan historian tuomita itsensä. Ellei oteta huomioon oppositiomiesten verukkeita ja kaksimielisiä saivarteluja, ei ole vaikeata ymmärtää, mitä he todella tarkoittavat paluulla säännöllisiin oloihin. Heidän säännölliset olonsa käsittävät fascisminvastaisen toiminnan. He asettavat yhtäläisyysmerkin: säännölliset olot = antifascismi. Kysymys on siis yksinkertaisesti siitä, kumpi on voimakkaampi: fascismiko vai antifascismi. Jos oppositio vaatii palaamista säännöllisiin oloihin, niin fascismin täytyy, jos se tahtoo elää, asettua tätä vaatimusta vastaan. Minä uskallan väittää, että »säännölliset olot» — sanojen todellisessa merkityksessä — vallitsevat jo Italiassa. On siis aivan selvää, että antifascistit ovat »säännöllisten olojen» vastustajia. Ja sen alkaa Italian kansa jo ymmärtää.

Jotkut henkilöt tahtovat fascismin vapaaehtoista luo-

pumista mahtikeinoistaan, päästäkseen nauttimaan uudelleen vanhan hyvän ajan leikeistä ja huveista, jotka aikanaan olivat herättäneet kaikkien suuttumuksen. Puolue ja hallitus pyrkii kohti ainoata mahdollista säännöllistä olotilaa, jollainen on fascistinen hallinto.»

Fascismin parlamentaarinen aikakausi kesti aina kesällä 1924 tapahtuneeseen edustaja Matteottin murhaan saakka. Nämä kuukaudet merkitsivät käännekohtaa maan sisäpoliittisessa historiassa. Tähän saakka Mussolini oli varonut välien rikkomista parlamentaarisen valtiojärjestyksen kanssa. Mutta nyt hän huomasi tilanteen kestämättömäksi. Täytyi valita fascismi tai parlamentarismi. Mussolini oli tahtonut antaa parlamentille mahdollisuuden, mutta, kuten aikaisemminkin, se oli osoittautunut kykenemättömäksi ymmärtämään ajan vaatimuksia. Oman edun mukaisen yhteistyön asemesta hallituksen kanssa, jolla oli ainoastaan maan etu päämääränään ja joka edelleen muodollisestikin oli ottanut huomioon parlamentaariset traditiot, edustajakamari oli tullut levottomuuden pesäksi, jossa avoimesti työskenneltiin hallitusta vastaan ja koetettiin lamauttaa tämän toimintaa. Jos edustajakamarissa todellakin oli niin erinomaisia poliitikkoja ja valtiomiehiä, kuin oppositio väitti ja väittää vieläkin, niin on vaikea ymmärtää heidän poliittisen kaukonäköisyytensä täydellistä puutetta. Sillä jos parlamentti olisi, sen sijaan että se ryhtyi vastustamaan Mussolinin toimintaa, alistunut joksikin aikaa hänen tahtoonsa, olisivat asiat monessa suhteessa nyt toisin.

Matteottin murha oli myöskin fascismin vaikeimpia pulmia. Roomaan-marssin jälkeen oli kuri fascistien joukoissa tuntuvasti heikentynyt. Monet maaseudulla ja maaseutukaupungeissa olevat fascistijohtajat katsoivat suorittaneensa tehtävänsä ja tahtoivat nyt nauttia voitostaan. Valtansa tuntien he noudattivat ainoastaan vastahakoisesti käskyjä ja hallitsivat kukin suunnallaan pieninä itsevaltiaina.

Eräänä hetkenä näytti jo siltä, kuin puolue hajoaisi lukemattomiksi puolueryhmiksi, mutta puolueen energisen pääsihteerin, Farinaccin, avustuksella Mussolini palautti rautaisella kädellään järjestyksen. Ketään ei armahdettu. Matteottin murhaan osaaottaneet fascistit, niiden joukossa useita Mussolinin avustajia ja läheisiä ystäviä, tuomittiin ankariin rangaistuksiin tai lähtivät itse vapaaehtoisesti maanpakoon.

Fascismi on nyt lopullisesti katkaissut suhteensa parlamentarismiin, samoin kuin vuoden 1848 asetuksiin. Kuitenkin on perustuslaki muodollisesti vielä voimassa, ja valtiomuodon ääriviivat ovat edelleen koskematta. Mussolinin suunnitelmat kulkevat siihen suuntaan, että ensin on uudistettava valtion sisällys ja sitten sen muoto, siksi hän ei toistaiseksi ryhdy mihinkään hallintojärjestelmän muutoksiin. Fascismin täytyy ensin saavuttaa täydellinen kehityksensä. Maassa vallitsee täydellinen järjestys, ellei oteta huomioon joitakin satunnaisia väkivaltaisuuksia ja oppositioyrityksiä. Nämä, samoin kuin attentaatti Mussolinia vastaan, on katsottava pikemmin fanaattisten ja eristettyjen vastustajien kostotoimenpiteiksi kuin tukahdutetun kansanmielipiteen ilmaisuiksi. Fascismin johdon alaisena Italia vähitellen kehittyy korporatiiviseksi valtioksi. Aikaisemmin selostetussa Suurelle Neuvostolle pitämässään puheessa Mussolini esitti myöskin fascismin lähimmän toimintaohjelman.

»Puolueen tulee hallita niitä 3 000 kuntaa, joissa fascismi on voittanut jalansijaa, taitavasti, harkiten ja rehellisesti.

Fascistisella syndikalismilla on suuri tehtävä. Sen tulee:

1. Perustaa ja kehittää niitä laitoksia, jotka tulevat korporaatioista luomaan laillisesti tunnustetun järjestön ja voiman valtiossa.

2. Kohottaa ja kehittää työtätekevien luokkien moraalia ja siten yhä vahvemmin sitoa ne kansakuntaan.

3. Tehdä työtä luokkien välisen aktiivisen yhteistoiminnan hyväksi, mennen niinkin pitkälle, että ne, jotka ovat edistäneet teollisuusyrityksen vaurastumista, pääsisivät osallisiksi yrityksen voittoon. Teollisuudenharjoittajain täytyy ymmärtää, että tämä toimenpide on heidän oman etunsa mukainen.

— — —

Ennen kaikkea on fascismin osoitettava täydellistä epäitsekkyyttä ja tarpeen vaatiessa ehdotonta kieltäytymiskykyä. Jos näytämme tällaista esimerkkiä kasvavalle sukupolvelle, niin ei voi olla epäilystäkään siitä, että fascismi tulee saamaan huomattavan aseman Italian sivistyshistoriassa.

Lopuksi toivon, että, niin hyvin ystävät kuin vihollisetkin, fascistit samoin kuin antifascistitkin ymmärtäisivät, ettei fascismi tule mihinkään pysähtymään.»

Syksyllä 1924 laillistetaan fascistiset työntekijäin syndikaatit ja perustetaan erikoinen työtuomioistuin, »La Magistratura del Lavoro». Tammikuusta 1926 lähtien Mussolini ottaa hoitaakseen useimmat ministerinsalkut ja perustaa erikoisen valtioministeriön »Dicastero della Presidenza del Consiglio», joka toimii hänen henkilökohtaisen johtonsa alaisena, voidakseen siten paremmin johtaa ja valvoa toimintaa kaikilla valtioelämän aloilla. 21 päivänä huhtikuuta 1927 esitetään fascismin Suurelle Neuvostolle »La Carta del Lavoro», fascistisen työntekijän 'Magna Charta' ja korporatiivisen yhteiskunnan peruskirja. Vähää aikaisemmin Mussolini oli perustanut erikoisen »Korporaatioministeriön». Samana vuonna vakautetaan suuren ulkomaisen lainan avulla liira, ja siten Italia jättää lopullisesti pahimmat pulavuodet taakseen. 16 päivänä maaliskuuta 1928 annettu vaalilaki kruunaa työn. Parlamentti on nyt ainoastaan neuvoa antavana kokouksena, jonka jäsenet valitsee korporaatioiden ehdotuksesta Suuri Neuvosto. Äänes-

tämällä »kyllä» tai »ei» on kansalla kuitenkin tilaisuus tuoda ilmi tyytyväisyytensä tai tyytymättömyytensä hallituksen toimintaan. Pitkien ja vaikeiden neuvottelujen jälkeen Mussolini onnistui vihdoin siinä, missä kaikki toiset olivat epäonnistuneet. 11 päivänä helmikuuta 1929 allekirjoitetaan »Laterano-sopimus». Aina vuodesta 1870, jolloin italialaiset joukot lyhytaikaisen piirityksen jälkeen miehittivät Rooman, olivat paavikunta ja Italian valtio ankarasti taistelleet keskenään. Nyt Mussolini on saanut ne sopimaan keskenään ja siten voittanut kaikkien oikeauskoisten katolilaisten sydämet.

Fascismi on osoittanut mihin se kykenee. Sen ohjelman ensimmäinen osa on suoritettu. Benito Mussolini on kulkenut riemuvoitosta toiseen. Kolmattakymmentä miljoonaa italialaista on kokoontunut fascismin mustien lippujen alle. Valtion raha-asiat ovat kunnossa, teollisuus työskentelee voimaperäisesti, ja koko maassa vallitsee ennen näkemätön kukoistus.

Tarkastelkaamme nyt lähemmin fascismin sosiaalisia ja poliittisia uudistuksia sekä fascismin järjestelyä puolueena. Saamme nähdä, mitä merkitsee todellisuudessa Mussolinin tunnettu lause: »Kaikki valtiossa, ei mitään valtion ulkopuolelle eikä mitään valtiota vastaan.»

5. *Fascismin organisaatio.*

Nykyjään on olemassa neljä suurta fascistista järjestöryhmää. Ne ovat: »Kansallinen fascistipuolue» (Partito Nazionale Fascista), »Kansallinen Balilla-järjestö» (Opera Nazionale Balilla), »Syndikaattien konfederaatiot» (Confederazioni sindicali) ja »Fascistiset yhdistykset» (Associazioni fasciste). Näillä järjestöillä oli v:n 1930 alussa seuraavat jäsenluvut:

Kansallinen fascistipuolue.

Miesfascisteja	1 049 923
Naisfascisteja	98 997
Fascistisia ylioppilaita	25 440
Fascistisia yliopistoprofessoreja ja dosentteja .	2 523

Kansallinen Balilla-järjestö.

Pioneerit	365 044
»Balilla»	903 324
»Nuoria italiattaria»	86 540
»Pieniä italiattaria»	565 869
Muita järjestöjä	54 105

Syndikaattien konfederaatiot.

a) Työnantajia:

Fascististen teollisuus-työnantajien konfederaatio	71 453
Fascististen maanviljelijäin konfederaatio . .	460 000
Fascististen liikemiesten konfederaatio . . .	360 000
Pankkimiesten fascistinen konfederaatio . . .	2 931
Maa- ja sisävesiliikennekonfederaatio	18 190
Merenkulku- ja ilmaliikennekonfederaatio . .	631

b) Työläisiä:

Teollisuustyöläisten kansallinen konfederaatio .	1 208 207
Maataloustyöläisten kansallinen konfederaatio .	1 021 471
Liikeapulaisten kansallinen konfederaatio . .	346 931
Pankkivirkailijain kansallinen konfederaatio .	33 506
Maa- ja sisävesiliikennekonfederaatio	157 914
Merenkulku- ja ilmaliikennekonfederaatio . .	67 387
Ammattilaiset ja taiteilijat	76 692
Käsityöläisliitot	206 000

Fascistiset yhdistykset.

Virkamiesten fascistinen federaatio	247 000
Posti-, lennätin- ja puhelinvirkam. kansallisliitto	65 800
Opettajien kansallisliitto	94 400
Rautatieläisten kansallisliitto	111 000
Valtion teollisuuslaitosten virkamiesliitto . .	85 000
Kansallinen vapaa-ajanviettokerholaitos . . .	1 445 226
Urheiluyhdistykset	625 532
Yhteensä	9 857 036

Miliisijoukkue taisteluharjoituksessa.

»Balilla»-joukko.

(Eri järjestöjen jäsenlukua koskevat tiedonannot ovat sangen vaihtelevia. Yllä olevat luvut, niinkuin yleensä minun tässä esittämäni tilastolliset tiedot, ovat useissa kohdin vain likimääräisiä, koska niitä on otettu eri lähteistä.)

Kaikista näistä järjestöistä on itse puolue (P. N. F.) tärkein ja vanhin. Puolue muodostaa niin sanoaksemme fascismin kehän, ja sen välityksellä on »Il Duce», Mussolini, katkeamattomassa kosketuksessa koko liikkeen kanssa. Puolueen järjestely ja tarkoitus selviää parhaiten sen säännöistä, joista osan esitämme seuraavassa:

Puolueen säännöt.

»Fascismi on kansakunnan palveluksessa oleva miliisi. Sen päämaalina on Italian suuruus.

Aina perustamisestaan lähtien fascismi on ollut sotatilassa. Aluksi oli sen tarkoituksena pakottaa alistuvaisuuteen ne, jotka koettivat tukahduttaa kansakunnan tahtoa, ja nyt, kuten aina, se tahtoo puolustaa ja kehittää Italian valtaa.

Fascismi ei ole pelkkä määrättyyn, osaksi toteuttamaansa ohjelmaan liittyneiden kansalaisten yhtymä. Fascismi on ennen kaikkea uskonto, ja sen riveissä palvelevat ne uudet italialaiset, jotka ovat nousseet sodasta sekä kansakunnan ja sen vihollisten välisestä taistelusta.

Puolue on fascismin tärkein järjestö ja fascistisen vallan välttämätön edellytys.

Fascismi on mukautunut taistelun eri vaiheisiin. Taistelun aikana kansa tunsi johtajansa hänen luonteenlujuudestaan, voimastaan ja toiminnastaan. Taistelun tuoksinassa ei toiminta ollut riippuvainen teoriasta. Jokainen etappi oli merkkinä voitosta, ja fascismin kongressit olivat ainoastaan sotamiesten kokouksia, joiden yllä leijaili kaatuneiden taistelijoiden muisto.

Vieraana uskonopin kaavoille ja ahtaille ohjesäännöille fascismi tuntee, että voitto riippuu pysyväisen uudistuksen mahdollisuudesta. Fascismi elää nyt tulevaisuuden toivossa ja näkee nuoressa sukupolvessa ne voimat, jotka suorittavat aloitetun työn loppuun.

1.

P. N. F. on fascismin poliittinen järjestö, ja siihen kuuluvat taisteluryhmät sekä niiden provinssiliitot. P. N. F. toimii Mussolinin valvonnan alaisena. Puolueen toiminnan suuntaviivat vahvistaa fascismin Suuri Neuvosto. Fascismin hallituksen muodostavat:

1. Puolueen johtaja; 2. Puolueen pääsihteeri; 3. Provinssiliiton sihteeri; 4. Erillisten ryhmien sihteerit. — Puolueen elimet ovat: 1. Suuri Neuvosto; 2. Kansallisdirektorio; 3. Kansallisneuvosto.

2.

Suuri Neuvosto on fascismin korkein aste. Siihen kuuluvat: a) fascismin korkein johtaja (puheenjohtaja); b) ministerit; c) Roomaan-marssin aikana muodostetun »kvadrumviraatin» jäsenet; d) Puolueen Kansallisdirektorion jäsenet; e) valtioministeriön, ulkoasiainministeriön ja sisäasiainministeriön alivaltiosihteerit; f) Puolueen johtajan määräämät fascististen senaattorien edustajat; g) miliisin korkein päällikkö tai sen yleisesikunnan päällikkö; h) fascismin ulkomaisten jaostojen (Fasci all' Estero) pääsihteeri; i) Kansallisen kulttuuri-instituutin puheenjohtaja; j) autonomisten valtion laitosten yleisen liiton puheenjohtaja; k) fascistisen työntekijäin unionin (Confederazione fascista dei lavorotori) puheenjohtaja; l) Kansallisen osuuskuntaliiton puheenjohtaja; m) yksi Työnantajaliiton puheenjohtajista. Suuren Neuvoston puheenjohtaja voi kutsua jäseneksi siihen henkilöitä, jotka ovat erikoisesti ansioituneet fascismin palveluksessa.

4.

Suuri Neuvosto nimittää puolueen järjestöjen korkeimmat toimihenkilöt.

5.

Kansallisdirektorioon kuuluu, paitsi puolueen poliittista ja hallinnollista pääsihteeriä, kahdeksan jäsentä. Kansallisdirektoriota johtaa poliittinen pääsihteeri, ja siihen kuuluu seuraavia osastoja: 1. Poliittinen sihteeristö; 2. Hallinnollinen sihteeristö; 3. Autonomisten laitosten toi-

misto; 4. Sanomalehtitoimisto; 5. Propagandatoimisto; 6. Nuorisojärjestöjen toimisto; 7. Naisjärjestöjen toimisto; 8. Kaatuneiden fascistien perheiden toimisto; 9. Fascististen ylioppilasyhdistysten toimisto; 10. Urheiluseurojen ja työläisten vapaa-ajanvietto-yhdistysten toimisto; 11. Fascististen syndikaattien ja osuuskunnallisten yhdistysten toimisto. Nämä sihteeristöt ja toimistot valvovat ja tarkastavat puolueeseen kuuluvien järjestöjen toimintaa.

10.

Direktorion määräykset sekä puolueen toiminnan suuntaviivat tiedoitetaan kaikille fascisteille »Foglio d' Ordini'lla» (käskylehdellä).

11.

Hallinnollinen pääsihteeri hoitaa puolueen rahastoja ja valvoo sen taloutta. Hän on vastuussa henkilökunnan järjestyksestä ja kurista.

13.

Kansallisneuvostoon kuuluvat provinssiliittojen sihteerit.

16.

Provinssiliittoja johtaa provinssidirektorio. Tämä valvoo puolueen järjestöjä provinssissa ja ylläpitää yhteyttä puolueen päämajan kanssa. Direktorioon kuuluvan provinssisihteerin apulaisena toimii hallinnollinen provinssisihteeri. Hän tarkastaa provinssiliiton taloutta, ollen hallinnollisen pääsihteerin alainen.

25.

Koko puolueen toiminta perustuu fascistiseen ryhmään, jonka siis on yhdistettävä taistelumerkkinsä ympärille ne italialaiset, jotka osoittautuvat kunniallisiksi, rehellisiksi ja rohkeiksi. Jokaisen yksityisen fascistin on tunnettava hänelle määrätyn vastuun suuruus. Ryhmää johtaa direktorio, johon kuuluu viisi fascistia, niihin luettuina sihteeri ja hallinnollinen sihteeri, jotka valvovat ja tarkastavat ryhmän toimintaa.

26.

Fascismin perustamisen vuosipäivänä, 23 päivänä maaliskuuta, jaetaan ryhmän huoneistossa juhlallisin menoin jäsenkortit kaikille fascisteille. Uusien kirjattujen fascistien on ryhmän sihteerin edessä vannottava seuraava vala: »Minä vannon ehdottomasti noudattavani Il Duce'n käskyjä sekä kaikilla voimillani ja tarpeen vaatiessa verelläni palvelevani fascistisen vallankumouksen asiaa.»

28.

Ryhmän sihteerin tulee tuntea jokaisen fascistin aikaisempi elämä sekä hänen elatuksen ansaitsemistapansa. Jos fascisti laiminlyö velvollisuutensa ja jollei hän omaa fascistisia ominaisuuksia, uskoa, rohkeutta, työteliäisyyttä ja rehellisyyttä, on direktorion tutkittava hänen rikoksensa. Kurinpidolliset rangaistukset ovat: 1. varoitus; 2. erottaminen toistaiseksi puolueesta määrätyksi tai epämääräiseksi ajaksi; 3. erottaminen puolueesta. Kenellekään fascistille ei saa määrätä rangaistusta hänen poissaollessaan ja ennen kuin hän itse henkilökohtaisesti on esittänyt selvityksensä ja puolustuksensa.

33.

Jokainen puolueesta erotettu fascisti on kavaltaja ja hän ei saa ottaa osaa poliittiseen elämään. Mitään fascistista ryhmää ei saa hajoittaa ilman pääsihteerin lupaa.

Myöskin yksityisessä elämässään tulee jokaisen fascistin elää ja vaikuttaa fascismin hengen mukaisesti.»

Kuten näistä säännöistä nähdään, ei P. N. F. ole suinkaan vahvasti keskitetty järjestö, kuten olisi syytä luulla, vaan päinvastoin on yksityisten puoluejaostojen hallituksilla sangen suuri toimintavapaus. Puoluejärjestö voi siten helposti mukautua eri paikkakuntien olosuhteisiin. Tällä itsenäisyydellä on kuitenkin myös toinen etu. Direktorioineen ja kaksine sihteereineen jaosto on pienoiskuva puolueesta. Se voi elää ja toimia, vaikkakin se sattumalta

tulisi eristetyksi puoluehallituksesta. Samalla tavalla muodostaa kukin provinssi yhden kokonaisuuden.

Kuinka puolueeseen värvätään jäseniä? Aikaisemmin sai kuka tahansa tulla P. N. F:n jäseneksi. Nyt vaaditaan niiltä, jotka haluavat liittyä puolueeseen, erikoista ansiota, sillä fascistina oleminen lasketaan kunniaksi. Silloin tällöin nimittää itse Mussolini maan palveluksessa erikoisesti ansioituneita henkilöitä kunniafascisteiksi. Mutta pääasiallisesti tulee puolueeseen uusia voimia kuitenkin nuorisojärjestöjen kautta. Nämä nuorisojärjestöt muistuttavat ulkonaisesti jonkin verran kommunistisia komsomol- (kommunistinen nuorisojärjestö) ja pioneerijärjestöjä.

Nuoriso tulee jo aikaisin kosketuksiin fascismin kanssa. Jokaisessa koulussa on »Balilla»- ja »Avanguardisti»-osasto (Balilla oli erään genovalaisen katupojan nimi, joka vapaussodan aikana antoi merkin kapinaan itävaltalaisia vastaan; »Avanguardia» tarkoittaa oikeastaan etujoukkoa, joten »Avanguardisti» voidaan sopivasti kääntää: »pioneerit»). Balilla-osastoa johtaa usein koulun voimistelunopettaja tai entinen upseeri. Näiden osastojen, joihin lapset liittyvät tavallisesti 7- tai 8-vuotiaina, tehtävänä on istuttaa heihin fascismin alkeet ja samalla vahvistaa heidän ruumistaan urheilulla ja sotilaallisilla harjoituksilla. Lapsilla on hyvin hauskaa näissä Balilla-osastoissa ja he ovat sanomattoman ylpeitä univormustaan, joka on jäljennös täysikasvuisten fascistien puvuista. He ottavat osaa julkisiin juhlakulkueisiin ja juhliin, heillä on omat kilpailunsa ja huviretkensä ja heille sattuu joskus käymään niinkin onnellisesti, että itse »Il Duce» taputtelee heitä. Kesällä lähetetään heidät suuriin telttaleireihin meren rannoille tai vuoristoon. Myöskin lähetetään heitä kiertueelle Välimerelle tai Italian siirtomaihin. Suurkaupungin kalpeille ja heikoille lapsille on kaikki tämä suurimerkityksistä.

Heidät kasvatetaan fascisteiksi, mutta korvaukseksi siitä fascismi tekee heille verrattoman hyväntyön. Lapsia ei pakoteta Balilla-osastoihin. He liittyvät vapaaehtoisesti niihin. Täytynee kuitenkin sanoa, että nuorisojärjestöihin kuulumattomien koulupoikien ja heidän fascististen tovereittensa välillä syntyy joskus rettelöitä.

Balilla-osastoissa pojat oppivat noudattamaan käskyjä, oikein suhtautumaan esimiehiin ja alaisiin ja seisomaan vartiossa, sanalla sanoen he oppivat sotamiehen velvollisuudet. Heidät valmistetaan moraalisesti ja fyysillisesti tulevaan toimintaansa, jonka sisällys käy kyllin selvästi esille seuraavasta Renato Ricci'n, Balilla-järjestön nykyisen päällikön lausunnosta: »Maallemme koittaa ehkä aika, jolloin kokonaisen sukupolven täytyy uhrata kaikki, toimintansa, omaisuutensa ja elämänsä kansakunnan tulevan suuruuden hyväksi. Silloin »Il Duce» löytää uuden kansan, täynnä palavaa uskoa ja uhrautuvaisuutta, valmiina nurkumatta kieltäytymään kaikesta suuren päämäärän puolesta, sillä ainoastaan ne joukot ovat voittoisat, joiden pistimet kantavat suurta aatetta.»

Jokin aika sitten on Balilla-osastot muodostettu uudelleen itsenäiseksi järjestöksi, »Opera Nazionale Balilla» (Kansallinen Balilla-järjestö). Tämä järjestö suorittaa suuriarvoista työtä Italian nuorison hyväksi. Siten on esimerkiksi Gorizian provinssin 45:ssä kunnassa kussakin yksi Balilla-komitea, jonka käytettävänä on erikoinen »Casa dei Balilla» (Balilla-talo); siihen kuuluu urheilukenttä ja voimistelusali sekä sali opetus- ja isänmaallisten filmien esittämistä varten. Provinssissa on kolme »legioonaa» pioneereja ja neljä Balilla-»legioonaa», joissa on yhteensä 10 000 jäsentä — toisin sanoen 75 % provinssin 8:n ja 18:n ikävuoden väliltä olevasta miehisestä väestöstä. Vuoden 1928 aikana provinssin Balilla-komitea on perustanut 29 kirjastoa, joissa on yhteensä 1 100 nidettä.

Lisäksi komitea on järjestänyt 22 jatkokurssia 1 700:lle jäsenelle, 88 teknillistä ammattikurssia, 42 fascistista sivistyskurssia ja sitä paitsi se on järjestänyt kaksi provinssin Balilla-järjestöjen tuotteiden näyttelyä, ja kaiken tämän yhdessä ainoassa provinssissa. »Kansallinen Balilla-järjestö» huolehtii myöskin lasten terveydenhoidosta. Mutta ei siinä kylliksi. 1 päivästä tammikuuta 1929 ovat kaikki Balilla-osastoihin liittyneet lapset tapaturmavakuutetut ja saavat ilmaista lääkärinhoitoa sairaustapauksissa.

14—15 vuoden ikäisinä pojat siirretään pioneeriosastoihin, »Avanguardisteihin». Näissä täydennetään heidän sotilaskasvatustaan. He saavat tilaisuuden olla mukana sotaharjoituksissa ja paraateissa ja heitä käytetään lähetteinä miliisissä. Nämä nuoret fascistit osoittavat usein ihmeteltävää neuvokkuutta ja rohkeutta. Seuraavassa muutamia »Kansallisen Balilla-järjestön» päiväkäskystä otettuja esimerkkejä: »Giovanni Rinaldi, 14-vuotias, Mantovasta. Hänen koettaessaan kuljettaa pois palavaa moottoripyörää eräästä bensiinivarastosta sytytti räjähtänyt bensiinisäiliö hänen vaatteensa palamaan. Sairaalaan vietynä hän säilyttää suurista tuskista huolimatta rauhallisuutensa, rauhoittaen läsnäolevia ja ihmetyttäen lääkäreitä kestävyydellään. Kuolee kahden päivän hirveiden kärsimysten jälkeen. Hänen muistonsa tulee elämään fascistisen isänmaan nuorisossa.» — »Pietro Sirk, 116:nnesta legioonasta (Gorizia). Esimerkki tavattomasta rohkeudesta ja suuresta velvollisuudentunnosta. Oltuaan puolitoista minuuttia vedenpinnan alla hän pelastaa erään karabinieerin, joka oli tarttunut kuohuvan Isonzo-joen pohjaan.»

Pioneerin täytettyä 18 vuotta koittaa hänelle vihdoin suuri ja toivottu hetki, jolloin hänen on astuttava miliisiin. Pioneerit otetaan miliisiin juhlallisin ja suurenmoisin menoin, tarkoituksena lumota heidän mielensä ja antaa heidän ymmärtää hetken tärkeys. Olen usein ollut näke-

mässä tätä juhlamenoa, joka Roomassa tapahtuu tavallisesti kaikkien turistien tuntemalla Piazza del Popolotorilla. »La Leva Fascista» (fascistinen kutsunta) on aina 23 päivänä maaliskuuta, fascismin perustamisen vuosipäivänä.

Miliisi muodostaa nuorien pioneerien ympärille nelikulmion. Paikkakunnan korkein fascisti pitää lyhyen puheen, ja sitten alkaa nimenhuuto. Kaikki vastaavat »presente» (läsnä). Muutamia teräviä komentosanoja kuuluu, ja jokaista pioneeria kohti astuu miliisimies, joka ojentaa hänelle kiväärin, hänen uuden arvonsa symbolin, ja suutelemalla häntä poskelle vahvistaa heidän aseveljeytensä. Soittokunta soittaa fascistihymnin, uudet fascistit kohottavat kiväärinsä taivasta kohti, ja heidän rinnastaan kohoaa jyrisevä fascismin sotahuuto: Eja, eja, eja alàlà. Tuhannet pistimet välkkyvät auringonpaisteessa, trikolori ja musta fascistilippu liehuvat leudossa kevättuulessa, ja marssin sotaisten sävelien soidessa miliisi poistuu.

Jokaisen fascistin on kuuluttava miliisiin. Miliisin Mussolini perusti heti Roomaan-marssin jälkeen korvatakseen nyt tarpeettomiksi käyneet puolueen taisteluryhmät eli aktiiviset joukot. Miliisiin kuuluu muutamia satoja tuhansia miehiä, jotka on jaettu kahteen luokkaan: reserviin ja vakinaisiin joukkoihin. Sillä on oma tykistönsä, ratsuväkensä ja kaikki muutkin erikoisaselajinsa. Lisäksi on vielä olemassa miliisin erikoisosastoja. Rautatiemiliisiin kuuluvat useimmat fascistiset rautatieläiset; se käsittää 14 legioonaa, joihin kuuluu 25 000 rautatieläistä, niistä 4 800 vakinaisessa palveluksessa olevaa. Jokainen legioona jakaantuu 3—5 kohorttiin, jokainen kohortti 3—5 centuriaan ja jokainen centuria 3—5 manippeliin. Toiset erikoisosastot ovat: satamamiliisi, joka pitää järjestystä satamissa; metsämiliisi, jolle kuuluu metsien valvonta; miliisin alueelliset ilmapuolustusosastot, joiden tehtävänä on

sodan aikana suojella kaupunkeja ilmahyökkäyksiltä; siirtomaamiliisi, joka rinnan säännöllisten joukkojen kanssa on kunnostautunut mm. Libyan erämaissa ym. Nähdessään näiden päivettyneiden, näköjään pelkkiä jänteitä ja lihaksia olevien vahvojen miesten marssivan ohi saa voimakkaan vaikutelman fascismin valtavasta voimasta ja silloin tulee ehdottomasti ajatelleeksi vanhan Rooman legioonalasia. Ei ole tarkoitustaan vailla muuten sekään, että fascistinen miliisi on järjestetty roomalaiseen malliin manippeleihin, kohortteihin, centurioihin ja legiooniin. Sotalipuissaan miliisillä on roomalainen kotka ja ylväs tunnus S. P. Q. R. (Senatus Populusque Romanus).

Hallituksen päämies, s. o. Mussolini, on miliisin ylin päällikkö. Miliisimiesten tulee olla 17—50 vuoden ikäisiä. Miliisimiehet ovat palkattomia, mutta saavat päivärahan ja vapaan elatuksen valtiolta, silloin kun he ovat palveluksessa vakinaisen sijoituspaikkansa ulkopuolella. Miliisin menot sisältyvät sisäasiainministeriön menoarvioon. Sodan aikana miliisi sulautuu armeijaan.

Miliisi on aina ollut kompastuskivenä fascismin vastustajille. He ymmärtävät vallan hyvin, että niin kauan kuin se on olemassa, on kapina fascismia vastaan jo etukäteen tuomittu epäonnistumaan. Fascistit itse tunnustavat avoimesti, että miliisi on luotu fascismin suojeluskaartiksi. Tämä käykin selvästi ilmi eräästä Suuren Neuvoston 12 päivänä tammikuuta 1923 hyväksymästä päätöslauselmasta: »Miliisillä tulee olla selvästi fascistinen luonne. Sen tehtävänä on suojella lokakuun vallankumouksen saavutuksia ja sen tähden sen tulee säilyttää symbolinsa, lippunsa ja nimensä, jotka ovat voittoisten taistelujen ja fascismin puolesta vuodatetun veren pyhittämät. Miliisin kurin on kestettävä kovimmatkin kokeet ja sen tulee olla täydellisesti fascismin komennon mukaista.»

Kansakunnan suojelumiliisi on siis fascismin poliittinen varmistusvartio ja muistuttaa järjestelyltään bolshevikkien vastaavia muodostelmia, vaikka ero muuten onkin äärettömän suuri.

Suurin kunnia, joka voi tulla miliisimiehen osaksi, on, että hän saa kuulua Mussolinin henkivartiokaartiin »Moschettieri di Mussolini» (Mussolinin musketöörit). Tämä »pretoriaanikaarti» on varustettu hopeatikareilla ja pistooleilla ja sillä on kokomusta virkapuku. Siihen kuuluu ainoastaan muutamia kymmeniä miehiä ja se näyttäytyy hyvin harvoin, mutta vartioi hyvin diktaattoria. Kun eräs fanaattinen anarkisti jokin vuosi sitten suuntasi pistoolinsa Mussolinia kohti, tuli hän lävistetyksi, ennenkuin oli ehtinyt painaa liipaisinta, ja myöhemmin havaittiin hänen ruumiissaan kolmattakymentä tikariniskua. Tällainen, meidän käsityksemme mukaan liian nopea oikeudenkäynti odottaa kaikkia, jotka kohottavat kätensä »Il Duce'a» vastaan.

Fascismin naisjärjestöt ovat »Piccole Italiane», »Giovani Italiane» ja »Fasci Femminili». Kaksi ensiksi mainittua vastaa miesnuorison järjestöjä. Vuonna 1929 keväällä oli koko Italiassa 364 300 »Piccole Italiane'a» (pikku italiatarta) ja 200 153 »Giovani Italiane'a» (nuorta italiatarta). P. N. F:n pääsihteeri, Augusto Turati, on sisällyttänyt näiden järjestöjen tehtävät seuraavaan kahdeksaan pykälään: »1. Tee velvollisuutesi tyttärenä, sisarena, oppilaana ja ystävättärenä sekä ole hyvä ja tyytyväinen myöskin silloin, kun velvollisuus joskus tuntuu raskaalta. 2. Palvele isänmaatasi suurena äitinäsi. 3. Rakasta »Il Duce'a», joka on tehnyt maasi suuremmaksi ja voimakkaammaksi. 4. Tottele iloiten esimiehiäsi. 5. Ole vahva vastustamaan huonoja neuvonantajia ja niitä, jotka pilkkaavat tahratonta elämää. 6. Kehitä ruumistasi kestämään ruumiillisia rasituksia ja sieluasi kärsimään ja voittamaan

kipuja. 7. Pakene naurettavaa turhamaisuutta, mutta rakasta kaikkea kaunista. 8. Rakasta työtä, joka on elämää ja sopusointuisuutta.» Fascistiset naisryhmät, »Fasci Femminili», ovat suorittaneet ihailtavan työn työtätekevien naisten hyväksi. Työläisnaisten virkistyskerhojen yhteyteen, joihin kuuluu 25 000 jäsentä, ne ovat perustaneet neuvonta- ja työnvälitystoimistoja. Vuonna 1928 lähetettiin niiden vuoristoon ja merenrannalle perustamiin kesäsiirtoloihin noin 80 000 suurkaupungin lasta ja vuonna 1929 107 498. Sitä paitsi järjestävät naisryhmät kursseja pikkulastenhoidossa, ruoanlaitossa ja kodinhoidossa.

Fascismin ulkomaisten jaostojen tehtävänä on säilyttää kansallisuustunne ulkomailla asuvissa italialaisissa ja harjoittaa fascistista propagandaa näiden keskuudessa. Erään italialaisissa lehdissä äskettäin olleen uutisen mukaan on tätä nykyä Italian rajojen ulkopuolella 583 fascistista ryhmää, joihin kuuluu 125 000 jäsentä. Euroopassa on 289, Afrikassa 49, Amerikassa 210, Aasiassa 28 ja Australiassa 7 fascistista ryhmää. Myöskin Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa on tällaisia ryhmiä.

Nämä fascistiset jaostot tukevat myöskin taloudellisesti jäseniään ja avustavat heitä kaikin tavoin. Tästä huolimatta vihaavat ulkomailla maanpaossa olevat antifascistit niitä. Näiden ryhmien toimesta lähetetään joka vuosi suuri joukko lapsia Italiaan viettämään kesää Balilla-järjestön kesäleireihin tai muualle. Viime vuonna nousi tällaisten lasten lukumäärä huomattavasti yli 12 000:n. Fascismin ulkomaiset jaostot ovat myöskin läheisessä kosketuksessa ulkomailla olevien italialaisten koulujen kanssa. Vuonna 1929 oli erilaisia kouluja noin 1 000 ja niissä oppilaita yli 150 000:n.

Fascismin ulkomaisille jaostoille annettujen ohjeiden mukaan niiden tulee tarkasti pysytellä syrjässä kaikesta propagandasta ja kaikesta sekaantumisesta vieraan maan

politiikkaan ja sisäisiin asioihin. Kuitenkin nämä ryhmät jo pelkällä läsnäolollaan harjoittavat jonkinlaista propagandaa. Sitä paitsi on tuskin luultavaa, että fascismi kokonaan pidättyisi kaikesta yhteistyöstä monien ulkomailla olevien enemmän tai vähemmän fascististen järjestöjen kanssa. Jo vuonna 1925 esitettiin Suurelle Neuvostolle seuraava luonteenomainen päätöslauselma:

»Vilkkaalla mielenkiinnolla on fascismin Suuri Neuvosto kuunnellut Giuseppe Bastianini'n esitystä, jonka mukaan 40:ssä maassa on olemassa fascistisluonteisia järjestöjä. Suuri Neuvosto toteaa, että fascismin kantavat aatteet ovat levinneet Italian rajojen ulkopuolelle ja että ne kaikkialla symboloivat järjestystä ja yhteiskunnallista kuria. Suuri Neuvosto ei kiellä a priori moraalisen yhteistyön mahdollisuutta näiden liikkeiden kanssa, sen jälkeen kuin näiden tarkoitus ja järjestely on lähemmin selvitetty.»

Miksei sitten fascismi saisi olla yhteistoiminnassa näiden järjestöjen kanssa? III internatsionaalihan harjoittaa myyräntyötänsä maailman kaikissa maissa. Edustaahan fascismikin aatteita, joilla on maailmanhistoriallinen merkitys.

»Il Tribunale Speciale per la Sicurezza dello Stato'a» (Erikoistuomioistuin valtion suojelemiseksi) ovat antifascistit nimittäneet fascismin »tshekaksi». Fascistit itse eivät tunnusta, että tämä tuomioistuin olisi laiton ja että se olisi ristiriidassa perustuslain kanssa. Heidän käsityksensä mukaan sillä on määrätty tehtävänsä valtiossa ja sitä ei millään tavoin voida pitää puoluejärjestönä. Kuitenkin on sen presidenttinä eräs korkea fascisti-miliisin upseeri, ja tuomioistuinta voidaan pikemminkin verrata sotatuomioistuimeen, koska useimmat sen jäsenistä ovat upseereita. Itse erikoistuomioistuinten periaate on yleensä arveluttava, eikä voida kieltää, että fascistinen valtiontuomioistuin on ei-fascistien mielestä kovinkin epämiellyttävä.

Puolue ja sen eri järjestöt muodostavat fascismin kehän. Mutta liike tarvitsee paljoa laajemman tuen kansakunnalta, — joka sillä onkin. Todellisuudessa on fascismin varsinainen voima sen syndikaalisissa järjestöissä. Tällä alalla on Mussolinilla ja hänen avustajallaan Bottai'lla ollut enemmän menestystä ja he ovatkin luoneet laitoksia, jotka mahdollisesti elävät varsinaista fascismia kauemmin ja ovat käännekohtana yhteiskunnallisten liikkeiden historiassa.

6. *Korporatiivinen valtio.*

Fascismi on todellinen vallankumous, kapina vanhentuneita periaatteita ja laitoksia vastaan. Lukemattomia kertoja Mussolini on puheissaan viitannut lokakuunvallankumouksen saavutuksiin. Mitkä ovat sitten fascistisen hallinnon johtavat periaatteet? Ei ole niinkään helppoa vastata tähän kysymykseen, sillä toistaiseksi puuttuu vielä fascistinen ideologia ja hallitus ei ole ehtinyt laatia mitään sellaista kuin kommunismin »Politgramota». Fascistit eivät voi sosialistien ja kommunistien tavoin viitata erehtymättömiin pyhiin kirjoihin. Fascismilla ei ole myöskään milloinkaan ollut yksityiskohtaista puolueohjelmaa. Liikkeen historialle erittäin tärkeän teoksen »Le origini e lo sviluppo del fascismo» (Fascismin synty ja kehitys) esipuheessa sanoo Augusto Turati, puolueen nykyinen pääsihteeri mm. seuraavaa:

»Ohjelma? Meidän onneksemme Mussolini jo heti alussa julisti, että fascismi ei voi eikä tahdo jäljitellä vanhojen puolueiden typerää tapaa kuluttaa aikaansa. Emme voi joka kuukausi laatia uutta ohjelmaa, joka teoreettisesti ratkaisisi kaikki taivaan ja maan välillä olevat probleemat, ohjelmaa, jonka lupaukset aina jäisivät enemmän tai vähemmän hurskaiksi kuvitteluiksi.»

Fascistinen valtio-oppi muistuttaa monissa kohdin hegeliläisyyttä. Samoin kuin Hegel ja jonkin verran myös hänen oppilaansa Juhana Vilhelm Snellman, fascismikin periaatteellisesti hylkää individualismin. Kun joukko yksilöitä elää yhdessä, niin syntyy, sanoo fascismi, yhteiskunta, valtio ja kansakunta. Yksilö on ehdottomasti riippuvainen siitä yhteisöstä, jossa hän syntyy, hän ja hänen elämänsä ovat välikappaleita, eivät tarkoitusperiä. Yhteiskunta ja sen kirjoittamattomat lait ovat yksilöjen yhteisvaikutuksen spontaaninen ilmaus. Valtio taas on olemukseltaan abstraktinen ja se perustuu määrättyihin juridis- ja taloudellisluonteisiin periaatteisiin, ollen yhdyssiteenä yhteiskunnan ja kansakunnan välillä. Yksilön velvollisuus on valtion kautta toimia ja elää kansakunnan hyväksi, joka on yhteiskunnan korkein ilmaus ja samalla sen välttämätön edellytys. Yksilöllä on oikeuksia vain sikäli kuin hänen toimintansa on kansakunnan etujen mukaista. Ei mikään ole fascismin hengelle vieraampaa kuin Ranskan vallankumouksen periaatteet, sellaisina miksi ne määrittelee »Déclaration des droits de l'homme et du citoyen» (Ihmis- ja kansalaisoikeuksien julistus). Tunnuslauseen »vapaus, veljeys ja tasa-arvoisuus» sijaan ja sen vastakohdaksi fascismi panee mielilauseensa: »järjestys, arvovalta ja oikeudenmukaisuus». Katsoen ehdottoman tottelevaisuuden vaatimukseen: »perinde ac cadaver», fascismi on rinnastettavissa katolisen kirkon ja sen uskollisimman palvelijan, jesuiittain veljeskunnan kanssa. Kirkon tavoin fascismi tahtoo pitää silmällä, paitsi yksilön toimintaa yhteiskunnassa, myös hänen yksityiselämäänsä ja kahta sen tärkeintä ilmaisumuotoa, avioliittoa ja perhe-elämää. Tällä fascismin suhtautumisella yksilöön, hänen oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa, on ollut suuri merkitys, silloin kun on ollut kysymyksessä hyvien suhteiden luominen hallituksen ja paavikunnan välille. Mutta fascismilla on muutakin

yhteistä katolisuuden kanssa. Samoin kuin tätä, elähdyttää myös fascismia syvä ja palava mystisismi, usko Italian tulevaan suuruuteen, jälleensyntyvän imperiumin keisarilliseen loistoon ja voittoisaan mahtiin.

Fascistinen käsitys valtiosta johtaa välttämättä eräänlaisen pakon harjoittamiseen. Mutta tämä pakko tuo mukanaan myös suuria ja ilmeisiä etuja kansalaisille. Heidät vapautetaan kaikesta vastuusta valtion asioiden suhteen, viranomaiset tukevat ja auttavat heitä, sanalla sanoen, he ovat valtiovallan erikoisen suojeluksen alaisia. Ja tämä merkitsee tavattoman paljon uudenaikaisessa yhteiskunnassa. Esimerkkinä tästä suojeluksesta on eräs Mussolinin äskettäin laatima laki, jonka mukaan yksityisen toimeentuloaan varten tarvitsemaa osaa palkasta ja työansiosta ei saa ulosmitata eikä panna takavarikkoon maksamattomien velkojen tai verojen suorittamiseksi.

Eräät fascismin piirteet muistuttavat sosialistisia oppeja. Mutta mitään pitemmälle menevää yhtäläisyyttä on tuskin olemassa näiden kahden liikkeen välillä. Fascistinen hallinto tunnustaa yksityisomistus-oikeuden suojellen sitä ja suo kaiken kannatuksensa yksityisaloitteelle, mikäli se on kansakunnalle hyödyksi. Fascismi tunnustaa myös luokkajaon välttämättömyyden, yhteiskunnan jakaantumisen hallitseviin ja hallittuihin. Ja tämä jako tavataan myös fascismin tärkeimmässä luomassa: korporatiivisessa valtiossa.

Mussolini, vanha syndikalisti, toivoi aina voivansa kerran yhdistää yhdistämättömiltä näyttävät vastakohdat: pääoman ja työn, kansakunnan ja proletariaatin, nämä vastakohdat, joista sosialismi elää ja jotka sen mukaan eivät ole väistettävissä. Jo fascismin lapsuuden aikana Mussolini suunnitteli uutta luokkajakoa, joka ei enää noudattaisi ahdasta kaavaa: köyhälistö — porvaristo, vaan liittäisi sosiaaliset kategoriat ja niiden edut harmoniseksi kokonaisuudeksi. Ja näitä etuja oli valvottava, ei kansakuntaa re-

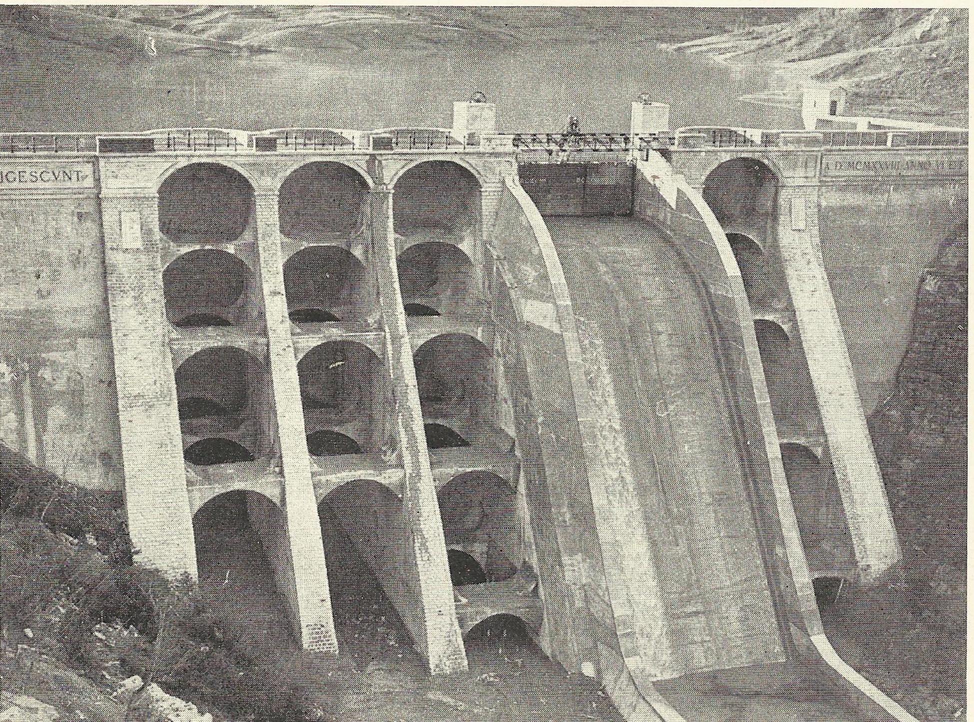
pivän ja hajoittavan luokkataistelun avulla, vaan luokkien yhteistyöllä. Yhteistyö on Mussolinin mielestä ajan tunnussana, tunnus, jota seuraa yhteiskunnallinen rauha ja kasvavan kansallisen hyvinvoinnin aikakausi.

Mutta miten oli tämä käsitys toteutettava teossa? Ensi aluksi ei Mussolini varmaankaan ollut selvillä, miten oli meneteltävä. Tosin oli olemassa fascistisia työläissyndikaatteja jo puolueen toiminnan varhaisimmalta vaiheelta, mutta niiden muoto ja rakenne oli lainattu vastaavilta sosialistisilta järjestöiltä. Vain vähitellen kiteytyi erikoinen fascistinen syndikalismi saaden ensimmäisen ilmauksensa niissä päätöslauselmissa, jotka hyväksyttiin Bolognassa tammikuussa 1922 pidetyssä syndikaattien perustavassa kansalliskongressissa. Mutta vasta viisi vuotta myöhemmin oli fascistisen syndikalismin kehitysprosessi loppuunsaatettu. Syndikalismi oli nyt kasvanut koko kansakunnan käsittäväksi sosiaaliseksi ja poliittiseksi järjestöksi, syndikaatista oli tullut korporaatio. Entinen sosialistinen ammattiyhdistysten keskusjärjestö, »Confederazione generale del lavoro», oli liittynyt fascismiin, ja sen johtaja Rossoni tullut Suureen Neuvostoon. Fascismi hallitsi köyhälistöä, ja Mussolini saattoi ylpeästi huomauttaa, että 20 miljoonaa italialaista kannatti hallitusta. Keväällä 1927 oli myös »La Carta del Lavoro», korporatiivisen valtion peruskirja, täysin valmis. Tämän hallitusjärjestelmän perustuslain on suurelta osalta luonut nykyinen korporaatioministeri Bottai, eräs Mussolinin parhaita työtovereita.

Mitä »La Carta del Lavoro» sisältää? Asiakirja jakaantuu neljään osaan, jotka käsittelevät korporatiivista valtiota, työsopimuksia, työnvälitystoimistoja ja ammattiopetusta. Tämän asiakirjan erittäin suuren merkityksen vuoksi käännämme sen tässä kokonaisuudessaan.

Fascististen syndikaattien joukkokokous Roomassa.

Fascistihallituksen rakentama pato.

I. Korporatiivinen valtio.

»1. Italian kansakunta on siihen kuuluvien erillisten yksilöiden ja yksilöryhmien yläpuolella oleva elimistö. Se on moraalinen, poliittinen ja taloudellinen ykseys, jonka täydellisenä ilmaisumuotona on fascistinen valtio.

2. Ruumiillinen, samoin kuin henkinen ja teknillinen työ on aina yhteiskunnallinen velvollisuus. Sen tähden ja ainoastaan siksi se on valtion valvonnan alaisena. Kansalliselta näkökannalta katsoen muodostavat kaikki maan tuotantovoimat ykseyden, jolla on sama päämäärä. Tämä päämäärä on: tuottajien hyvinvointi ja kansakunnan vallan kehitys.

3. Ammattiyhtymät ja syndikaaliset järjestöt ovat vapaita. Kuitenkin ainoastaan valtion tunnustamalla ja valvomalla syndikaatilla on laillinen oikeus edustaa koko sitä työnantajien tai työntekijäin ryhmää, johon syndikaatin jäsenet kuuluvat. Samoin ainoastaan laillisesti tunnustetulla syndikaatilla on oikeus edustaa kaikkia ryhmänsä jäseniä, määrätä heille maksuja ja tehdä heidän puolestaan sitovia joukkotyösopimuksia.

4. Sovittaen työnantajien ja työntekijäin vastakkaisia etuja ja asettaen niiden yläpuolelle kansallisen toiminnan korkeammat edut on joukkotyösopimus tuotannon eri tekijöiden välisen solidaarisuuden ilmaisumuotona.

5. Työtuomioistuimen avulla selvittää valtio työriidat, koskivatpa ne sitten rikosta työsopimusta ja muita määräyksiä vastaan tai uusien työehtojen vahvistamista.

6. Valtion tunnustamat ammattiyhtymät turvaavat laillista työnantajien ja työntekijäin yhdenarvoisuutta. Ne valvovat tuotanto- ja työkuria sekä edistävät tuotannon kehitystä. Korporaatiot edustavat täydellisesti tuotantoa ja sen etuja. Sen tähden ja koska tuotannon ja kansakunnan edut ovat yhteisiä, tunnustaa laki korporaatiot valtiollisiksi laitoksiksi.

7. Korporatiivisessa valtiossa katsotaan tuotannollinen yksityistoiminta kansakunnan eduille hyödyllisimmäksi ja tarkoituksenmukaisimmaksi työksi. Koska tuotannollinen yksityistoiminta on kansakunnan edun mukaista, on taloudellisen yrityksen johtaja vastuussa valtiolle tuotannon menestymisestä; ja koska tuotantovoimat ovat yhteistyössä,

on niillä samat keskinäiset velvollisuudet ja oikeudet. Teknikko, virkamies ja työläinen ovat aktiivisia työntekijöitä taloudellisessa yrityksessä; yrityksen johto kuuluu työnantajalle, joka onkin vastuussa siitä.

8. Työnantajajärjestöt ovat velvollisia kaikin tavoin edistämään tuotannon kehitystä sekä tuotantokustannuksien alenemista. Henkisen työn ja taiteen edustajat sekä virkamiesyhdistykset ottavat osaa taiteen, tieteen ja kirjallisuuden valvontaan, myötävaikuttavat tuotannon kehitykseen sekä toimivat korporatiivisen yhteiskuntajärjestyksen moraalisen tarkoituksen saavuttamiseksi.

9. Valtio ryhtyy tuotannolliseen toimintaan ainoastaan silloin, kun yksityinen aloitekyky osoittautuu riittämättömäksi, tai kun valtion poliittiset edut ovat vaarassa. Valtion väliintulo voi tapahtua tarkastuksen tai avustuksen muodossa tai myös siten, että valtio itse ryhtyy tuottajaksi.

II. Työsopimus.

10. Joukkotyöriitaisuudet voidaan jättää tuomioistuimen ratkaistaviksi ainoastaan siinä tapauksessa, että korporaatio on epäonnistunut välitysyrityksissään. Erityisissä joukkotyösopimuksen tulkintaa ja toimeenpanoa koskevissa työriitaisuuksissa voivat ammattiyhtymät toimia riitapuolien välittäjinä. Tavalliset tuomioistuimet, jotka on täydennetty asianosaisten riitapuolien ammattijärjestöjen valitsemilla asessoreilla, voivat käsitellä yksityisiä työriitatapauksia.

11. Ammattiyhtymät ovat velvollisia joukkotyösopimuksien avulla säännöstelemään edustamiensa työntekijä- ja työnantajaryhmien välisiä suhteita. Joukkotyösopimus laaditaan ammattiyhtymien paikallisosastojen välillä ammattiyhtymien keskushallituksien johdon ja valvonnan alaisena. Määrätyissä lain säätämissä tapauksissa voivat keskushallitukset itsekin laatia tällaisen sopimuksen. Jokaisen joukkotyösopimuksen tulee sisältää kuria, koeaikaa, työpalkkaa ja työaikaa koskevia yksityiskohtaisia määräyksiä.

12. Syndikaattien valvonta, korporatiivisten elinten toiminta sekä työtuomioistuimen päätökset ovat takeena siitä, että työpalkat vastaavat normaalisia elinehtoja, tuo-

tannon mahdollisuuksia sekä työn tuloksia. Mitkä tahansa yleiset määräykset eivät säännöstele työpalkkojen vahvistamista. Palkat hyväksytään asianomaisten puolten toimesta joukkotyösopimuksia tehtäessä.

13. Taloudellisten pulien aiheuttamat rasitukset on jaettava oikeudenmukaisesti kaikkien tuotannon tekijöiden kesken. Korporaatioministeriön tulee koota ja sommitella yhteen ministeriöiltä, tilastolliselta keskustoimistolta ja ammattiyhtymiltä saamansa, tuotantoa, työmarkkinoita, taloudellista tilannetta sekä palveluksessa olevien elintason muutoksia koskevat tiedot. Näiden tietojen perusteella on eri ryhmien ja luokkien edut soviteltava toisiinsa sekä tuotannon korkeampiin etuihin.

14. Urakkapalkkoja maksettaessa 15 päivää pitemmin väliajoin on osamaksut suoritettava joka tai joka toinen viikko. Sellaisesta yötyöstä, joka ei ole vuorotyötä, on prosentteina laskien maksettava enemmän kuin päivätyöstä. Urakkatyön tariffit on vahvistettava sellaisiksi, että ahkerilla työmiehillä, joilla on normaalityöteho, on mahdollisuus saada urakkapalkkana minimiansiota vastaava palkka.

15. Työhön kiinnitetyillä on oikeus yhteen lepopäivään viikossa ja tämän tulee olla sunnuntai. Joukkotyösopimuksissa on otettava tämä määräys huomioon sikäli kuin voimassaolevat lait ja yrityksen teknillinen hoito sallivat. Huomioon on otettava myöskin siviili- ja uskonnolliset juhlat paikallisten traditioiden mukaan. Työhön kiinnitettyjen on tarkoin noudatettava määrättyä työaikaa.

16. Yhden vuoden keskeytymättömän palveluksen jälkeen on niillä, jotka ovat säännöllisesti toimivan yrityksen palveluksessa, oikeus vuotuiseen lomaan, jonka aikana he nauttivat palkkaa.

III. Työnvälitystoimistot.

17. Jos työntekijä erotetaan säännöllisesti työskentelevästä liikeyrityksestä ilman omaa syytä, tulee hänen saada palvelusvuosiansa vastaava korvaus. Tällainen korvaus on maksettava myöskin kuolemantapauksessa.

18. Jos säännöllisesti toimiva liikeyritys siirtyy toisiin käsiin, jää entinen työsopimus voimaan, ja yrityksen palveluksessa olevilla on samat oikeudet ja velvollisuudet

uuden omistajan suhteen. Työsopimus ei mene rikki myöskään lyhytaikaisten sairaustapausten johdosta. Sotapalvelukseen tai miliisipalvelukseen kutsuttuja ei voida tämän takia erottaa työpaikastaan.

19. Työkuria vastaan tehdyt rikokset ja liikeyrityksen säännöllistä toimintaa häiritsevät rikkomukset rangaistaan rikoksen laadun mukaan sakoilla, väliaikaisella työstä erottamisella tai vakavammissa tapauksissa ehdottomalla työpaikasta erottamisella korvauksetta.

20. Palvelukseen otetuilla on määrätty koeaikansa, jonka kuluessa kummallakin asianosaisella on irtisanomisoikeus; irtisanottaessa maksetaan työpalkka ainoastaan siltä ajalta, jonka työ on todella kestänyt.

21. Joukkotyösopimus käsittää myöskin kotityön. Kotityön hygieniaa valvotaan erikoisten säännösten mukaisesti.

22. Ainoastaan valtio voi tutkia ja tarkastaa työntekijäin työoloja ja työttömyyttä koskevia ilmiöitä, jotka ilmaisevat, millainen on tuotannon ja työmarkkinoiden tila.

23. Työnvälitystoimistot toimivat yhdenvertaisuusperiaatetta noudattaen ja ovat korporatiivisten elinten valvonnan alaisia. Työnantajat ovat velvollisia ottamaan palvelukseensa näiden toimistojen kirjoissa olevia työntekijöitä. He voivat valita nämä luetteloihin pantujen joukosta, ja tällöin on puolueen sekä fascististen syndikaattien kirjoissa olevilla etuoikeus päästä työhön sen mukaan, missä järjestyksessä he ovat kirjoittautuneet.

24. Työntekijäin ammattiyhtymien on tarkoin valittava jäsenensä, siten kohottaakseen näiden ammattitaitoa ja moraalista tasoa.

25. Korporatiivisten järjestöjen on valvottava, että ammattiyhtymien jäsenet noudattavat tapaturmien ehkäisemistä tarkoittavia määräyksiä.

IV. Avustustoiminta ja ammattiopetus.

26. Avustustoimi on yhteistoimintaperiaatteen korkeimpia ilmauksia. Työnantajan ja työntekijän on suhteellisesti otettava osaa avustustoimintaan. Korporatiivisten laitosten ja ammattiyhtymien tukemana tulee valtio mahdollisuuden mukaan vahvistamaan yhtenäiset perusteet avustustoimelle.

27. Fascistisen valtion tarkoituksena on: 1) kehittää tapaturmavakuutusta; 2) kehittää ja parantaa äitiysvakuutusta; 3) ottaa käytäntöön erikoinen vakuutus ammatista johtuvien sairauksien ja tuberkuloosin varalta ensi askeleena yleisen sairausvakuutuksen toimeenpanoon; 4) kehittää työttömyysvakuutusta; 5) perustaa erikoisia avustusrahastoja nuoria naimisiin aikovia työläisiä varten.

28. Ammattiyhtymien tehtävänä on myöskin avustaa jäseniään vakuutusta koskevissa kysymyksissä virastoissa ja oikeusistuimissa. Joukkotyösopimuksien tulee mikäli mahdollista sisältää määräyksiä sairas-apukassojen perustamisesta, joita korporaatioiden valvonnan alaisina työnantajat ja työntekijät yhteisesti ylläpitävät ja joita näiden edustajat hoitavat.»

»La Carta del Lavoro'ssa» Italia on saanut täysin uudenaikaisen työlainsäädännön. Edellä esitetty asiakirja on vain luonnos, joka on pantu erittäin laajan ja yksityiskohtaisen lainsäädännön pohjaksi. Mutta »La Carta del Lavoro'lla» on myös hyvin suuri poliittinen merkitys, sillä siihen perustuu koko korporatiivinen yhteiskuntarakennus.

Korporatiivisen valtion rakenne on verraten yksinkertainen. Kansakunnan työtätekevät jäsenet jakaantuvat kahteen yleiseen, täydellisesti yhdenvertaiseen ryhmään: työntekijöihin ja työnantajiin. Jokaisen määrättyä ammattia harjoittavan tai määrätyssä ammattiryhmässä pysyväisesti toimivan henkilön tulee kirjoittautua siihen syndikaattiin tai yhdistykseen, joka sillä paikkakunnalla, missä ammattia harjoitetaan, edustaa kysymyksessäolevaa ammatinharjoittajaryhmää. Tämä on tietenkin ammatinharjoittajan oman edun mukaista, ja mitään pakkoa ei hänen suhteensa harjoitetakaan. Mutta toiselta puolen, kuten näkyy »La Carta del Lavoro'n» 3:nnesta kohdasta, voi häntä edustaa vain laillisesti tunnustettu syndikaatti, ja hänen on tällöin liityttävä syndikaattiin, ellei halua jäädä

ilman ammattiyhtymän hänelle tarjoamia etuja. Ne kaikki provinssin syndikaatit, jotka edustavat samaa ammattiryhmää, muodostavat provinssiliiton, ja tämä kuuluu vuorostaan kaikki maan provinssiliitot käsittävään kansalliseen liittoon. Paikallisia syndikaatteja, provinssiliittoja ja kansallisia liittoja johtavat paikalliset, provinssi- ja kansalliset direktoriot. Fascistisen puolueen provinssisihteerit toimivat puheenjohtajina syndikaattien provinssiliitoissa. Työnantajat ovat järjestäytyneet samalla tavoin kuin työntekijät. Myöskin heillä on paikalliset yhdistyksensä sekä provinssi- ja kansallisliittonsa. Työntekijäin ja työnantajien järjestöt muodostavat yhdessä korporaation. Esimerkiksi teollisuuskorporaatio käsittää teollisuustyöläisten kansallisliiton, joka edustaa maan kaikkia teollisuustyöläisiä, sekä teollisuustyönantajien kansallisliiton, joka vuorostaan edustaa kaikkia teollisuuden työnantajia. Korporaatio käsittää siis kaikki ne, jotka saavat toimeentulonsa määrättyyn ryhmään kuuluvasta ammatista tai työskentelevät tässä ammattiryhmässä. Mutta syndikaalisiin järjestöihin eivät kuulu yksistään teollisuus- ja maataloustyöläiset, s. o. ne luokat, joiden vanhastaan katsotaan edustavan varsinaista proletariaattia. Korporaatioon kuuluu paljon muitakin järjestöjä, niinkuin teknillisten johtajien syndikaatit, osuuskunnallisia yhdistyksiä jne. Vapaiden ammattien harjoittajilla on oma korporaationsa.

Nykyjään on olemassa 7 korporaatiota, nimittäin: 1) Taiteen ja vapaiden ammattien korporaatio; 2) Teollisuus- ja käsityökorporaatio; 3) Maatalouskorporaatio; 4) Kauppakorporaatio; 5) Merenkulku- ja ilmaliikennekorporaatio; 6) Maa- ja sisävesiliikennekorporaatio; 7) Finanssilaitosten korporaatio. Teollisuustyöläisten kansallisliitto käsittää 2 293 syndikaattia, 15 ammattiryhmää ja yhteensä 2 544 009 jäsentä. Maataloustyöläisten kansallisliittoon kuuluu 411 syndikaattia ja 4 699 333 jäsentä, jotka jakautuvat

7 ammattiryhmään. Kaupan kansallisliitossa on 477 syndikaattia, 7 amattiryhmää ja 908 400 jäsentä. Merenkulun ja ilmaliikenteen kansallisliitto käsittää 2 syndikaattia, 2 ammattiryhmää ja 552 841 jäsentä. Maa- ja sisävesiliikenteen kansallisliittoon lasketaan kuuluvan 122 syndikaattia, 6 ammattiryhmää ja 201 597 jäsentä sekä lopuksi pankkien kansallisliittoon 15 syndikaattia, 4 ammattiryhmää ja 55 182 jäsentä. Niin muodoin on näissä kuudessa suuressa työntekijäin järjestössä yhteensä 8 061 362 jäsentä, jotka jakaantuvat 3 269 syndikaattiin ja edustavat 41 ammattiryhmää. Henkisen työn liitto, joka kuuluu taiteen ja vapaiden ammattien korporaatioon, käsittää nykyjään 120 000 jäsentä ja 20 syndikaattia. Viimeksimainittu korporaatio ei muuten ole vielä aivan valmis.[1]

Syndikaalisten järjestöjen toimintaa johtaa ja valvoo erikoinen ministeriö, korporaatioministeriö. Ministeriöön on liitetty kaksi tärkeätä laitosta, »Il Consiglio Nazionale delle Corporazioni» (Korporaatioiden kansallisneuvosto) sekä »Il Comitato Corporativo Centrale» (Korporatiivinen keskuskomitea).

Korporaatioiden kansallisneuvosto jakaantuu 7 jaostoon, jotka vastaavat 7 korporaatiota. Nämä jaostot ovat: 1) taiteen ja vapaiden ammattien jaosto, jossa on kaksi alajaostoa, a) taiteen alajaosto ja b) vapaiden ammattien alajaosto; 2) teollisuus- ja käsityöjaosto, ja siinä kaksi alajaostoa, a) teollisuuden alajaosto ja b) käsityön alajaosto; 3) maatalousjaosto; 4) kauppajaosto; 5) maa- ja sisävesiliikennejaosto; 6) merenkulku- ja ilmaliikennejaosto, jossa kaksi alajaostoa, a) merenkulun alajaosto ja b) ilmaliikenteen alajaosto; 7) finanssilaitosten jaosto. Näissä jaos-

---

[1] Vrt. taulukkoja siv. 64, missä lasketaan ainoastaan järjestöjen luetteloihin nimenomaan kirjoitetut jäsenet.

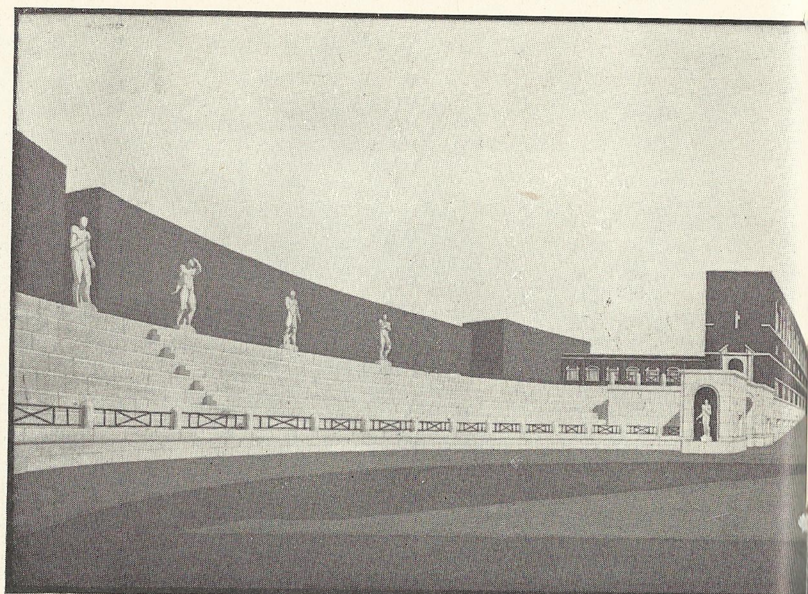
toissa ovat kaikki kysymyksessäolevan korporaation syndikaaliset järjestöt edustettuina.

Teollisuus- ja käsityöjaostoon kuuluvat esimerkiksi: A. teollisuuden alajaosto, a) työnantajat: teollisuuden kansallisliiton puheenjohtaja; viisi teollisuuden kansallisliiton valitsemaa teollisuus-työnantajain edustajaa. b) työläiset: teollisuustyöläisliiton kansallisliiton puheenjohtaja; viisi teollisuustyöläisten kansallisliiton valitsemaa teollisuustyöläisten edustajaa. c) teknilliset johtajat: kaksi teknillisten johtajien kansallisliiton valitsemaa teknillisten johtajien edustajaa. d) kansallinen osuustoimintainstituutti: kaksi instituutin (sen itsensä valitsemaa) edustajaa. — B. käsityön alajaosto. a) työnantajat: käsityöyhdistysten kansallisliiton puheenjohtaja; kaksi liiton itsensä valitsemaa edustajaa. b) työläiset: teollisuustyöläisten kansallisliiton puheenjohtaja; kaksi teollisuuden alajaostoon kuuluvasta teollisuustyöläisten kansallisliiton viidestä edustajasta.

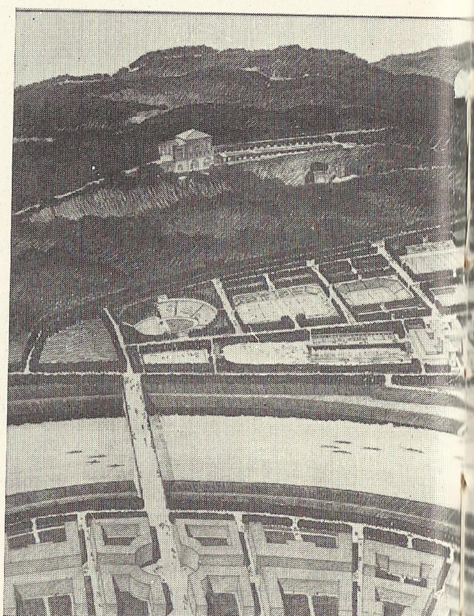
Pääministeri, Mussolini, on korporaatioiden kansallisneuvoston puheenjohtajana ja korporaatioministeri sen varapuheenjohtajana. Eri jaostot ja alajaostot päättävät kukin puolestaan niistä asioista, jotka koskevat niiden edustamia järjestöjä. Kun tärkeitä, kaikkia korporaatioita koskevia asioita on käsiteltävänä, pidetään kansallisneuvoston yleiskokous. Tähän kutsutaan paitsi vakinaisia jäseniä, s. o. syndikaalisten järjestöjen edustajia, myöskin eri ministeriöiden ja kaikkien niiden virastojen ja laitosten edustajat, jotka valvovat ja ohjaavat maan taloudellista toimintaa, sekä sitä paitsi joukko juristeja ja asiantuntijoita. Korporaatioiden kansallisneuvoston toiminta on yleensä neuvoa-antavaa laatua. Neuvoston tulee valvoa, paitsi syndikaalisia järjestöjä, myös maan taloudellista elämää yleensä. Neuvoston päätökset ovat sitovia kaikkien niiden syndikaalisten järjestöjen suhteen, jotka ovat edustettuina sen jaostoissa. Kaikissa korporatiivista yhteiskunta-

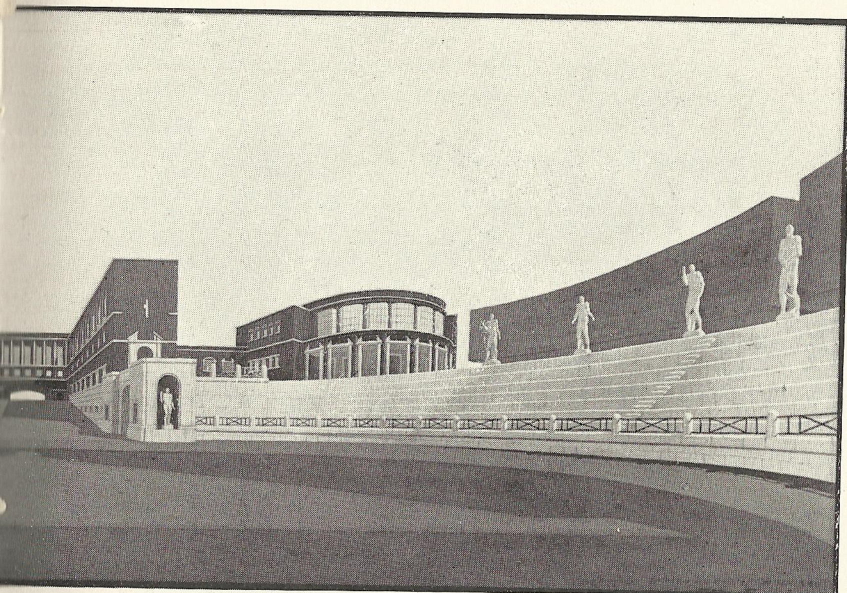
Fascistinen kutsunta.

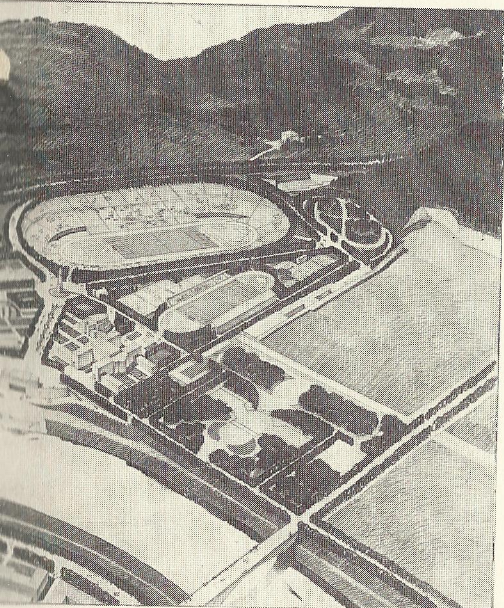
Uutta italialaista rakennustaide

Uutta italialaista rakennustaide

: Mussolinin »forum» stadion Roomassa.

: Mussolinin »forum», yleiskuva.

»Pikku-italiattaria» kokoontuneina Rooman Kolosseumiin.

järjestystä koskevissa kysymyksissä on hallituksen ja eri virastojen ensiksi kuultava neuvoston mielipidettä. Korporatiivisen keskuskomitean jäsenet valitaan kansallisneuvoston jaostojen ja alajaostojen puheenjohtajista. Komitean tehtävä on poliittisluonteinen. Sen tulee ylläpitää yhteyttä fascistisen puolueen eri laitosten ja muiden valtion laitosten kanssa ja se toimii, silloin kun kansallisneuvoston yleiskokous ei ole koossa, eräänlaisena toimeenpanevana komissionina.

Lain säännösten mukaisesti tulee työnantajain ja työntekijäin syndikaalisten järjestöjen väliset joukkotyösopimukset, jotta ne saisivat lain voiman, rekisteröidä korporaatioministeriössä. Viime vuonna (1929) rekisteröitiin 185 koko maata koskevaa joukkotyösopimusta sekä 4 795 paikallista ja provinsseja koskevaa sopimusta. Yksityisissä tai joukkotyöriidoissa edustavat syndikaalisia järjestöjä niiden sihteerit, joiden tulee koettaa saada aikaan sopimus sovinnollista tietä. Jos nämä eivät onnistu tehtävässään, voivat riitapuolet kääntyä korporaatioiden kansallisneuvostossa olevien edustajiensa puoleen, ja vasta näidenkin epäonnistuttua voi työtuomioistuin puuttua asiaan.

Korporatiivinen yhteiskunta ei ole vielä läheskään valmis. Kuitenkin näyttää siltä, kuin fascismin johtavilla miehillä olisi tarkoituksena vähitellen siirtää kansakunnan edustaminen edustajakamarilta korporaatioiden kansallisneuvostojen tehtäväksi. Jo nyt on neuvoston poliittinen ja sosiaalinen merkitys hyvin suuri, sillä sehän edustaa kaikkia työtätekeviä kansalaisia ja sillä on oikeus valvoa ja johtaa kansakunnan taloudellista toimintaa.

Korporatiivisessa valtiossa on virkamiehillä omituinen erikoisasema. He eivät voi kuulua syndikaalisiin järjestöihin, sillä olisi alentavaa valtiolle, jos sen olisi pakko neuvotella järjestöjen kanssa, jotka »La Carta del Lavoro'n» mukaan olisivat yhdenvertaisia valtion kanssa sen

ollessa työnantajana. Sen vuoksi onkin olemassa valtion tunnustamia ja valvomia virkamiesjärjestöjä. Muutamilla näistä järjestöistä on myös sangen suuri merkitys. Mm. käsittää fascistinen rautatieläisten liitto (Associazione fascista dei ferrovieri) 62 % valtion rautateiden koko henkilökunnasta. Tähän liittoon, jolla on omaisuutta yli 4 miljoonan liiran ja jonka sanomalehden levikki on 190 000 kpl., kuuluu 400 jaostoa, niiden jäsenluvun ollessa toista sataa tuhatta. Fascistisen hallituksen aikana on virkamiesten asemaa tuntuvasti parannettu. Aivan äskettäin on heidän palkkojaan huomattavasti koroitettu, niin että vuotuinen palkanlisäys vaihteli 2 400:sta 15 000 liiraan. On myös laadittu laajasuuntaista virkakoneiston uudistamista tarkoittava ehdotus ja osittain pantu jo toimeenkin.

Fascistisen kansanedustusreformin pohjaksi on pantu korporatiivinen yhteisjärjestys. Tällöin on noudatettu sitä periaatetta, että vain yhteiskunnan työtätekevillä jäsenillä on oikeus ottaa osaa poliittiseen elämään. Työtätekevät kansalaiset taas ovat täydellisesti edustettuina korporaatioissa ja valtion tunnustamissa yhdistyksissä, joiden sen vuoksi on valittava ehdokkaat poliittisiin vaaleihin. Syndikaalisten järjestöjen laatimat ehdokaslistat alistetaan Suuren Neuvoston tarkastettaviksi, ja sen lopullisesti hyväksymät henkilöt asetetaan lopullisiksi ehdokkaiksi. Äänioikeutettuja ovat vain ne henkilöt, jotka kuuluvat puolueeseen, syndikaalisiin järjestöihin ja yhdistyksiin, sekä ne, jotka vaalilautakunnat ovat hyväksyneet. Vaaleissa annetaan vain »kyllä» ja »ei» ääniä, ja valituiksi tulevat ne ehdokkaat, jotka ovat saaneet säädetyn määrän »kyllä» ääniä. Jollei ole saatu riittävää äänimäärää, asetetaan uudet ehdokkaat.

Seuraava Suuren Neuvoston äskettäin hyväksymä päätöslauselma antaa selvän kuvan fascistisen parlamentin tehtävistä ja toiminnasta:

»1. Suuri Neuvosto toteaa, että korporatiivisella edustajakamarilla on poliittinen luonne ja poliittiset tehtävät sekä että fascististen edustajien tehtävänä on:

a) tulo- ja menoarviota käsiteltäessä tunnollisesti tarkastaa valtiolaitoksen hoitoa;

b) avustaa hallitusta tämän tai edustajakamarin esittämiä lakiehdotuksia laadittaessa.»

Parlamentilla on siis, kuten ennenkin, esitysoikeus ja oikeus tarkastaa valtion raha-asioita. Siltä on sitävastoin riistetty oikeus sekoittaa puoluepolitiikkaa hallituksen toimintaa koskevaan asialliseen keskusteluun. Tämä on ainakin tuntuvasti lisännyt edustajakamarin työkykyä. Kahtena kuukautena on kamari pitänyt 30 istuntoa, äänestänyt 242:sta lakiehdotuksesta sekä tarkastanut finanssivuoden 1929—1930 tulo- ja menoarvion.

Senaattiin ovat fascistiset uudistukset kohdistuneet verraten vähän. Tosin kuningas nimittää nyttemmin vain puolet senaattoreista, kun taas toinen puoli käytettävissä olevia paikkoja jaetaan kahteen yhtä suureen osaan, joista toinen tulee syndikaalisten työntekijäjärjestöjen edustajille ja toinen työnantajien intressien edustajille. Mutta senaatti on kuitenkin vielä ainoa laitos Italiassa, missä fascismiin kohdistuva oppositio voi saada äänensä kuuluviin. Yleensä pitävät iäkkäät senaattorit kuitenkin merkitsevää vaitioloa parempana kuin avointa fascistisen hallinnon vastustamista.

Suuri Neuvosto sitä vastoin on maan poliittisessa elämässä aivan uusi laitos. Neuvosto on tosin ollut olemassa vuodesta 1923, ollen fascistisen puolueen korkeimpana hallituselimenä, mutta vasta viime vuosina se on saavuttanut nykyisen merkityksensä. Kuninkaan ja Mussolinin rinnalla on Suuri Neuvosto korkein mahti Italiassa. Se valvoo ylinnä, paitsi korporaatioiden kansallisneuvostoa ja kaikkia puolueeseen liittyneitä korporatiivisia ja poliittisia laitok-

sia, myöskin edustajakamaria ja senaattia, joiden jäsenet etupäässä neuvosto nimittää. Fascistinen kansallismiliisi on neuvoston käsissä voimakas pakotus- ja mahtikeino. Mussolini on Suuren Neuvoston puheenjohtaja. Sen jäsenet jakaantuvat kolmeen luokkaan. Ensimmäiseen luokkaan kuuluvat nykyisin vain »kvadrumvirit», s. o. ne Mussolinin lähimmät miehet, jotka johtivat puoluetta Roomaanmarssin aikana. Heidän jäsenyytensä on pysyväinen. Toisen luokan jäsenet kuuluvat neuvostoon virkansa nojalla ja ainoastaan niin kauan, kuin he kuuluvat hallitukseen. Tähän luokkaan kuuluvat: ulkoasiain-, oikeus- ja korporaatioministerit, puolueen pääsihteeri ja yksi sen varasihteereistä, senaatin ja edustajakamarin puheenjohtajat sekä Italian akatemian puheenjohtaja, teollisuus- ja maatalous-työläisten kansallisliittojen puheenjohtajat sekä teollisuus- ja maatalous-työnantajain kansallisliittojen puheenjohtajat. Kolmannen luokan jäsenet kuuluvat neuvostoon vain muutamia vuosia kerrallaan. Neuvosto kokoontuu joka kuukausi sekä aina tarpeen vaatiessa.

Korporatiivinen kansanedustussysteemi oli viime vuonna ensi kertaa toiminnassa. Maaliskuun 26 päivänä toimitetuissa vaaleissa ei sattunut mitään epäjärjestyksiä eikä häiritseviä välikohtauksia. Luetteloituja äänestäjiä oli 9 650 570, ja niistä äänesti 89.63 %. Vaaleissa annettiin 8 506 576 »kyllä» ja 136 198 »ei» ääntä. Nämä »ei» äänet olivat fascismiin kohdistuvan opposition ilmaus ja osoittivat samalla, että valitsijoita kohtaan ei ollut harjoitettu mitään painostusta. Se olisi tuskin ollut mahdollistakaan, sillä vaalit olivat salaiset.

Siirrymme nyt tarkastelemaan fascismin toiminnan käytännöllisiä tuloksia. Tulemme näkemään, miten Mussolini ja mustapaidat toteuttavat aatteitaan ja mitä tuloksia heidän seitsenvuotisesta toiminnastaan on ollut.

7. *Fascismin sosiaali- ja talouspolitiikka.*

Saavuttaakseen päämääränsä, Italian suuruuden, fascismin täytyy kehittää maan taloudelliset ja sosiaaliset voimat äärimmilleen. Fascismi tarvitsee enemmän ja hedelmällisempää maata, suurempia ja kilpailukykyisempiä tehtaita, halpaa sähkövoimaa, halpoja raaka-aineita ja liikennevälineitä ja ennen kaikkea runsaasti halpaa työvoimaa. Fascismin iskusanoina talous- ja sosiaalipolitiikassa ovat sen vuoksi: väestön lisääminen, tuotannon lisääminen ja ratsionalisoiminen.

Fascismin sosiaalipolitiikka ja talouspolitiikka ovat läheisesti liitetyt toisiinsa. Sosiaalisella alalla fascismi pyrkii sekä kvantitatiivisesti että kvalitatiivisesti kohottamaan Italian kansan tasoa. Toiselta puolen hallituksen talouspolitiikka koettaa luoda toimeentulomahdollisuuksia niin suurelle väestölle kuin mahdollista. Kamppailu syntyväisyyden alenemista, pienten lasten kuolevaisuutta, pakoa maaseudulta kaupunkeihin ja siirtolaisuutta vastaan sekä sosiaalisen terveydenhoidon puolesta on sosiaalipolitiikan tärkeimpänä puolena.

Italiassa on syntyväisyys aina ollut hyvin suuri. Maan väkiluku kasvoi vv. 1861—1927 25 117 000:sta 50 796 000:een. Sitä paitsi oli viimeksimainittuna vuonna noin 9 miljoonaa italialaista ulkomailla. Viimeisten 20 vuoden aikana on syntyväisyydellä samoin kuin kuolevaisuudella ollut selvä taipumus aleta. Vuosina 1905—1909 oli syntyväisyyden keskiarvo 32,6 pro mille ja kuolevaisuuden 21,7 pro mille, vuosina 1921—1925 vastaavat luvut olivat 29,2 ja 17,0, vuonna 1927 26,9 ja 15,7. Syntyväisyys pyrkii siis sangen huomattavasti alenemaan. Sen alenemista kuitenkin toistaiseksi tasoittaa kuolevaisuuden väheneminen, joten syntyväisyyden enemmyys on vielä varsin suuri. Huolissaan tästä ilmiöstä fascistit ovat panneet kaikki voimansa taiste-

luun sitä vastaan. Lapsirikkaat perheet saavat suuria verohuojennuksia sekä alennusta rautateillä. Perheenisillä on etuoikeus täytettäessä erinäisiä avoinna olevia paikkoja, ja hallitus avustaa heitä kaikin tavoin. Monessa tehtaassa on erikoisia rahastoja, joista annetaan avustuksia niille työläisnaisille, jotka haluavat mennä naimisiin. Fascistiset eri järjestöt sekä sanomalehdet harjoittavat innokasta propagandaa syntyväisyyden kohottamiseksi. Usein jaetaan palkintoja lapsirikkaille perheille. Myöskin poikamiesten verotus vaikuttaa välillisesti syntyväisyyden eduksi. Tämä vero on noin 25 liiraa vuodessa, ja sitä maksavat kaikki 25—40 vuoden ikäiset naimattomat miehet, lukuunottamatta pappeja ja niitä, jotka eri syistä eivät voi mennä naimisiin. Näillä verovaroilla avustetaan »Opera Nazionale Maternità e Infanzia'a (Kansallinen äitiyden- ja lastenhuoltolaitos). Sivullisesta näyttää kuitenkin siltä, kuin fascismilla ei olisi suuria toiveita onnistua taistelussaan syntyväisyyden alenemista vastaan, sillä syntyväisyys on ilmiö, jota on liian vaikea valvoa. Sitä paitsi se on suuresti riippuvainen, paitsi taloudellisista ja yhteiskunnallisista olosuhteista, myöskin moraalisista ja psykologisista tekijöistä.

Fascismi taistelee myöskin maalta poissiirtymistä sekä sen yhteydessä olevaa kaupunkien liika-asutusta vastaan. Näissä tapauksissa käytetään sekä välittömiä että välillisiä keinoja. Osaksi pyritään järjestämään maaseudun olot mahdollisimman mukaviksi, osaksi koetetaan kaikin keinoin vaikeuttaa maalaisten siirtymistä kaupunkeihin. Kaikki työttömät ja kaikki ne, joilla ei ole vakinaista työpaikkaa kaupungissa, lähetetään kunnan toimesta kotipaikkakunnilleen.

Toinen taistelutapa väestön tason kohottamiseksi on varattomien luokkiin kuuluvien lasten ja äitien avustustoiminta. Niinpä oli viime vuonna 228 180 lasta fascististen

järjestöjen kesäsiirtoloissa. Äskettäin on perustettu myöskin erikoisia lasten tuomioistuimia, jotka huolehtivat suurkaupunkien alaikäisistä rikollisista. Nämä lähetetään tavallisesti »Kansallisen äitiyden- ja lastenhuoltolaitoksen» lastenkoteihin ja kasvatuslaitoksiin, joissa heidät fascismin sosiaalipolitiikan mukaisesti kasvatetaan maanviljelijöiksi. Tämä laitos, joka toiminnassaan noudattaa erikoista, 10 päivänä joulukuuta 1925 säädettyä, sosiaalista avustustyötä koskevaa lakia, suorittaa ihailtavaa työtä. Vuonna 1928 nousi laitoksen budjetti noin 80 miljoonaan liiraan, jakaantuen seuraavasti: äitien avustukseen 28 miljoonaa, lastenhuoltoon 34 miljoonaa, eri yhtymien avustamiseen 13 miljoonaa, propagandaan ja poliklinikoille $1^1/_2$ miljoonaa. Samana vuonna laitos ylläpiti 82 kiertävää klinikkaa, joissa oli 24 700 potilasta, ja 18 kiertävää lasten klinikkaa, joissa oli 154 566 potilasta. Lääkäreitä ja kätilöitä varten järjestetyillä erikoiskursseilla kävi 652 lääkäriä ja 240 kätilöä. Laitoksen toimintaa varten tarvittava henkilökunta koulutetaan kymmenkunnassa lastenhuoltokoulussa. Laitoksen alaisina toimii noin 40 kiertävää klinikkaa, joiden tehtävänä on tehokkaalla propagandalla parantaa maaseudun terveydenhoitoa. Vuoden 1928 aikana nousi laitoksen yksityisten jäsenten lukumäärä 5 000:een, ja sen yleisöltä saamat lahjoitukset olivat lähes $3^1/_2$ miljoonaa liiraa. »Äitiyden- ja lastenhuoltolaitos» on kokonaan fascismin ja sen toiminnan luoma ja valtion tukema, mutta kuitenkin riippumaton laitos, jolle tuskin on vastinetta koko Euroopassa.

Taistelussaan kansan hygienian puolesta fascismi on samoin saavuttanut erinomaisen hyviä tuloksia. Vielä 19:nnen vuosisadan lopulla vaati malaria vuosittain 15—16 tuhatta kuoleman uhria. Nyt on malaria, ainakin pahimmassa esiintymismuodossaan, melkein kokonaan hävitetty Italiasta. Rooman provinssissa, joka on tässä suhteessa tyypillinen, oli kuolevaisuus malariaan vuonna 1881 85 pro

mille, kun taas vuonna 1928 kuoli malariaan ainoastaan yhdeksän henkilöä. Isola Sacrassa, Tiberin suussa, jossa malaria on vanhastaan riehunut, asui kymmenen vuotta sitten ainoastaan kolme henkilöä, ja nyt asuu samalla alueella neljäsataa ihmistä. Myöskin siistien työläisasuntojen aikaansaamisessa fascismi on ollut toimelias. Vuoden 1928 aikana rakennettiin 11 705 asuntoa, niissä 44 309 huonetta, jotka jakaantuivat 53 266 henkilön kesken. Samana ja sitä edellisenä vuotena sai 33 Etelä-Italian kuntaa vesijohdon. On helposti ymmärrettävissä, mitä tämä merkitsee Apulian ja Calabrian vähävetisten vuoristoseutujen asujamistolle, joka tavallisesti saa tyytyä säiliöihin koottuun sadeveteen.

Siirtolaisuutta vastaan fascismi on aina valtaan noustaan lähtien käynyt keskeytymätöntä taistelua, jossa se on onnistunut niin, että v. 1925 siirtolaisuus oli vähentynyt vuosien 1920—24 vuotuisesta keskiarvosta, 172 471:stä 114 000:een, vuoden 1927 vastaavan luvun ollessa 146 000. Suuri osa siirtolaisista palaa ennemmin tai myöhemmin kotimaahan, ja vuonna 1927 tällaisten siirtolaisten luku nousi 90 000:een. Ulkomailla suorittavat »Fascismin ulkomaiset jaostot» hyvää työtä saadakseen siirtolaiset säilyttämään kansallisuutensa sekä suojellakseen ja tukeakseen heitä.

Fascismi on suorittanut maassa erittäin kiitettävää sivistystyötä. Lukutaidottomien määrä, prosentteina koko väestöstä aleni vuosina 1921—27 31 %:sta 27 %:iin, ja sen on laskettu alenevan jatkuvasti joka vuosi yhdellä prosentilla. Calabriassa ja Basilicatassa, missä lukutaidottomien lukumäärä on suurin, oli vuonna 1921 vastaavasti 53 % ja 52 % lukutaidottomia, mutta vuonna 1927 ainoastaan 48 % ja 47 %. Umbriassa on lukutaidottomien lukumäärä alentunut 47 %:sta 31 %:iin ja Liguriassa 15 %:sta 6 %:iin.

Mustapaitojen legioonat.

Italian nuoriso marssii tulevaisuutta kohti.

Kansakoulujen lukumäärä oli vuosina 1922—23 112 073, mutta vuonna 1928 se oli jo yli 121 000:n.

»Opera Nazionale del Dopolavoro» (Kansallinen vapaa-ajanviettokerholaitos) on omaperäisimpiä fascismin aikaansaannoksia. Tähän laitokseen kuuluvat kaikki työväenluokan fyysillisen ja moraalisen tason kohottamiseksi toimivat yhdistykset. Tämän kerholaitoksen jäsenien joukkoon kuuluu urheilukerhoja, laulu- ja soitannollisia kerhoja, ompeluseuroja, retkeilykerhoja, lukupiirejä, keskustelukerhoja jne. Kerholaitos on järjestänyt uudestaan nämä yhtymät, joista useimmat olivat olemassa jo ennen kerholaitoksen perustamista, yhtenäisten esikuvien mukaisiksi. Viime vuonna oli olemassa kaikkiaan 10 000 jaostoa, jotka käsittivät 1 234 000 jäsentä ja olivat levinneet 2 100:aan Italian 7 000:sta kunnasta. Kerholaitokseen kuului vuonna 1928 1 800 sivistyskerhoa; näille on jaettu ilmaiseksi noin 120 000 kirjaa, joista on muodostettu 1 300 pientä kirjastoa. Iltakursseja ja esitelmiä eri aiheista on myöskin järjestetty. Kerholaitoksen alaisia ovat kaikki maan ammattikoulut, ja sitä paitsi se on järjestänyt 187 erilaista ammattikurssia, eri yhdistysten järjestäessä niitä 812. Kaikki kerholaitokseen liittyneiden yhdistysten jäsenet voivat siinä vakuuttaa itsensä työssä tai sen ulkopuolella tapahtuvan tapaturman varalta. Kerholaitoksen toiminta ei kohdistu ainoastaan kaupunkeihin ja teollisuusyhdyskuntiin; myös monessa maalaiskunnassa on vapaa-ajanviettokerhoilla oma talonsa kirjastoineen, näyttämösaleineen ja kokoushuoneineen. Naisjaostot ovat yhteistoiminnassa fascistisen puolueen naisryhmien kanssa ja järjestävät lastenhoito-, ruoanlaitto-, ompelu- ja kotitalouskursseja. Kerholaitoksen jäseninä on mm. 1 000 teatterikerhoa, 1 859 laulu- ja soitannollista kerhoa sekä 5 328 urheilukerhoa. Vuonna 1928 on järjestetty 11 279

retkeilyä, joihin on ottanut osaa noin $1^1/_2$ miljoonaa henkilöä. Kerholaitoksen jäsenkortti maksaa noin 5 liiraa ja oikeuttaa 30—50 %:n alennukseen valtion rautateillä sekä moniin muihin etuihin.

Kerholaitoksen kussakin provinssissa olevat jaostot ovat yhteistoiminnassa korporaatioministeriön alaisten »korporatiivisten kulttuurikeskuksien» (»Centri di cultura corporativa») kanssa. Lukuunottamatta varsinaista kulttuuri- ja valistustoimintaa, on näiden erittäin tärkeiden järjestöjen tehtävänä harjoittaa propagandaa fascistisen syndikalismin ja korporatiivisen yhteiskuntajärjestyksen hyväksi. Tulevaisuudessa, fascismin rakennettua täydellisesti korporatiivisen yhteiskunnan, tulevat nämä järjestöt todennäköisesti toimimaan jonkinlaisina kansan-korkeakouluina.

Olemme maininneet tärkeimmät fascistisista kulttuurijärjestöistä. Niiden toiminnasta käy riittävästi selville, että fascistinen hallitus on tehnyt kansan henkisen tason kohottamiseksi enemmän kuin mikään aikaisempi hallitus. Siitä huolimatta on fascismia syytetty kulttuurivihollisuudesta.

Fascismi on tehnyt suuria ponnistuksia voittaakseen puolelleen akateemiset piirit. Italian 26 yliopistoon on ylioppilaiden keskuuteen perustettu erikoisia miliisiosastoja, »Milizia Universitaria» (Yliopisto-miliisi). Tähän kuuluu nykyjään 11 300 ylioppilasta, jotka jakaantuvat 12 kohorttiin ja 16 centuriaan. Palvelemalla miliisissä yliopilailla on mahdollisuus huomattavasti lyhentää asevelvollisuusaikaansa, koska miliisimiehet lasketaan vakinaisessa palveluksessa oleviksi. »Libro e moschetto fascista perfetto» (kirja ja kivääri tekevät täydellisen fascistin), sanookin Mussolini. Fascistisilla ylioppilailla on oma järjestönsä, »Gruppi Universitari Fascisti» (Fascistiset akateemiset ryhmät). Tässä järjestössä on 29 jaostoa ja

32 000 jäsentä. Kymmenessä yliopistokaupungissa se ylläpitää erikoisia yliopistokerhoja, joilla on omat huoneistonsa kirjastoineen, kokoushuoneineen ja voimistelusaleineen. Ylioppilaat saavat näissä halvan ja hyvän ruoan sekä asunnon. Ulkomailla edustaa Italiaa järjestön sihteeri. Tämä on kuitenkin tavallaan epäoikeudenmukaista, sillä monet ylioppilaat eivät lukeudu järjestöön, jonka tarkoitus on etupäässä poliittista laatua. Italiassahan ei ole, kuten pohjoismaissa, laillistettuja ylioppilaskuntia.

Fascistiset yliopistonprofessorit ja dosentit kuuluvat »Fascististen yliopistonprofessorien kansallisliittoon» (»Associazione Nazionale Universitari Fascisti»). Myöskin eifascisteja voidaan kutsua jäseniksi tähän yhtymään, joka edustaa maan korkeakoulujen opettajakuntaa. Sääntöjen mukaisesti on järjestön tehtävänä pitää huolta kansakunnan sivistyksellisestä kehityksestä sekä olla yhteistoiminnassa fascististen kulttuurijärjestöjen ja erikoisesti yllämainittujen »korporatiivisten kulttuurikeskuksien» kanssa. Järjestö avustaa taloudellisesti jäseniään ja sillä on myös eräänlainen eläkerahasto. Avoinna olevia paikkoja täytettäessä se on yhteistoiminnassa eri yliopistojen konsistorioiden kanssa. Samoin kuin kaikilla muilla fascistisilla järjestöillä, on tälläkin yhtymällä määrätty poliittinen tehtävä, nimittäin toimia maan korkeakouluissa ja näiden opettajakunnan keskuudessa fascistisen hengen mukaisesti. Tällainen toiminta on luonnollisesti suurena vaarana akateemiselle vapaudelle ja se on johtanut ja voi johtaa erilaisiin kiusallisiin väärinkäsityksiin.

Fascismin esimmäisiksi tehtäviksi tuli mm. maan koko korkeamman opetuksen järjestäminen järkiperäisemmälle pohjalle. Tätä uudistusta johti tunnettu uus-hegeliläinen filosofi, Giovanni Gentile, joka jonkin aikaa oli opetusministerinä eräässä Mussolinin ensimmäisistä hallituksista.

Uudistus suoritettiin loppuun muutamia vuosia sitten, ja sen tulokset ovat näyttäytyneet odotuksia hyvin vastaaviksi.

»Reale Accademia d'Italia» (Italian kuninkaallinen akatemia), joka perustettiin viime vuonna, on sekin fascismin luoma. Akatemia, joka täyttää Italiassa kauan tunnetun puutteen, toimii Ranskan akatemian tavoin. Sen neljä osastoa, jotka käsittävät moraaliset ja historialliset tieteet, fyysis-matemaattiset tieteet sekä kirjallisuuden ja taiteen, tulevat vastaanottamaan näiden alojen eturivin miehiä.

Itseoppinut Mussolini on usein lausunut julki ihailunsa puhtaasti teoreettista tiedettä kohtaan. Harrastaapa hän vielä niin monen hyödyttömäksi katsomaa filosofiaakin. Seuraava, VII:ssä kansallisessa filosofikongressissa — Roomassa, toukokuussa 1929 — pidetty puhe on mielenkiintoinen, paitsi fascismin tieteeseen suhtautumisen kannalta, myöskin sen takia, että se luo katsauksen Mussolinin omaan ajatusmaailmaan:

»Minun läsnäolollani tässä kokouksessa, jossa italialaisten filosofien VII kansallinen kongressi täten julistetaan avatuksi, on erikoinen merkitys. Tahdon täten torjua eräiden italialaisten ja ulkomaisten piirien minua vastaan tekemän syytöksen, nimittäin sen syytöksen, että fascismi myöntymättömällä ja hirmuvaltaisella politiikallaan (te näette, etten arastele näitä sanoja) on alentanut italialaisten henkisen tason ja työntänyt syrjään henkiset ja kulttuuriarvot.

Minä väitän, ettei tällä syytöksellä ole minkäänlaista oikeutusta ja tahdon kiinnittää huomionne siihen, että kaikkialta kuuluu sellaisia valitusvirsiä. Ei ainoastaan Italiassa, vaan myöskin ulkomailla valitetaan sitä, ettei runolla ole enää Dantea, taiteella Michelangeloa, filosofialla Kantia, teatterilla Shakespeare'iä eikä musiikilla Beethovenia.

Unohdetaan kuitenkin, ettei sellaisia jättiläishenkiä synny joka vuosi eikä joka kymmenes vuosikaan. Meidän

täytyy tyytyä siihen, että ihailemme heitä vuosisadan väliajoin. Minä uskon kuitenkin, että henkisen kukoistuksen aika lähenee. Me elämme väliaikakautta, aikaa jolloin olemme kokonaan empiiris-materiaalisluontoisten probleemojen ratkaisemisen lumoissa ja sen lopullisesti väsyttämiä. Taistelu olemassaolosta on meidän päivinämme niin kova, ja uudenaikaisen sivistyksen varjopuolet ovat niin pimeitä, että niiden pessimismiä, jotka puhuvat inhimillisen kulttuurin rappeutumisesta, voidaan osaksi puolustaa.

Kuitenkaan minä en usko ollenkaan, että sivistys kulkee häviötään kohti. Uskon päinvastoin, että meillä on kohta suuri filosofia, suuria runoilijoita ja suuria taiteilijoita. Meidän puhuessamme valmistuu sellainen kehitys.

Mutta meidän aikanamme eivät filosofit voi paeta elämää. Kaupunkiemme melussa ja lakkaamattomassa liikkeessä ovat norsunluutornit luhistuneet. Filosofi ei voi enää vetäytyä korkeimpien vuorenhuippujen yksinäisyyteen, sillä sielläkin olisi lentokoneen moottorin surina riittävä palauttamaan hänet uudenaikaisen maailman mekaaniseen todellisuuteen.»

Kuinka suunnattoman suuri onkaan ero fascismin ja sen sivistykseen ja tieteeseen suhtautumisen ja toiselta puolen kommunismin ja sen marxilaisen matematiikan, fysiikan ja kemian välillä! Voitaneen kyllä sanoa, että fascismi on joskus tehnyt itsensä syypääksi vähemmän miellyttäviin toimenpiteisiin muutamia tieteen edustajia vastaan, mutta tieteelle, valistukselle ja sivistykselle sellaisinaan Mussolini ja mustapaidat eivät ole ainoastaan osoittaneet niille kuuluvaa kunnioitusta, vaan ovat vieläpä tehneet kaikkensa niiden hyväksi.

Italian pääelinkeinona on maanviljelys, josta vuonna 1921 56 % maan väestöstä sai toimeentulonsa. Sen johdosta fascismi on myöskin omistanut maanviljelykselle suurta huomiota. Maanviljelyksen tärkeimpänä tehtävänä on tehdä kansakunta riippumattomaksi ulkomaisesta elin-

tarvikkeiden tuonnista. Hallitus pyrkii myöskin kaikin voimin kohottamaan maan viljantuotantoa. Tämän »viljataistelun» (Battaglia del Grano) yhtenä toimenpiteenä järjestetään joka vuosi suuria palkinto-kilpailuja maanviljelijöille. Nämä jaetaan kolmeen ryhmään: suuret, keskikokoiset ja pienviljelijät. Ensiksimainituille jaetaan palkintoina 100 000 — 10 000 liiraa, keskikokoisten tilojen viljelijöille 80 000 — 10 000 liiraa ja pienviljelijöille 50 000 — 5 000 liiraa. Palkintoja jaettaessa ei oteta huomioon ainoastaan viljasadon suuruutta, vaan myöskin muu toiminta maatilalla sekä maatilan yleinen kunto. Paitsi tällä suoranaisella palkitsemisella, edistetään maanviljelystä äskettäin käytäntöön otetuilla korkeilla viljatulleilla. Eri fascistijärjestöt, maatalousopistot ja kiertävät maanviljelyskoulut sekä 30 000 mallitilaa tekevät erittäin intensiivistä propagandaa maanviljelijäin keskuudessa. Tämän järkiperäisemmän ja voimaperäisemmän maanviljelyksen hyväksi suoritetun yhteistyön tulokset alkavat jo näkyä. Parhaiten tämä näkyy maanviljelyskoneiden ja apulannoitteiden myyntinumeroista. Vuonna 1926 oli Italiassa noin 6 000 traktoria, nyt niitä on yli 20 000. Vuonna 1925 myytiin 3 000 kylvökonetta, vuonna 1926 4 000 ja vuonna 1927 4 500. Vuonna 1922 kulutettiin maassa 900 000 tonnia fosfaatti-valmisteita, 83 400 tonnia typpivalmisteita ja 11 950 tonnia muuta apulannoitetta. Kuusi vuotta myöhemmin oli samojen aineiden kulutus noussut vastaavasti 1 410 000:een, 200 000:een ja 58 500:aan tonniin. Vuonna 1920 oli viljasato 3 800 000 tonnia. Viime vuonna (1929), joka oli erittäin epäedullinen maanviljelykselle Italiassa, oli sato noin 7 000 000 tonnia. Keskisato hehtaaria kohti oli vuosina 1909—14 10,4 quintalia (quintali = 100 kg) ja nousi viime vuonna 14 quintaliin. Muutamilla Pohjois-Italian paikkakunnilla saatiin viime vuonna aina 60 quintaliin (6 000 kg) hehtaaria kohti nouseva sato. On väi-

tetty, että viljantuotannon lisääntyminen olisi ollut keinotekoinen ja tapahtunut muun viljelyksen kustannuksella, mutta sellaista väitettä ei voida millään tavalla todistaa. Onhan toisten maanviljelystuotteiden tuotanto noussut rinnan viljantuotannon kanssa.

Italian agraarikysymystä pidettiin jo roomalaisten aikana erittäin vaikeasti ratkaistavana. Tämä johtuu osaksi maantieteellisistä ja geologisista syistä, osaksi tietyistä yhteiskunnallisista olosuhteista. Etenkin maan eteläosissa on suuria erämaita, jotka odottavat vain kyntäjää. Kuitenkin on siellä muutamin paikoin liian paljon ja muutamin paikoin taas liian vähän vettä. Jotta nämä alueet tulisivat siirtolaisuuden kohteeksi, olisi maa ensin salaojitettava, tiet, padot, sillat, kastelulaitokset ja pumppuasemat rakennettava. Tämä kaikki vaatii kuitenkin jättiläismäisen työn. Aina Italian kuningaskunnan alkuajoista lähtien on tehty lukemattomia ehdotuksia, mutta aikaisempien hallituksien voimat eivät ole koskaan riittäneet aikaansaamaan koko maata käsittävää maanparannus- ja asutustoimintaa. Tähänkin on fascismi laajaperäisten esitöiden jälkeen ryhtynyt. Äskettäin hyväksytty ns. Mussolinin laki tähtää tässä suhteessa järjestelmälliseen ja koko maata käsittävään toimintaan. Suunnitelma koskee noin 2 miljoonaa hehtaaria, ja omaisuuden, joka aikaa myöten tarvitaan näitä töitä varten, lasketaan nousevan lähemmä 12 miljardia liiraa. Ehdotuksen mukaan valtio tekee työsuunnitelman, mutta työn suorittavat yksityiset maanomistajien yhtymät, ns. »Consorzi di bonifica» (maanparannusyhdistykset.) Toiminnan rahoittaa eräs Roomassa sijaitseva keskuslainarahasto (Consorzio Nazionale), jolla on kymmenen haaraosastoa maan eri osissa. Valtion luotto on kuitenkin välttämätön ja sitä tullaankin käyttämään suuressa määrin. Useat niistä alueista, joita tämä suurenmoinen suunnitelma koskee, ovat hyvin laajat. Niinpä kaksi

Sardiniassa sijaitsevaa aluetta käsittää 145 000 ja 125 000 hehtaaria. Tarkoituksena on myöskin parantaa ja asuttaa se asumaton ja autio Calabrian seutu, missä kuuluisa kreikkalainen kaupunkitasavalta Sybaris muinoin sijaitsi. Tämän 140 000 hehtaaria käsittävän työn kustannukset nousevat noin 400 miljoonaan liiraan. Jos fascismin onnistuu suorittaa loppuun tämä työ, tulee Italia riippumattomaksi ulkomaisesta elintarpeiden tuonnista, ja samalla saadaan tilaa kymmenille miljoonille uusille kansalaisille.

Italialla on, kuten tunnettua, suuria vesivoimalähteitä, jotka suureksi osaksi ovat vielä käyttämättä. Tälläkin alalla on käynnissä lakkaamaton toiminta. Ottakaamme vain yksi esimerkki. Jokin aika sitten vihittiin Bozenin eli Bolzanon läheisyydessä, Italian Tyrolissa, voimalaitos, joka nykyjään lienee Euroopan suurimpia. Voimalaitoksessa on viisi 45 000-hevosvoimaista ja kolme 14 700-hevosvoimaista turbiinia, siis energiaa yhteensä noin 270 000 hevosvoimaa. Vuotuisen tuotannon lasketaan nousevan noin 500 miljoonaan kilovattituntiin. Energiasta käytetään osa äskettäin sähköistettyyn Brenner-rataan ja loput jaetaan kaukojohtoa pitkin 220 000 voltin jännityksellä koko Pohjois-Italian osalle aina Torinoon saakka lännessä. Paitsi tätä voimalaitosta fascismi voi lukea hyväkseen useita muitakin, mm. suuren Sardiniassa sijaitsevan Tirsolaitoksen maailman suurimpine patolaitteineen ja rakenteilla olevan Ternin voima-aseman, joka tulee kehittämään 400 000 hevosvoimaa.

Myöskin yhdysliikenne on kehittynyt ja huomattavasti parantunut fascistisen hallituksen aikana. Erikoisia autoteitä on rakennettu Milanon seuduille sekä Rooman ja Ostian kylpypaikan välille. Parhaillaan suunnitellaan pelkästään pikaliikennettä varten tarkoitettua autotietä Roomasta Genovan ja Baselin kautta Hampuriin. Maan kaikki tierakennukset on uskottu erikoiselle äskettäin

perustetulle laitokselle, nimeltään »Azienda Autonoma della Strada» (Autonominen tierakennus-konsortio). Konsortiolla, joka on puoleksi valtionlaitos, on töissä tätä nykyä noin 50 000 työläistä, ja sen budjetti on 1 400 miljoonaa liiraa. Aivan lähiaikoina se tulee rakentamaan kuusituhatta kilometriä uusia teitä. Tämä tieverkon parantaminen ja kehittäminen tulee ennen kaikkea autoliikenteen hyväksi. Autoliikenne on viime vuosina suuresti kehittynyt, ja nykyjään lienee maassa lähes satatuhatta kilometriä autolinjoja. Aivan äskettäin on myöskin perustettu erikoisia pelkkään tavaraliikenteeseen tarkoitettuja linjoja.

Fascistinen hallitus on rakentanut 695 km uusia rautateitä. Niistä mainittakoon Rooman—Napolin rautatie sekä vielä rakenteilla oleva Firenzen—Bolognan linja, jolla on eräs maailman pisimpiä tunneleja (18 km). Vuodesta 1922 on tavaraliikenne noussut 26 949 867 tonnilla ja matkustajien lukumäärä 17 294 392:lla. Myöskin järjestys ja siisteys on Italian rautateillä kokonaan toisenlainen kuin ennen. Sen voi kuka tahansa viime vuosina Italiassa matkustanut todistaa. Ansio tästä tulee etupäässä fascistiselle rautatiemiliisille.

Ilmaliikenneverkkokin on kehittynyt. Se käsittää nykyjään 12 000 km, ja vuonna 1928 kuljetettiin 16 000 matkustajaa ja 250 000 kiloa tavaraa. Ennen vuotta 1922 ei Italiassa ollut ainoatakaan siviililentolinjaa.

Fascistinen hallitus on tehnyt maan hyväksi enemmän kuin mikään muu hallitus. Tämä ilmenee seuraavista tosiseikoista. Vuosina 1862—1922 ovat hallitukset yleisiin töihin myöntäneet noin 11 000 000 000 liiraa. Yksitoista miljardia kuudenkymmenen vuoden aikana. Vuodesta 1922 lähtien on fascistinen hallitus myöntänyt samaan tarkoitukseen 19 miljardia liiraa. Erotus on melkoinen rahanarvon aleneminenkin huomioon otettuna. Vuodesta

1922 on fascismi rakentanut enemmän kuin 5 000 km uusia teitä. Energian kulutus, laskettuna kivihiilitonneina, on vuodesta 1922 noussut 8 720 665 tonnilla. Sähköenergian tuotanto on kohonnut neljästä kymmeneen miljardiin kilovattituntiin vuodessa. Silkintuotanto on noussut 4 000 tonnista 5 000 tonniin, tekosilkin 3 000 tonnista 25 000 tonniin. Valuraudan ja metalliseosten tuotanto on kasvanut 88 000 tonnista (vuonna 1920) 513 000 tonniin (vuonna 1926), teräksentuotanto 774 000 tonnista 1 780 000 tonniin ja superfosfaatin tuotanto 627 000 tonnista 1 585 000 tonniin. Kauppalaivaston tonnisto on lisääntynyt 2 651 000 tonnista (vuonna 1921) 3 483 000 tonniin (vuonna 1927). Tuonti on kylläkin vuosina 1921—26 noussut 16 938 miljoonasta 25 942 miljoonaan, mutta samalla on vienti noussut 8 281 miljoonasta 18 671 miljoonaan liiraan. Vuodesta 1922 on osakeyhtiöihin sijoitettu pääoma lisääntynyt 2 miljardilla kultaliiralla. Työttömien luku on vuosina 1921—26 laskenut 541 775:stä 83 264:ään. Viime vuosina on työttömyys kuitenkin taas lisääntynyt, johtuen maailmanmarkkinoilla vallitsevasta epäsuotuisasta tilanteesta.

Valtion raha-asiatkin ovat nyt suhteellisen hyvät. Tilivuodelta 1921—22 jäi vajausta 12 649 miljoonaa, mutta tilivuonna 1926—27 tämä vajaus oli alentunut 1 890 miljoonaan liiraan. Aivan äskettäin on hallitus päättänyt vuodesta 1930 alkaen alentaa verot 5—10 prosentilla. Tällä valtio menettää vuosittain noin puoli miljardia.

Kukaan ei voi kieltää edellämainittujen lukujen todenperäisyyttä. Ne on otettu virallisista tilastoista ja sisältyvät mm. kansainliiton julkaisemaan kansainväliseen tilastolliseen vuosikirjaan. Ne todistavat, että Italia fascistisen hallituksen aikana on astunut suuria edistysaskeleita taloudellisella alalla. On tietenkin vaikea sanoa, missä määrin nämä edistysaskeleet johtuvat hallituksen maan suojaksi asettamasta tullimuurista ja tulevatko ne jatkumaan. Joka

tapauksessa Italian on kiitettävä fascismia nykyisestä kukoistuskaudesta, joka antaa maan kansalaisille mahdollisuuden ansaita leipänsä verraten helpoissa olosuhteissa kotimaassaan.

8. *Fascismi ja Eurooppa.*

Mitä suuntaviivoja fascismi noudattaa ulkopolitiikassaan? Tahtooko Mussolini toteuttaa »Mare Nostrumin» unelman, eristää Etelä-Slaavian Adrian merestä ja karkoittaa ranskalaiset Korsikasta ja Tunisista? Vai onko hänellä suurenmoinen suunnitelma luoda »latinalainen imperium» ja kiivetä presidentiksi konfederaatioon, joka käsittäisi kolme romaanista maata: Italian, Ranskan ja Espanjan? Sellaisia uutisia näkee usein sanomalehdistössä.

Toistaiseksi on hallitus kuitenkin harrastanut kainompaa ja myöskin vähemmän vaarallista reaalipolitiikkaa, politiikkaa, joka suurin piirtein katsoen on Italialle perinnäinen. Se on tosin lujempaa ja määräperäisempää kuin entisten parlamentaaristen hallitusten, mutta tehtävät ja menetelmät ovat pohjaltaan samat. Epäedullisen maantieteellisen aseman vuoksi Italian ulkoministerien on pakko toimia tietyin ja muuttumattomin poliittisin vaikuttimin. Maailmansota ei ole tuonut mukanaan mitään suurta muutosta siihen. Näyttämöllä esiintyy toisia valtiomiehiä ja uusia valtioita, mutta tilanne ei ole, mitä Italiaan tulee, olennaisesti muuttunut siitä, mikä se oli kymmenen vuotta sitten.

Minkä Mussolini katsoo varsinaisen ulkopoliittisen tehtävänsä olevan? Eri tilaisuuksissa hän on julkisesti esittänyt kantansa Italian ulkopolitiikan suhteen. Eräässä edustajakamarissa pitämässään puheessa, heti Roomaan-marssin jälkeen, hän sanoo muun muassa:

»Me myönnämme, että Eurooppa taloudelliselta kannalta katsottuna muodostaa kokonaisuuden tai, oikeammin sanoen, että Euroopan valtiot ovat taloudellisesti riippuvaisia toisistaan. Toivomme myöskin, että Euroopan talous rakennettaisiin uudelleen, mutta kiellämme sitä vastoin niiden menetelmien tarkoituksenmukaisuuden, jotka tähän saakka ovat olleet käytännössä. Kun on kysymyksessä Euroopan talouden uudelleen rakentaminen, edistävät kahden valtion väliset kauppasopimukset kansainvälisten taloudellisten siteiden vahvistumista paljoa suuremmassa määrässä ja ovat paljoa enemmän hyödyksi, kuin monet kaaosmaiset konferenssit, joiden surullisen kohtalon kaikki tunnemme. Tarkoituksemme on harrastaa kansakunnan arvon mukaista ja sille hyödyllistä ulkopolitiikkaa.

Meillä ei ole varaa sellaiseen ylellisyyteen kuin tarkoituksettomaan poliittiseen altruismiin, emmekä voi uhrautua toisten suunnitelmille. Do ut des. Nykyjään täytyy ottaa huomioon Italia maamme todellisen ulkopoliittisen merkityksen mukaisesti. Ulkomailla aletaan ymmärtää tämä. Meillä ei ole niin huonoa makua, että liioittelisimme valtaamme, mutta emme myöskään tahdo tarpeettomalla ja liian suurella vaatimattomuudella aliarvioida sitä. Periaatteeni on yksinkertainen: ei mitään tyhjän takia.

— — —

Meidän politiikkamme kaltaista ulkopolitiikkaa, politiikkaa, joka on hyödyksi kansakunnalle ja joka kunnioittaa sopimuksia, politiikkaa, joka asettaa Italian paikan entente'issa oikeaan valoon, ei voida katsoa vaaralliseksi eikä imperialistiseksi sanan tavallisessa merkityksessä. Me harrastamme rauhallista politiikkaa, mutta emme itsemurhapolitiikkaa.»

Italian ulkopolitiikan kolme tärkeintä probleemaa ovat: suhtautuminen Ranskaan, asema Välimerellä sekä suhtautuminen Balkanin maihin ja Itävallan vallanperijävaltioihin.

Italian suhde Ranskaan on aina ollut epäselvä. Näiden maiden väleissä ovat historialliset muistot ja tunnesyyt olleet suurempana tekijänä kuin reaalipoliittiset momentit.

Tuloksena tästä on ollut, kuten aina tällaisissa tapauksissa, väärinkäsitys ja salainen epäluottamus, jotka ovat johtaneet epäilemättä sangen jännittyneisiin tilanteisiin. Hyvin usein pidetään Ranskassa italialaisia romanttisina ja pittoreskeina olentoina, joita ei tarvitse eikä edes voi ottaa toden kannalta. Tämä italialaisten kansallistunnetta loukkaava käsitys ja siihen liittyvä holhous- ja velkojapolitiikka ovat Italiassa herättäneet suurta närkästystä. Juuri tämä Ranskan epäviisas politiikka ajoi 1870- ja 1880-luvulla Italian keskusvaltojen syliin. Ei edes maailmansodan aikainen aseveljeyskään ole kyennyt häivyttämään erimielisyyksiä näiden kahden maan väliltä. Päinvastoin on jännittynyt suhde viime aikoina yhä kärjistynyt sen hyvin luonnollisen epäluulon ja vastenmielisyyden vuoksi, jota kolmannen tasavallan parlamentaarikkojen täytyy tuntea fascismin kaltaista väkivaltaista antiparlamentaarista liikettä kohtaan. Toiselta puolen fascistit syyttävät Ranskan hallitusta sen huomaavaisuudesta maanpaossa olevia antifascisteja kohtaan.

Ranskan ja Italian suhteiden probleema liittyy läheisesti kysymykseen sotilaspoliittisesta asemasta Välimerellä. Ranskan elinehtona on yhteyden säilyttäminen afrikkalaisiin siirtomaihinsa, jotka sodan sattuessa toimittavat joukkoja, elintarpeita ja raaka-aineita emämaalleen. Sen mukaisesti Ranskan hallitukset ovat tähän saakka seuranneet periaatetta, että Ranskan Välimerenlaivaston tulee, Englannin laivastoa lukuunottamatta, olla vahvempi kuin kaikki muut laivastot, joiden vakinaisena asemapaikkana tämä meri on. Italialle on ylivoimainen ranskalainen laivasto kuitenkin todellisena uhkana. Korsikassa, Toulonissa ja Bisertassa sijaitsevista laivastotukikohdista ranskalaiset voivat sodan aikana lähettää eskaaderin, joka muutamassa tunnissa hävittää maan tasalle Italian suurimmat satamakaupungit tai suorittaa maihinnousun jollakin Italian pit-

kän rannikon vartioimattomalla osalla. Ranskan ja Italian välinen kilpailu johtaa siten välttämättä kilpavarustautumiseen. Tällä hetkellä näyttää kuitenkin Italian asema edulliselta sen vuoksi, että sen Espanjan kanssa tekemä sopimus antanee hätätapauksessa eräitä sangen huomattavan espanjalaisen laivaston avun mahdollisuuksia. Miten olosuhteet kehittynevätkin, näyttää hyvin vähän uskottavalta, että mentäisiin niin pitkälle kuin näiden »latinalaisten sisarusten» välisiin sotaisiin selkkauksiin.

Italialla ja Ranskalla on vastakkaisia etuja myös toisaalla. Italian entisen perivihollisen Itävallan tilalle on nyt tullut Etelä-Slaavia, joka kuuluu Ranskan tukemaan ja sen suojeluksen alaiseen pikku entente'iin. Italialaisille oli suuri pettymys, etteivät he tulleet ainoiksi herroiksi Adrianmerellä. Etelä-Slaavian laivasto on tosin vielä jokseenkin vähäpätöinen, mutta maailmansodan kokemukset opettavat, että myöskin verraten heikko laivasto voi Dalmatian laajan saariston suojelemana hallita koko Adriaa. Etelä-Slaavian ja Italian välillä äskettäin tehdyt sopimukset ovat ainoastaan mitättömältä osalta edistäneet naapurien välisten suhteiden parantumista, jotka suhteet aina Fiumen kysymyksen ajoilta lähtien ovat olleet sangen huonot. Sitä paitsi ei pidä unohtaa, että Italiaan kuuluvassa Istriassa asuvat 500 000 sloveenia ovat alituisena kitka-aineena. Italia seuraa myös levottomana, kuinka Ranskan tukema pikku entente koettaa sulattaa Balkanin slaavilaiset kansat yhdeksi valtioblokiksi. Eräänä Italian ulkopolitiikan tärkeimpänä tehtävänähän on estää suurien valtiomuodostelmien syntyminen Italian välittömään läheisyyteen, ja sen takia ei Balkanin valtioliitto ole aivan Italian etujen mukainen. Mussolinikin yhtyy mielilauseeseen: »Divide et impera!» Slaavilaisten valtioiden liitto joutuisi ennemmin tai myöhemmin vastustamattomasti vedetyksi »suuren äidin», Venäjän yhteyteen, ja pan-

slavismin uhkaava peikko syntyisi jälleen uudessa hahmossa. Mutta sellaista kehitystä vastustaisi myöskin Englanti, jonka perinnäistapojensa mukaisesti täytyisi estää Venäjän ainainen »pyrkimys länteen». Ranska sitävastoin on aina ollut slaavilaisten kansojen tunnustettu ystävä ja suojelusenkeli. Tulevaisuudessa saamme ehkä vielä nähdä poliittisen yhtymän Ranska — pikku entente — Venäjä. Tämänlaatuiset tilanteet voivat helposti saada mitä laajakantoisimmat seuraukset.

Toistaiseksi ei kuitenkaan tiedetä, tulevatko olosuhteet kehittymään tähän suuntaan. Siitä huolimatta Mussolini on jo ryhtynyt tarpeellisiin toimenpiteihin tehdäkseen Ranskan vaikutuksen tässä Euroopan osassa tehottomaksi. Italian suhteet Unkariin, jotka näyttävät muodostuvan yhä läheisimmiksi, herättävät jo vakavaa pelkoa etenkin Tshekkoslovakiassa ja Rumaniassa. Myöskin Bulgariassa italialaiset toimivat innokkaasti, ja sillä tosiasialla, että he tässä maassa toimivat käsi kädessä englantilaisen kapitaalin kanssa, on oma merkityksensä. Albanian kanssa tekemillään sopimuksilla, jotka itse asiassa asettavat tämän vuoristovaltion Italian suojeluksen alaiseksi, Mussolini on saanut erittäin hyvän valtin käteensä. Jos nyt italialaisten onnistuu ulottaa vaikutuksensa Bulgariaan, niin Etelä-Slaavian hermostuneisuus on aivan hyvin ymmärrettävissä. Tämä valtakuntahan on pelkkien vihollisten, Albanian, Bulgarian, Unkarin ja Itävallan ympäröimä. Mitä Italian ja Rumanian suhteisiin tulee, niin ne ovat, muutamia vuosia sitten tapahtuneiden molemminpuolisten ystävyydenosoitusten jälkeen, tällä hetkellä jonkin verran epäselvät. Rumanian asemahan on myös hyvin vaikea, toisella puolellaan Venäjä, joka ei ole unohtanut Bessarabian menetystä, ja toisella puolellaan Unkari, jolla ei ole kovinkaan ystävällisiä aikomuksia rumanialaisten suhteen. On ymmärret-

tävää siis, miksi Rumanian ulkopolitiikka on jonkin verran epämääräistä.

Myös Välimeren itäosassa Italialla on ulkopoliittisia etuja valvottavana. Täälläkin Italia kilpailee Ranskan kanssa ja erikoisesti se on iskenyt silmänsä Ranskan Syyrian-mandaattiin. Äskettäin allekirjoitettu paavinistuimen ja Italian välinen Laterano-sopimus teki tyhjäksi Ranskan aikeet. Ranska on tähän saakka saanut esiintyä kristittyjen erikoisena suojelijana läheisessä idässä, mutta nyt näyttää siltä kuin Italia syrjäyttäisi sen tältä tärkeältä paikalta. Tämä ei ihmetyttäisi Levantin olosuhteiden tuntijoita. Jo nyt on Italian kauppalaivastolla ensi sija Levantin liikenteessä.

Sitten kun Korfun kysymys ja muutamia vuosia sitten esiintyneet Italian ja Kreikan väliset selkkaukset oli selvitetty, ovat Italian ja Kreikan välit huomattavasti parantuneet. Egean meressä sijaitsevat Italian laivastoasemat antavat kuitenkin Kreikan sanomalehdistölle usein aihetta enemmän tai vähemmän aiheellisiin valituksiin. Kreikan ja Turkin välistä salaista vihamielisyyttä on nyt viimeksi yhä kärjistänyt Turkin laajasuuntaisen laivastonrakennusohjelman julkisaattaminen, joka herättää eräänlaista pelkoa Kreikassa. Italia saa tästä vaikean pulman ratkaistavakseen.

Italian ja Englannin välit ovat melkoisesti muuttuneet siitä, kun Mussolini ja Chamberlain tapasivat toisensa Livornossa. Jonkin aikaa kestäneen sangen läheisen yhteistyön jälkeen, jonka sanotaan johtaneen siihen, että Englanti antoi Mussolinille vapaat kädet Albanian suhteen, näiden maiden suhteet ovat tulleet viileämmiksi, sitten kun Macdonald ja työväen puolue pääsivät valtaan Englannissa. On jokseenkin vaikea sanoa, mille kannalle Englanti tulevaisuudessa asettuu Välimeren hegemoniaa tarkoittavien Italian suunnitelmien suhteen.

Myöskään Italian suhde Saksaan ja Itävaltaan ei ole oikein selvä. Italiahan on tähän saakka kaikin voimin vastustanut »liittymis»-pyrkimyksiä ja pitää tietenkin parempana Itävallan liittotasavallan kuin suuren Saksan valtakunnan naapuruutta. Ei ole kuitenkaan aivan mahdotonta, että Italia, huolimatta Etelä-Tyrolin saksankielistä väestöä koskevasta arasta kysymyksestä, sallisi vastustuksetta Itävallan liittyä Saksaan, jos pikku ententen'in kurissa pitäminen näyttäisi sitä välttämättä vaativan. Viime aikoina Mussolini on selvästi yrittänyt lähestyä Itävaltaa ja Saksan oikeistopuolueita. Fascistien hyvä suhde Hitleriin ja äskettäin tapahtunut »Stahlhelm»-järjestön edustajien Italiassa käynti, jolloin johtavissa asemissa olevat fascistit ottivat nämä vastaan, ovat merkitseviä enteitä. Sitten kun Stresemann, jonka suhde Mussoliniin aina pysyi kylmänä, kuoli, Italian hallitus näkyy odottavan käännettä Saksan ulkopolitiikassa.

Miten Mussolini suhtautuu kansainliittoon? Scialoja, joka edustaa Italiaa kansainliiton neuvostossa, on tähän saakka pysytellyt hyvin varovaisena ja pidättyvänä. Fascismin edustajat ovat tosin moneen kertaan selittäneet, että Italia hyväksyy kaikki Euroopan yksimielisyyttä edistävät toimenpiteet. Mutta Italian poliitikkojen sanomalehdistölle antamista lausunnoista näkyy liiankin selvästi, ettei heillä ole mitään luottamusta Genève'in kokoukseen, jonka he katsovat edustavan pelkkää utopiaa. Eräässä puheessaan Mussolini sanookin: »... me väitämme, että niin kauan kuin on ihmisiä maan päällä, tulee taistelu jatkumaan, taistelu yksilöjen, sosiaalisten kategoriain ja luokkien, kansakuntien ja rotujen välillä. Taistelu ja ristiriita — kas siinä kohtalo, joka on varattu ihmiskunnalle.» Näin ollen on ymmärrettävää, ettei fascistinen hallitus tunne erikoista mielenkiintoa kansainliittoa kohtaan.

Fascismin lopullinen tehtävä, sen matkan pää on impe-

rium, jälleensyntynyt Rooman keisarikunta. Seuraavat sanat, jotka on otettu Ezio M. Gray'n, etevän puolueenjäsenen ja Mussolinin läheisen ystävän, »Kansallisessa fascistisessa kulttuuri-instituutissa» pitämästä esitelmästä, osoittavat kyllin selvästi, mihin fascismi lopullisesti pyrkii:

»Alfredo Oriani (italialainen kirjailija) julisti, että taistelu koskee maailman herruutta ja että kaikkien täytyy ottaa siihen osaa. Täytyy voittaa, mutta voittaakseen täytyy omistaa vakaumus ja uskaltaa uhmata kohtaloa. Sankaruus on väline ja valta on päämäärä.

Oriani ei voinut aavistaa Yhdysvaltojen nykyistä valta-asemaa, jota ei ole luonut niinkään paljon maan yhtyminen maailmansotaan kuin sen suunnaton luotonanto. Tämä antoi taloudelle äärettömät mahdollisuudet paisua sekä sisään- että ulospäin, josta oli tuloksena, että Eurooppa joutui Amerikan tuotantotulvan alle ja että dollari syrjäytti punnan. Tätä asiain tilaa Amerikka on sittemmin lujittanut ja varjellut poliittisilla ja moraalisilla syillä, ikäänkuin kohtalo olisi antanut tuon lännen suuren tasavallan tehtäväksi edustaa maailmansivistystä.

Tätä valtavaa mekaanista kulttuuria vastaan voi vanha Eurooppa asettaa vain epäjärjestyksensä, Genève'in suulaan voimattomuuden ja Briandin huonosti sepitetyt, epäkriitillisille kuulijoille tarkoitetut tarinat. Vain fascismissa on voima ja järjestys. Joskus tulevaisuudessa on fascistisen Italian asia asettua huomispäivän sivistyksen johtoon.

Kerran on tuleva aika, jolloin Amerikka palaa ihmiskunnan vanhoihin totuuksiin, jotka kannattavat ja valaisevat kaikkia todella suuria kulttuurivaltioita. Ja silloin on Amerikka uudestisyntyneen Euroopan johtajana löytävä Rooman. Sen Rooman, joka on kyllin arvokas hallitsemaan ja joka kykenee siihen, koska se on alistunut siihen ankaraan yksilölliseen ja kollektiiviseen kuriin, jonka Mussolini on italialaisille määrännyt ja joka on sitäkin arvokkaampi, koska siitä on tullut vakaumus, joka tulevilla sukupolvilla on oleva vaistomainen ja lopullinen.»

Kuten kaikilla poliittisilla ja sosiaalisilla liikkeillä, joista historia on todisteena, on fascismillakin hyvät ja huonot puolensa. On tuskin mahdollista jo nyt lausua fascismin lopullinen tuomio. Ainoastaan niitten tulosten nojalla, jotka Mussolini ja hänen avustajansa ovat toiminnallansa saavuttaneet, voimme toistaiseksi arvostella sitä. Ja näistä fascistisen hallitusjärjestelmän tuloksista on toisilla vain tilapäinen merkitys, toisilla pysyväistä arvoa. Fascismin menetelmät ja taistelukeinot, ehkä itse kansallinen fascistinen puoluekin, tulevat kenties muuttumaan tuntemattomiksi tai kokonaan katoamaan. Mutta tulokset liikkeen sosiaalisesta, poliittisesta ja taloudellisesta toiminnasta tai ainakin osa näistä tuloksista tulevat kaiken todennäköisyyden mukaan jäämään pysyviksi. Näiden pysyväistä laatua olevien uudistusten joukossa on korporatiivinen valtio ensimmäisellä sijalla. Sillä joskin korporaatioilla, sellaisina millaisiksi fascismi ne muodosti, on tämän menetelmien leima, niin ovat syndikaaliset järjestöt sellaisinaan, niiden nykyistä poliittista merkitystä huomioon ottamatta, laitoksia, jotka vastaavat nykyajan tarkoituksenmukaisen kansanedustuksen vaatimuksia.

Korporatiivinen valtio ei myöskään merkitse, kuten on sanottu, keskiajan ammattikunta-laitoksen jäljittelyä ja yksilön toimintavapauden tukahduttamista. Jokainen italialainen saa vapaasti valita ammattinsa tai sen uran, jolle hän tahtoo antautua. Ainoastaan jos hänen toimintansa tuntuvasti koskee sen ammattiryhmän jäseniä, johon hän kuuluu, sekautuu syndikaatti tai korporaatio siihen. Ja tämä tapahtuu koko ammattiryhmän, siis myöskin yksilön edun mukaisesti. Korporaatiot niin muodoin pitävät silmällä ainoastaan ryhmien toimintaa. Niitten tehtävänä on järjestää eri yhtymien sekä näitten ja yhteiskunnan, valtion ja kansakunnan keskinäiset välit. Yksityisen kansalaisen toiminta sinänsä ei ole minkään pakon alaisena.

Millaiseksi muodostuu elämä Mussolinin ja fascismin Italiassa? Suurempia muutoksia kansan elämässä ei ole tapahtunut. Kirkoissa ja osterioissa käy väkeä yhtä paljon kuin ennenkin ja laajat kansankerrokset jatkavat entistä hiljaista ja uutteraa työtään. Mutta hyvinvointi ja yleinen kulttuuritaso nousevat nousemistaan ja samalla kasvaa kansan itsetietoisuuskin. Kaikilla aloilla havaitaan väsymätöntä toimintaa ja ennen kuulumatonta innostusta. Yleensä voidaan kuitenkin sanoa, ettei fascismi tule paljon näkyviin jokapäiväisessä elämässä, lukuunottamatta yhtä ilmiötä, joka samalla on fascismin synkin kohta. Painovapautta ja yleistä mielipidettä ei ole olemassa Italiassa, jos sillä tarkoitetaan, että jokainen saisi vapaasti ilmaista ajatuksiaan. Yhtä vähän kuin fascismi sekautuu toisin ajattelevan kansalaisen elämään, niin kauan kuin tämä pidättäytyy kaikesta poliittisesta toiminnasta, yhtä vähän se kärsii julkista moitetta. Antifascistinen oppositio, joka kaikesta huolimatta on olemassa, ei voi mitenkään päästä ääneen. Sanomalehtimiesten syndikaatin avulla viranomaiset hallitsevat sanomalehdistöä, joka sitä paitsi on eri provinssien prefektien valvonnan alaisena.

Opposition tunnettujen ja tunnustettujen kannattajien asema on surkuteltava. Niitä uhkaa alinomaa karkoitus saarille, »le isole». Näissä vankileireissä, jotka sijaitsevat pienillä saarilla Italian ja Sisilian rannikkojen edustalla, elää tuhansia antifascisteja. He voivat täysin vapaasti liikkua, mutta poliisi pitää heitä aina silmällä eivätkä he saa jättää karkoituspaikkaansa. Jos he koettavat paeta, niin tämä tavallisesti päättyy kuolemalla. Eikä opposition miehillä ole mahdollisuutta lähteä maasta pois, koska heille ei anneta passia. Ne, jotka koettavat salaa ylittää rajan, vangitaan fascistisen rajapoliisin toimesta ja tuomitaan ankariin rangaistuksiin. Attentaatteja Mussolinia vastaan rangaistaan kuolemalla. »Erikoistuomioistuin valtion suo-

jelemiseksi» (Tribunale Speciale per la Sicurezza dello Stato) toimii kaamean nopeasti. Salainen poliisilaitos on kovin kehittynyt ja sen kätyrit ovat kaikkialla läsnä. Porttivahdit velvoitetaan säännöllisesti tiedoittamaan henkilöistä, jotka taloon tulevat ja sieltä menevät. Mutta kun kaikki tapahtuu hiljaisuudessa ja kun valvonta on erittäin taitavasti järjestetty, niin sitä on hyvin vähän huomattavissa jokapäiväisessä elämässä. Joskus nähdään pieniä välikohtauksia julkisuudessa. Sillä huolettoman luonteensa vuoksi on tavallisen italialaisen vaikea noudattaa niitä lukemattomia käskyjä ja asetuksia, joilla hallitus koettaa kasvattaa järjestystä ja kuria kansan keskuuteen. Kansalaisen tulee oppia kääntymään vasemmalle, olemaan tupakoitsematta, missä tämä on kielletty, osoittamaan siisteyttä ja järjestystä raitiovaunuissa, autobusseissa, junissa j. n. e. Vähitellen italialaiset alkavat oivaltaa, että asetuksia on noudatettava, vaikka monet vielä nurisevat ja puhuvat »preussilaisuudesta».

Eri tilaisuuksissa Mussolini on mahdollisimman selvästi tehnyt tiettäväksi, ettei fascismi ole mitään vientitavaraa. Sen juuret ovat liian syvällä Italian historiassa ja traditioissa, jotta sen voisi ilman muuta istuttaa toisiin maihin, missä historialliset edellytykset ovat kokonaan toisenlaiset. Tähän mennessä tehdyt yritykset muodostaa ulkomailla fascistisia järjestöjä, todistavatkin tämän käsityksen oikeaksi. Ei Englannissa eikä Ranskassakaan ole fascistisilla järjestöillä ollut minkäänlaista menestystä. Mutta tämä johtuu ehkä siitä, että Englannin ja Ranskan fascistit eivät ole kyenneet tarpeeksi mukautumaan maittensa olosuhteisiin, vaan ovat liian tarkoin noudattaneet italialaista esikuvaansa. Ei voida kieltää, että kansan suuret joukot, työläiset, talonpojat ja porvarit, valtaa useimmissa Euoropan maissa yhäti lisääntyvä vaalivelttous ja välinpitämättömyys parlamentaaristen laitosten suhteen. Anti-

parlamentarismin aalto kulkee yli maailman. Demokraattisessa Amerikassa on presidentti Hoover pyytänyt diktaattorin valtuuksia voidakseen vastustaa lisääntyvää turmelusta ja suojella valtion auktoriteettia. Monella taholla on tultu ymmärtämään, että parlamentaarinen hallitustapa kärsii useista ja vaikeista vioista. Suurin vika on ehkä puoluejärjestelmässä. Ei kai liene kansanedustuksen ainoa tehtävä olla puoluemiesten vaihtelevien poliittisten vakaumusten ilmauksena. Sen tehtävänähän pitäisi ennen kaikkea olla kansakunnan hyvinvoinnin ja kehityksen edistäminen. Puoluejärjestelmä ei ole välttämätön demokratian aines. Poliittisten puolueiden herruus valtiossa uhkaa päinvastoin persoonallista vapautta ja demokratiaa. Todellinen asiantuntemus syrjäytetään, ja kiihkeinä leimuavat poliittiset intohimot johtavat ennemmin tai myöhemmin epäjärjestykseen ja hajaannukseen, samalla kun koko kansakuntaa tai sen osaa uhkaa joutuminen hallitsevan puolueen orjuuteen. Parlamentarismin rappiotila valmistaa siten maaperää fascismille — taikka kommunismille.

Mitä fascismiin tulee, on Italian kansan itsensä ratkaistava, hyväksyykö se hallitusjärjestelmänsä vai eikö. Syrjäisestä näyttää siltä, kuin suuri osa kansakuntaa olisi tyytyväinen nykyiseen hallitukseen. Oppositio kaikesta päättäen on toistaiseksi ehdottomana vähemmistönä. Keskusteltaessa italialaisten käsityöläisten ja työmiesten kanssa tullaan tavallisesti siihen käsitykseen, että he eivät ole Mussolinin ja fascismin vastustajia. Joka tapauksessa heidän olonsa ovat nyt paremmat kuin milloinkaan parlamentaarisen hallitusjärjestelmän päivinä.

Fascismissa on jotakin suuriotteista, palava innostus ja uhrimieli, jota parhaiten ilmaisee ylpeä sanonta: »Meglio vivere un ora da leone che cento anni da pecora» (on parempi elää yksi tunti leijonana kuin sata vuotta lampaana). Onnistuuko Benito Mussolinin johtaa mustapaitojen legioo-

nat kajastavaan maaliin, imperiumiin? Nousevatko jälleen Rooman kotkat lentoon kohti aurinkoa? Saako maailma vielä kerran nähdä imperaattorien purppuranpunaisen togan ja kuulla triumfisaaton hopeatuubien raikuvan Kapitoliumilla?

SISÄLLYSLUETTELO.

Siv.
Johdanto 3

I. Fascismin historiallinen kehitys.
1. Poliittinen tilanne Italiassa ennen maailmansotaa ja sen aikana 21
2. Fascismin synty 29
3. Fascismin voitto 50

II. Fascismi vallassa.
4. Puolue ja kansakunta 55
5. Fascismin organisaatio 63
6. Korporatiivinen valtio 77
7. Fascismin sosiaali- ja talouspolitiikka 93
8. Fascismi ja Eurooppa 107
